

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Ústav dějin křesťanského umění

Yuliana Shyshova

**Dřevěné kostely z Podkarpatské Rusi
v Československu**

Kostel sv. Paraskevvy v Blansku a kostel sv. Archanděla Michaela
v Praze

Bakalářská práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Michaela Ottová, Ph.D.

Praha 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 24. 4. 2024

Yuliana Shyshova

Bibliografická citace

Dřevěné kostely z Podkarpatské Rusi v Československu [rukopis]: Bakalářská práce / Yuliana SHYSHOVA; vedoucí práce: Michaela Ottová. – Praha, 2024. -- 145 s.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je zpracování problematiky dřevěných kostelů z 16.–18. století pocházejících z Podkarpatské Rusi, které byly v meziválečném období přesunuty na území Československé republiky. Práce byla zúžena s ohledem na množství archivního materiálu a zjištění, která z něj následně vyplynula.

Práce pojednává o kostele sv. Paraskevvy v Blansku a kostele sv. Archanděla Michaela v Praze.

Práce poskytne o kostelech komplexní informace, které se týkají dějin staveb i jejich mobiliářů včetně současného stavu. Součástí práce bude též pokus o rekonstrukci ikonostasu v kostele sv. Paraskevvy v Blansku.

Práce se zaměří na politicko-náboženskou situaci na Podkarpatské Rusi a kulturně-historický kontext doby, v důsledku něhož tyto kostely získal do svého vlastnictví československý stát.

Důkladná pozornost bude věnována nejen dnes využívanému kostelu sv. Paraskevvy v Blansku, ale i kostelu sv. Archanděla Michaela, který byl zasažen požárem na území kulturní památky Letohrádku Kinských v Praze v roce 2020.

Klíčová slova:

Archiv, babinec, bání, Blansko, dopis, dřevěná konstrukce, ganok, chrám, ikona, ikonostas, ikonová přehrada, korespondence, kostel sv. Paraskevvy v Blansku, kostel sv. Archanděla Michaela v Praze, kostel, kříž, Medvědivci, mobiliář, Nižní Seliště, obnova, Podkarpatská Rus, požár, Praha, přesun, přemístění, řady ikonostasu, srub, subvence, Velké Loučky, věž, výročí připojení, znovupostavení.

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to work on the issue of wooden churches from the 16th-18th centuries from Subcarpathian Rus, which were moved to the territory of the Czechoslovak Republic in the interwar period. The thesis was narrowed down in view of the amount of archival material and the findings that emerged from it.

The thesis discusses the Church of St. Paraskeva in Blansko and the Church of St. Archangel Michael in Prague.

The thesis will provide comprehensive information about the churches, including their architectural history and furnishings, as well as their current condition. Additionally, an attempt at reconstructing the iconostasis in the Church of St. Paraskeva in Blansko will be made.

The thesis will focus on the political and religious situation in Subcarpathian Rus and the cultural-historical context of the time, as a result of which these churches came into the possession of the Czechoslovak state.

Thorough attention will be given not only to the currently used Church of St. Paraskeva in Blansko but also to the Church of St. Archangel Michael, which was affected by a fire on the premises of the cultural monument Letohrádek Kinských in Prague in 2020.

Keywords:

Archive, Blansko, cabin, Church of St. Archangel Michael in Prague, Church of St. Paraskeva in Blansko, correspondence, cross, letter, fire, furnishings, ganok, icon, iconostasis, icon screen, iconostasis rows, letter, log cabin, Medvedivtsi, Nyzhnje Selyshche, Subcarpathian Rus, Prague, relocation, restoration, spire, subsidy, temple, tower, transfer, Velyki Luchky, wooden structure, anniversary of annexation, reconstruction.

Počet znaků (včetně mezer): 205 492

Poděkování

Srdečně děkuji vedoucí práce prof. PhDr. Michaele Ottové, Ph.D. za odborné konzultace, velký zájem o téma práce a velice cenné rady, trpělivost, podporu, inspiraci a motivaci k budoucímu pokračování v tématu.

Velmi děkuji svým rodičům za trpělivost a psychickou podporu v průběhu psaní této práce. Také bych chtěla poděkovat svému kamarádovi Davidu Vojtíškovi za jazykovou korekturu textu.

Chtěla bych podekovat Národnímu památkovému ústavu územnímu odbornému pracovišti v Brně, Národnímu památkovému ústavu územnímu odbornému pracovišti v Praze, Národnímu archivu, Archivu Národního muzea, Knihovně Církve československé husitské a Depozitáři Národního muzea za spolupráci při zpřístupnění dokumentů k vypracování této práce.

Dále bych chtěla poděkovat za odborné konzultace PhDr. Petře Oulíkové, Ing. Mgr. Daniele Lunger Štěrbové, Ph.D. et Ph.D., prof. PhDr. Petru Kubínovi, Ph.D., Th.D., ICLic. PaedDr. Mgr. Mariánu Čačíkovi, J.C.D., Mgr. Ondřeji Křížovi, Mgr. Filipu Facincanimu, Ing. Janu Vinářovi, PhDr. Ditě Dvořákové, Ph.D., Miroslavě Burianové, PhDr. Mgr. Kristýně Blechové, Ing. Martinu Radkovi, farářům kostela sv. Archanděla Michaela v Praze Pr. Andrei Ioan Danciu a kostela sv. Paraskevvy v Blansku Martinu Kopeckému.

Obsah

Obsah	6
Úvod	7
Kostel sv. Paraskevvy v Blansku	12
Historie.	12
Popis stavby před převezením do Blanska.	22
Popis aktuálního stavu kostela.	24
Mobiliář před převezením do Blanska a jeho osud.....	26
Kostel sv. Archanděla Michaela v Praze	35
Historie.	35
Popis stavby před a po transferu.	50
Mobiliář před převezením do Prahy a jeho osud.	55
Požár.	60
Dokumentace z NPÚ. Výsledky předběžné prohlídky ze dne 23. 11. 2020.....	63
Závěr	65
Seznam použitých zkratk	69
Seznam literatury	70
Seznam vyobrazení	80
Obrazová příloha.....	90

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá dvěma rusínskými dřevěnými kostely lemkovského typu pocházejícími z Podkarpatské Rusi, jmenovitě kostelem sv. Paraskevvy, který stál původně v Nižním Selišti u Chustu a nyní se nachází v Blansku, a kostelem sv. Archanděla Michaela, který byl postaven ve Velkých Loučkách, později přesunut do Medvědivců a odtud následně přemístěn do Prahy.

Praxe přesouvání kostelů nebyla na Podkarpatské Rusi neobvyklá a tyto jevy měly několik důvodů. Kostely byly často přemísťovány, neboť obyvatelstvo vesnic se stěhovalo za lepšími ekonomickými podmínkami a kostel tzv. brali s sebou. Vesničané jej nemohli opustit a zanechat, a to nejen kvůli své křesťanské víře. Podkarpatská Rus byla velmi dlouho jedním z nejchudších a průmyslově nejzaostalejších regionů Uher a později i Československa. Její hlavní příjem úzce souvisel s půdou, zemědělstvím a lesnictvím. Z toho vyplývá, že stavět tak technicky náročnou stavbu jakou byl kostel si obyvatelé nemohli jen tak jednoduše dovolit.

Po konci první světové války a podepsání mírové smlouvy v Saint-Germain-en-Laye získala Podkarpatská Rus nejen nezávislost na Rakousku-Uhersku, ale byla o něco později připojena k Československé republice. Připojení, za předpokladu plné autonomie země, podpořilo 67 % delegátů na listopadovém plebiscitu, kde se hovořilo o poválečném osudu Podkarpatské Rusi.¹ Obyvatelstvo připojeného území tvořilo jen 4,5 % celkového obyvatelstva Československé republiky a bylo jednou z mnoha dalších národnostních minorit.² Politika československého státu v meziválečném období sice směřovala k vytváření československé národní identity, ústava však zaručovala i práva národnostních menšin, byť, jak bude popsáno dále, ne v plné míře.

Začátky tohoto území jako součásti Československého státu nebyly jednoduché. Mnohé státy, ke kterým toto území mohlo být připojeno, nebyly s výsledkem spokojeny a snažily se o kompromitaci tehdejší vlády a jejich „nedostatečných“ investic do nově připojené Podkarpatské Rusi.³ Konaly se mise a agitační akce, velmi rozšířená byla propaganda. Obzvláště Sovětský svaz se snažil o prosazení své ideologie a myšlenek mezi místními obyvateli. „Problém spočíval v tom, že obyvatelé Podkarpatské Rusi nezapadali do koncepce československého národa a dvou větví jednoho kmene, tj. české

¹ Tóth, Novotný, Stehlík 2012, s. 130.

² Kárník 2017, s. 499.

³ Tóth, Novotný, Stehlík 2012, s. 135.

a slovenské.“⁴ Rusíni nebyli zmíněni v názvu státu, získali však podporu ve vytvoření autonomního území. Kvůli zaostalosti regionu se se samotným národem nepočítalo jako s rovnocenným partnerem a jeho míněním se často nikdo nezabýval. Mnohé sliby při připojení k Československu splněny nebyly, včetně toho nejdůležitějšího – ani po dvaceti letech se nepodařilo uvést autonomii do praxe.⁵ Jak se později ukázalo, na Podkarpatské Rusi nebylo obyvatelstvo spokojeno s neplněním slibů a nadějí, bylo však již pozdě své rozhodnutí odvolávat. Právě proto byl mezi Rusíny různých sociálních skupin rozšířen negativní postoj k připojení a celkově vůči Československu, zejména pak mezi vesničany, kterých se různé reformy dotkly nejvíce.

V prvních letech po připojení Podkarpatské Rusi velký zájem ani o oblast samotnou, ani o místní lidovou kulturu ze strany nově vzniklé republiky neexistoval, ten vzrůstal postupně. Lidová kultura jako taková nebyla do druhé poloviny 19. století velkým tématem. Průmyslová revoluce a industrializace nemohly neovlivnit vztah k lidovému umění, které začalo být shromažďováno a vystavováno jako ukázka původního způsobu života a kořenů národa. Důležitou roli hrál i obrat k přírodě a lidské přirozenosti národněobrozenecké generace, která vzhlížela k venkovu, ve kterém viděla svůj ideál života a umění, cítila sílu tradic a jedinečnost národa a považovala venkov za nedílnou součást kultury.⁶ „První masové pokusy o její oživování, ať už pod záminkou vztahu k „československým“ ideálům (ve druhé polovině 19. století), nebo k „československé“ národní identitě (v době první republiky), stavěly na obdobné představě: venkovský lid a zvláštní charakter jeho kultury považovaly za základ novodobého národa a jeho hledané kulturní identity. S lidovým uměním zde bylo zacházeno zhusta jako s účelovým konstruktem ve službách nacionalistické obrany budovaného národního společenství.“⁷ Taková reprezentace byla realizována a představována na národních a mezinárodních výstavách. Bohužel, kromě cíle představit kořeny národa, do reprezentace lidového umění manipulativním způsobem zasahovala politika ve snaze prosadit své zájmy. Pomocí takovýchto reprezentativních gest byl posílen dobrý vztah mezi vládou a lidem. Začaly vznikat vesničky, které kopírovaly podobu již existujících vesnic, které se považovaly za centra lidového umění, jako symbol zájmu o prostý, vesnický a přirozený způsob života v moderním provedení.⁸ Postupně vznikaly

⁴ Tóth, Novotný, Stehlík 2012, s. 140.

⁵ Tamtéž, s. 155.

⁶ Kat. Praha 2019, s. 19.

⁷ Tamtéž, s. 8.

⁸ Tamtéž, s. 24.

cestopisy, topografie a průvodce vesnicemi pro jejich popularizaci, lidopisná alba a grafické listy s popisem a vyobrazením místních oděvů a krojů, staveb a hlavních činností v podobě sezonních prací. Povzbuzovalo to zájem i mezi umělci, kteří se inspirovali venkovem a začali ho promítat do své tvorby.

Od poloviny 19. století začalo sílit radikálně jazykové nacionalistické stanovisko a přestalo se mluvit o harmonii mezi českým a německým obyvatelstvem. Český jazyk a kultura byla nadřazena a podporována politikou státu, zatímco německá byla všemi silami potlačována.⁹ Hledaly se české národní rysy, odznaky národní identity a vlastenecká ideologie pouze pro Čechy.

Ve druhé polovině padesátých let 19. století se pozornost přemístila na Slovensko. „Od čtyřicátých let zde po zavedení maďarštiny jako úředního jazyka sílilo národní hnutí pracující s mýtem kolektivního utrpení Slovanů/Slováků – obětí útlaku ze strany silnějších národů. Jeho cílem podobně jako jinde byla obroda národa a jeho jazyka.“¹⁰ Mezi prvními Slovensko začali objevovat umělci.¹¹ Od devadesátých let se vznikem národopisných výstav začal převládat motiv slavností a zvyků v umělecké tvorbě, společnost začala zajímat nejenom vnější podoba lidové kultury, ale i její „vnitřní“ podoba. Tradice a zvyky začaly být populární nejen jako náměty obrazů, ale i jako něco, co by se mělo dodržovat i dál. Vznikl např. názor, že nastal čas na návrat k ruční výrobě či řemeslům, a to později posloužilo jako inspirace ke vzniku hnutí Arts and Crafts.¹² Venkov přestal být „exotickým místem“, kam lidé chtěli jen nahlédnout. Stal se příkladem toho, jak by měl vypadat současný život, ideální místo, kultura a umění na přelomu 19. a 20. století.

Chalupa byla centrem tehdejšího světa, neboť spojovala silným citovým poutem několik složek: národ, krajinu, vlast, dům, rodinu a venkov. Bylo to blízké každému a dalo vzniknout asociaci mezi venkovskou roubenou chalupou a rodinnou idylou. Pozornost k dřevěné roubené lidové architektuře vzbudila Všeobecná zemská jubilejní výstava v roce 1891, na níž byla česká chalupa vystavena naživo.¹³ Zájem o lidovou architekturu se stupňoval a na dalších výstavách se kromě chalupy objevily rybářské chaty, pavilony lesnictví a lovu, kiosky, brány, domy a hospody. Národopisná výstava československá se uskutečnila v Praze v roce 1895. V katalogu k výstavě zazněly dějiny

⁹ Kat. Praha 2019, s. 39.

¹⁰ Tamtéž, s. 54.

¹¹ Tamtéž, s. 56.

¹² Tamtéž, s. 66.

¹³ Tamtéž, s. 117.

nejen profánní, ale i sakrální české architektury. To je důležitý bod, který připravil půdu k pochopení lidí, že kromě lidských činností a řemesel, rodiny a krajiny v životě vesničanů důležitou roli hrála víra a spolu s ní i kostel. Sakrální architektura se poté začala objevovat na dalších výstavách.

Jestliže se venkov zdál být pro Čechy velmi „exotický“, tak Slovensko, kde byl životní styl více tradiční, začalo lákat lidi ještě silněji. Postupně rostl zájem nejen o lokální lidovou kulturu, ale i o lidovou kulturu sousedních států. Po připojení Podkarpatské Rusi začali různí badatelé a umělci objevovat novou oblast, včetně její kulturní složky. Umění Rusínů začalo být nakonec bráno v potaz i při vytváření dalších národopisných výstav.

Celý region Podkarpatské Rusi si lze představit jako takový, jaký byl venkov pro Čechy. Obyvatelstvo Podkarpatské Rusi se řídilo jinými pravidly a zvyky, finance se nutně promítaly do všech rozhodnutí. Společnost byla chudá a průmyslově zaostalá, umění proto nebylo na prvním místě pořadu jednání. Kromě toho národ Rusínů své sakrální a světské stavby nepovažoval za něco „exotického“ a přistupoval k nim jako k čemukoli jinému bez zvláštní úcty. Dřevěné stavby a konstrukce měly tendenci být pod vlivem povětrnostních podmínek náročné na údržbu a vyžadovaly čím dál náročnější a častější opravy. Namísto nich proto začaly vznikat nenáročné a snadnější na údržbu kamenné a později i zděné stavby. Častou praxí byl prodej dřevěného kostela, peníze z jeho prodeje pak sloužily k vybudování nového chrámu, který by nebyl tak náročný na údržbu. V případě kostelů bylo veškeré vybavení většinou přeneseno do nového zděného chrámu, který byl postaven a využíván jako náhrada dřevěného. Postupně byly dřevěné kostely odsvěceny a opuštěny, a většinou už jim nebyla věnována žádná péče. Chudé území nedisponovalo dostatečným množstvím peněz na údržbu dřevěných konstrukcí. To pak vedlo k tomu, že se velké množství kostelů dodnes nedochovalo. Většina kostelů zanikla a jen malé množství přežilo léta bez odborné péče v těžkých povětrnostních podmínkách. Na Ukrajině se dnes jedná o velké badatelské téma. V současné době je zmapována většina dřevěných staveb ve stylu rusínské lidové architektury. Až na výjimky je většina z dochovaných staveb ve velmi špatném stavu. Některé kostely byly přeneseny mnohem dále než do sousední vesnice a dnes lze říct, že se jednalo o přesun do zahraničí. I když je celá práce věnována pouze dvěma takovým kostelům – sv. Paraskevvy a sv. Archanděla Michaela, které byly přesunuty z Podkarpatské Rusi – je důležité uvést, že na území Československa jich bylo přesunuto celkem šest: kostel sv. Prokopa a sv. Barbory v Kunčicích pod

Ondřejníkem, kostel sv. Mikuláše v Nové Pace, kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové a kostel Všech svatých v Dobříkově.

Situace týkající se kostela sv. Paraskevy a kostela sv. Archanděla Michaela jsou si podobné. Oběma hrozil zánik, protože přestaly být obcí využívány. Oba kostely čekal podobný osud s přesunem do Prahy a Blanska. Okolnosti, díky kterým se tyto stavby dostaly na své dnešní místo a byly zachráněny před zánikem, jsou zcela odlišné. Jeden kostel byl získán jako exponát na výstavu a později mohl být zařazen do skanzenu v Praze. Druhý kostel hledal své místo „sám“ pomocí inzerátu o prodeji v místním časopise, a nakonec byl přemístěn tam, kde ho bylo nejvíce potřeba – ke shromažďování věřících a konání bohoslužeb v Blansku.

Ani v jednom případě nebyl přesun snadný a čekalo se na něj delší dobu, než bylo předpokládáno na začátku. Nakonec se však oba kostely dostaly na místo určení. Jak je to v praxi běžné, přesun ještě neznamená, že bude stavba zachráněna, někdy je osud zcela jiný. Tato práce detailně pojednává o jednom velice zdařilém přesunu kostela sv. Paraskevy v Blansku a druhém tragickém – v případě kostela sv. Archanděla Michaela v Praze –, který byl z větší části zničen požárem v roce 2020, o okolnostech přesunu chrámů, kulturně-politických vztazích a kontextu doby. Využívá k tomu jak ukrajinské, tak i české písemné prameny. Zabývá se nejen historií staveb od jejich vzniku do současnosti a otázkami datace, ale disponuje i informacemi o exteriérech a interiérech kostelů včetně jejich mobiliářů. Záměrem práce je vytvořit komplexní monografii dvou kostelů a otevřít otázky spojené s problematikou jejich zcela odlišných přesunů.

Kostel sv. Paraskevy v Blansku

Historie.

Kostel sv. Paraskevy, nyní stojící v Blansku, pochází z vesnice Nižní Seliště,¹⁴ která se nachází na území Chustské eparchie. Nejbližším městem je Chust, který se nachází nedaleko rumunsko-ukrajinské hranice. V době výstavby kostela bylo toto území (dnes patřící Ukrajině) nazýváno Podkarpatskou Rusí a do roku 1918 bylo součástí rakousko-uherské monarchie. Poté se Podkarpatská Rus stala součástí Československa a po roce 1939 se jí zmocnilo Maďarsko. Od roku 1944 byla přičleněna k Sovětskému svazu a následně se v roce 1991 stala součástí nezávislé Ukrajiny [1]. Osud Podkarpatské Rusi byl značně podobný osudu výše zmíněných kostelů. I ona se musela přizpůsobovat jiným podmínkám v nových zemích.

Určení data zahájení výstavby kostela je velmi problematické, neboť dobové prameny uvádějí různé termíny. Docent Mychajlo Syrochman se drží následující teorie. V literatuře existují nepotvrzené zmínky o tom, že architektonický návrh kostela pocházel ze Srbska a stavba byla zahájena nejspíše roku 1596. Kvůli moru (choleře) byla ukončena až v roce 1636.¹⁵ O tom, že by plány kostela mohly pocházet ze Srbska existuje i další zmínka: „Podle pověsti plány k jeho stavbě přivezli na konci 16. století až ze Srbska okupovaného Osmany. Protože místní obyvatelé vymřeli na cholera, stavbu dokončili až roku 1613 (nebo 1636).“¹⁶ Dalším argumentem ve prospěch toho, že byl kostel navržen podle srbského vzoru bylo to, že byl postaven bez věže.

Kronika vesnické školy z Nižního Seliště datuje začátek výstavby kostela na rok 1608, jako rok ukončení je uveden 1645. Ve schematismu Mukačevské eparchie z roku 1883 se za správné datum zahájení stavby kostela považuje rok 1541.¹⁷

Ve vizitačních protokolech Mukačevské řeckokatolické eparchie za rok 1751 byl kostel vyhodnocen jako „stářím se rozpadávající“.¹⁸ Informace o tom, kdy a kým byl chrám vysvěcen nebo jestli byly požehnány zvony zcela chybí. Jediné, co bylo jistě známo, bylo jméno světice sv. Paraskevy, jíž byl kostel zasvěcen.

¹⁴ Ukrajinský název je Нижне Селище, může se vyskytovat pod názvem Nyzhnje Selyshche.

¹⁵ Syrochman 2000, s. 407.

¹⁶ Kuča, Langer 2009, s. 266–267.

¹⁷ Syrochman 2000, s. 407.

¹⁸ Padjak 2006, s. 14.

Z roku 1801 pochází další zmínka o kostele, kde je popsán jako „z dubových trámů, dobrý a silný, odpovídající, zachovalý“.¹⁹ Dřevěný interiér byl vymalován, v roce 1929 byla malířská výzdoba vyhodnocena jako dobře zchovalá.

„Přibližně v roce 1935 bylo na jižním nároží kostela napsáno, že kostel byl postaven před 325 lety a je pravoslavný již 15 let.“²⁰ Tento nápis je vidět i v současné době [2].

Detailní rozbor tohoto nápisu byl proveden magistrem Valerijem Padjakem na žádost členů Církve československé husitské. Výsledky svého výzkumu pak představil na semináři, který pořádalo Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě ve dnech 21. a 22. listopadu 2005. Autor referátu považuje nápis s předpokládanou datací výstavby kostela za autentický.

„Při výměně ztrouchnivělých dřevěných konstrukcí při stavbě kostela na novém místě v Blansku se zachránil fragment trámu, na němž je možné spatřit ve dřevě vyřezaný text v církevněslovanském jazyce. Nápis byl umístěn v kostele nad vchodem z babince do chrámové lodi.“²¹

Podle M. Syrochmana však tento nápis autentický není, pochází z poloviny 30. let 20. století a byl jím rozluštěn o něco dříve než V. Padjakem. Je zajímavé, že V. Padjak cituje v několika fragmentech svého textu M. Syrochmana, ale jeho rozluštění nápisu zcela ignoruje a nezmiňuje se o tom ve své práci. Proto je nutné pohlížet na tuto velice přínosnou a logickou argumentaci ohledně výstavby kostela od V. Padjaka z roku 2005 velice kriticky. Co se týká rozluštění nápisu samotného [3], podle V. Padjaka v něm tkví informace o dokončení stavby kostela, která v církevněslovanském jazyce zní takto: „Robjach [r.b.] 1641 misjaca ijul 29“, což znamená „zbudováno 29. července 1641“.²² Autor upozorňuje na nestandardní uvedení data podle gregoriánského kalendáře. Podle něj byl v době výstavby kostela v této oblasti používán juliánský kalendář. Přejít na gregoriánský kalendář v rakousko-uherské monarchii však proběhl mezi lety 1584–1587. Území této části Podkarpatské Rusi spadalo pod správu Uher a mělo přejít na gregoriánský kalendář z 21. října na 1. listopad v roce 1587.²³ Nelze tedy s jistotou tvrdit, že byl na vesnici stále používán juliánský kalendář. Avšak právě kvůli tomu, že pravoslavné církve dodnes nepřijaly gregoriánský kalendář, dalo by se předpokládat, že

¹⁹ Syrochman 2000, s. 407.

²⁰ Tamtéž, s. 407.

Близько 1935 р. на південному зрубі церкви було написано, що церква вже 325 років, як побудована, і вже 15 років православна.

²¹ Padjak 2006, s. 13.

²² Tamtéž, s. 13.

²³ Friedrich 1934, s. 96–105.

nápisy na pravoslavném kostele budou napsány podle juliánského kalendáře. Toto „neobvyklé“ datum by mohlo být argumentem ve prospěch Syrochmanova textu. Jestliže nápis opravdu vznikl v polovině 30. let 20. století, vysvětlovalo by to, proč není datum uvedeno podle juliánského kalendáře. Kontaktovala jsem oba autory, ani jeden z nich se však zatím k tomuto tématu nevyjádřil.

Před vznikem teorie V. Padjaka byl za oficiální datum dokončení stavby považován rok 1640. Doprovodné materiály uvádějí, že se lidé spojení s kostelem a farností drží nově vzniklé teorie: „Průčelní vchod do svatyně má segmentové zaklenutí se starobylym nápisem v církevněslovanském jazyce, který udává datum ukončení stavby Robjach 1641 mesjaca jula 29.“²⁴

Podle východokřesťanské pravoslavné tradice bývá stavba zasvěcena zpravidla tomu světcí, jehož svátek připadá na den posvěcení kostela anebo je tomuto datu blízký. Svátek Velké mučednice sv. Paraskevvy, která byla Rusíny zvláště uctívána, se slaví 26. července podle juliánského kalendáře. „Nápis v nižněselišťanském kostele svědčí o tom, že v 17. století podle nového gregoriánského kalendáře připadal svátek sv. Paraskevvy na 29. července.“²⁵ Dovolím si zpochybnit argumentaci V. Padjaka a přiklonit se k názoru M. Syrochmana. Domnívám se, že kostel byl posvěcen a otevřen 26. července. Datum 29. července, které je uvedeno na průčelí, vzniklo nejspíše později, o čemž může svědčit i předatování posvěcení stavby podle gregoriánského kalendáře, který by odpovídal skutečné situaci na vesnici kolem roku 1930.

Původně byl kostel pravoslavný, ale později připadl řeckokatolické církvi. Na webových stránkách kostela je jako datum předání uveden rok 1656. Podle Syrochmanova textu kostel přešel zpět do správy pravoslavné církve kolem roku 1920, ale veškerý inventář kostela zůstal v rukou církve řeckokatolické. Kostel byl pak odsvěcen kvůli nadbytečnosti a po roce 1918 přestaly být prostory kostela oficiálně používány pro bohoslužbu.

Na začátku 20. století začaly vznikat kamenné stavby užívané jako náhrada za dřevěné kostely. Tendence se rozšířila po celém území Podkarpatské Rusi a ani tento kostel neunikl chátrání po tom, co byl nahrazen jednou z několika typických kamenných variant. Stavba kamenného kostela v Nižním Selišti, do níž byl „velice aktivně zapojen kněz o. Demjanovič“,²⁶ začala v roce 1913. Kvůli válce však nebyla zděná stavba

²⁴ Doprovodný materiál z kostela sv. Paraskevvy. Autor není uveden.

²⁵ Padjak 2006, s. 14.

²⁶ Syrochman 2000, s. 408.

dokončena a kostel sv. Paraskevny byl stále využíván. Většina obyvatelstva vesnice se hlásila k řeckokatolickému vyznání, ale po první světové válce konvertovala k pravoslaví. Důvodem ke konverzi bylo pravděpodobně zrušení kobliny a rokoviny 14. dubna 1920.²⁷ Právě toto vedlo k tomu, aby byl nový kamenný kostel roku 1922 vysvěcen srbským biskupem Dosifejem jako pravoslavný.²⁸ Po pouhých sedmi letech byl kostel navrácen členům řeckokatolické církve a jako zadostiučinění byl vybudován další chrám, který sloužil pravoslavným věřícím během následujících šestnácti let. „Po druhé světové válce byl kamenný kostel navrácen pravoslavným.“²⁹ [4]

Co se týká osudu dřevěného kostela po roce 1918, v roce 1927 byl kostel mírně rekonstruován a upraven, neboť měl být vystaven jako exponát na Výstavě soudobé kultury na výstavišti v Brně v roce 1928. Vzniká však otázka, proč by měl kostel stát na výstavišti. Po vzniku Československa vzrostl zájem o sakrální dřevěnou architekturu a také snaha o záchranu zchátralých a dlouho nepoužívaných k bohoslužbě kostelů. Jedním z důvodů bylo i „znovuzrození evangelické reformní tradice, která potřebovala hodně prostoru k církevním obřadům.“³⁰

„Tato myšlenka se bez jasné perspektivy kostela po ukončení výstavy jevila nereálnou, ale Památkový úřad od svého úmyslu neustoupil. Teprve postupem času byl kostel nabídnut Církvi československé v Brně.“³¹ Od té doby byla otázka koupě na pořadu jednání.

Díky tomu, že se dochovala *Pamětní kniha církve Československé v Blansku*, lze pochopit, že církev měla naléhavě zapotřebí pořídit si vlastní prostor: „Bohoslužby byly konány pravidelně každé 3 neděle v sokolovně.“³² Množství obyvatel, kteří navštěvovali bohoslužby, rostlo, a kromě toho začala CČS pořádat vzdělávací přednášky. Ze zápisů ze schůzí je jasné, že otázka místa pro bohoslužby a veřejné akce byla jednou z nejdůležitějších. Každý rok byl po konání společné schůze schválen rozpočet na rok následující a byla zapsána částka, kterou členové odváděli za pronájem prostor sokolovny a jiných místností, ve kterých se konala bohoslužba během roku.

Муровану церкву в Нижньому Селищі почали будувати як греко-католицьку за активної участі священика о. Дем'яновича в 1913 р., коли завершили фундамент, але закінчити цю споруду не вдалося через війну.

²⁷ Tóth, Novotný, Stehlík 2012, s. 136

²⁸ Syrochman 2000, s. 408.

²⁹ Tamtéž, s. 408.

Після другої світової війни мурована церква перейшла до православних.

³⁰ Padjak 2006, s. 15.

³¹ Tamtéž, s. 15.

³² Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 8.

Kromě toho farníci odváděli církvi poměrně velké daně. Ačkoli měla CČS v Blansku na začátku 30. let 20. století dluhy, k roku 1935 se příjmy stabilizovaly a začaly převyšovat výdaje.³³ První oficiální zmínku o kostele z Nižního Seliště, která zazněla na schůzi členů náboženské obce, lze najít v *Pamětní knize církve Československé v Blansku* v roce 1936:

„St. předseda podává zprávu o potřebě bohoslužebné místnosti církve československé v Blansku a referuje o možnosti získati prostřednictvím Památkového úřadu v Brně starobylý kostelík v Nižním Selišti na Podkarpatské Rusi.“³⁴ Tomu však předcházela celá řada událostí. První opravdová zmínka o kostele sv. Paraskevvy z *Pamětní knihy církve Československé v Blansku* pochází ze 4. října 1935. Je zapsána v krátké kapitole *Doplňky k rokům 1935 až 1936 a rok 1937*. Velmi podrobně je zdokumentováno, že brněnský farář Hrazdil si zavolal Františka Baštáře na ředitelství a nabídl mu kostel po předchozím rozhovoru s panem Sochořem, který byl předsedou památkového úřadu. „Br. Baštář, jako předseda ho (kostel) přednesl radě starších v Blansku.“³⁵

Nabídka kostela sv. Paraskevvy Blansku se ukázala jako vhodná příležitost problém nedostatku prostor vyřešit. „Protože brněnská diecéze svou budovu již vlastnila, nabídla stavbu blanenské farnosti.“³⁶

Taková mimořádná událost vyžadovala rychlé rozhodnutí a zároveň vyřešení i jiných záležitostí. Kostel nebyl nabídnut zdarma a částka, která po předběžné kalkulaci stanovila 65 000 Kč³⁷ (do čehož ani nebyla zahrnuta částka za koupi pozemku 9 280 Kč), dalece převyšovala finanční možnosti farnosti. Z hlediska rady starších nebylo racionální zakoupit kostel, aniž by ho starší předem viděli a zhodnotili stav a možné nedostatky, které bude potřeba po koupi odstranit. Předseda František Baštář a místopředseda Jaroslav Pernica byli proto zplnomocněni radou starších, aby po třech týdnech od získání nabídky odjeli na Podkarpatskou Rus, „kde z vlastní autopsie měli se přesvědčiti, zda akce je proveditelnou“.³⁸ Kromě toho se snažili získat co nejvíce informací o kostele, protože žádné písemné prameny se nedochovaly.

³³ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 36.

V roce 1934 činil příjem 10 064 Kč 69 h. č. a vydání 9 669,90 Kč.

³⁴ Tamtéž, s. 40.

³⁵ Tamtéž, s. 47.

³⁶ <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-paraskevvy-15019745> (poslední návštěva 12. 11. 2023).

³⁷ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 55.

³⁸ Tamtéž, s. 47.

Za velmi hodnotný a přínosný považuji popis stavu stavby a jejího mobiliáře před zakoupením.

Po návratu z Chustu na Podkarpatské Rusi byla zahájena debata o smysluplnosti zakoupení kostela. Bylo rozhodnuto ve prospěch přesunu stavby do Blanska. Rychlému přemístění kostela na nové místo bránilo jen několik věcí, které ale zásadně změnily průběh celého procesu. Nejdůležitější příčinou pomalého transportu byla otázka financí. Jednání s ministerstvem školství a národní osvěty, které slíbilo poskytnout 1/3 stavebních nákladů (20 000 Kč), se protáhlo. Vyřízení žádosti trvalo půl roku.

3. května 1936 proběhlo mimořádné shromáždění, na němž byly zveřejněny výsledky jednání s náboženskou obcí, ministerstvem a památkovým úřadem. Byla přiznána finanční podpora a podán návrh s novým mimořádným rozpočtem, do něhož bylo zahrnuto přemístění kostela z Nižního Seliště do Blanska a celkové náklady na stavbu.

Blanenská farnost CČS se záhy dostala do drobných komplikací. Ministerstvo školství a národní osvěty nevyjednalo souhlas k zakoupení chrámu u řeckokatolického biskupství, a proto bylo nutné ho zajistit samostatně. Bohužel, v tomto CČS neuspěla. „Dostali jsme po urgenci však od biskupa odmítavou odpověď, že dle kanonického práva nesmí jedna církev druhé církvi kostel přenechat.“³⁹ Kodex kánonů východních církví (CCEO) vznikl po druhém vatikánském koncilu a nabyl účinnosti až 1. října 1991, což je více než padesát let po tom, co bylo vydáno zamítavé stanovisko. Jakými právními dokumenty se řídil biskup ve 30. letech 20. století, nelze s jistotou tvrdit.⁴⁰ Západní kodex kanonického práva (CIC) vznikl již v roce 1917. V souvislosti s tím se objevily snahy vydat jednotný kodex i pro východní katolické církve. Proces jeho přijetí však trval delší dobu a v době přesunu kostela žádný kompletní soupis všech kánonů a norem neexistoval. Bylo připraveno pět sbírek zákonů (CICO), které se vyhledávaly postupně. Nyní se v kodexu nevyskytuje zákaz předání kostela jiné církvi, naopak podle kán. 873 § 1. „Nelze-li některý chrám vůbec používat k Božím kultu a nelze jej ani obnovit, eparchiální biskup jej může předat k profánnímu, ale ne nedůstojnému používání.“⁴¹ V tomto případě nešlo o profánní využívání, ale o obnovení chrámu a bohoslužeb v něm jinou církvi. S největší pravděpodobností mohlo v tomto odmítavém

³⁹ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 56.

⁴⁰ Konzultace s ICLic. PaedDr. Mgr. Mariánem Čačíkem, Ph.D. 1. 3. 2024.

⁴¹ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/kodex-kanonickeho-prava/c/ceeo> (poslední návštěva 5. 3. 2024).

stanovisku biskupa hrát hlavní roli zvykové právo a rozhodnutí jednotlivé eparchie, nikoli kanonické právo.

Tato odpověď posloužila k podání nové žádosti na ministerstvo školství a národní osvěty, aby pomohlo sjednat zakoupení kostela u řeckokatolického biskupství. Poté byl řeckokatolický biskup vyzván, aby se dostavil na ministerstvo, kde byl nucen buď kostel prodat nebo ho „uvést do náležitého pořádku.“⁴² Nejenže byl získán souhlas, ale i kupní cena byla snížena o 4 000 Kč. Lze předpokládat, že tento souhlas mohl být vydán nedobrovolně, což mohlo být ovlivněno politikou Sovětského svazu, který v té době měl už rok uzavřenou spojeneckou smlouvu s Československou republikou.

Z mého úhlu pohledu není zcela jasné proč se řeckokatolický biskup bránil prodeji kostela, když samotné jednání o prodeji bylo zahájeno po odsvěcení prostor v roce 1918. Stavba se nacházela ve stavu, který vyžadoval velký restaurátorský zásah a biskupství na takové práce chyběly finance. Ze strany biskupství ani nebyly snahy o renovaci, namísto toho byl postaven úplně jiný nový náhradní kamenný kostel pro bohoslužebné účely. Kromě toho nebylo ani logické z hlediska církve, která přišla o značnou část věřících kvůli konverzi k pravoslaví, v té době investovat peníze do rekonstrukce kostela, který přestal být používán a byl před osmnácti lety odsvěcen. Nabízí se otázka, proč se biskup záchraně chátrající budovy pomocí jejího prodeje. Bylo to jen kvůli kanonickému právu? Hrál roli negativní postoj obyvatel Podkarpatské Rusi vůči Československu? Nebo snad existovala naděje, že bude církev chrám schopná restaurovat a ten by pak mohl sloužit jako památka či muzeum? Je pochopitelné, že přijít o kostel, který sloužil lidem ve vesnici téměř tři sta let, je tragické, ale pokud na něm lidem opravdu záleželo, bylo potřeba ho předat do rukou tomu, kdo by ho mohl restaurovat, starat se o něj a každodenně využívat k náboženským účelům. Mnohem více tragické by bylo ztratit tuto architektonickou památku úplně kvůli přílišnému lpění na dodržování kanonického práva či sobeckému přístupu než ji neobjevit na původním místě. Musí existovat výjimky z pravidel, pokud jde o záchranu památky. Kromě toho jednou z nejnovějších prací M. Syrochmana je kniha *Ztracené cirkvy Zakarpattja*,⁴³ která popisuje příběhy a osudy 156 zaniklých kostelíků. Kdyby nebyl vyjednáán souhlas ke koupi stavby, kostel sv. Paraskevvy by se s největší pravděpodobností objevil v této knize taky.

⁴² Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 56.

⁴³ Syrochman 2021.

Jednou z dalších příčin pomalého transportu byla otázka pozemku. Církev nevlastnila žádný pozemek vhodný k umístění tak velké budovy. Jednání se starostou obecního úřadu Dr. Karlem Rodkovským bylo velmi komplikované. Získání pozemku trvalo delší dobu a jeho konečná cena byla 9 280 Kč, jak již bylo zmíněno. Mezi doporučená místa patřil například prostor „za novým hřbitovem“,⁴⁴ v úvahu také připadal dlouholetý pronájem pozemku před Dělnickým domem. Pro kostel se nepodařilo získat jiný větší pozemek než ten, na kterém stojí dnes. Jelikož byl zakoupený pozemek příliš malý, pan Sobota, který vlastnil sousední zahradu, prodal CČS její část, aby zde mohl být chrám umístěn.⁴⁵

„14. srpna 1935 zajel bratr Baštář s br. Pernicou znovu do Nižního Seliště, kde za přítomnosti řeckokatolického faráře byla sepsána notářská smlouva s tesařským mistrem Salejčůkem ohledně rozebrání, dovozu a postavení kostelíka a obnosu rozpočtem stanoveného.“⁴⁶

2. září téhož roku se pro kostel začala stavět podezdívka, jejíž návrh byl dopředu zaslán Salejčůkem blanenským dělníkům. Bylo to nutné z několika důvodů: stavba měla být postavena v Blansku co nejrychleji, tj. ještě před tím, než přijde tuhá zima a práce nebude možné vykonávat. V nejlepším případě měl kostel stát na svém místě do konce roku 1936. Podezdívka byla stavěna v době, kdy se v Nižním Selišti rozebíral kostel. Původní dřevěná podlaha kostela byla úplně zničena vlhkostí, a tudíž bylo potřeba ji obnovit. Zároveň se dbalo na to, aby se v budoucnu kostel nemusel potýkat se stejnými problémy.

„17. září došly první 3 vagony rozebrané konstrukce kostelíka.“⁴⁷ Za týden byla hotová celá podezdívka. Obrazy a výbava byly mezitím uloženy v prostorách nové školy a u A. Poláška. Podrobný soupis inventáře chybí. 2. října přijel tesařský mistr Salejčůk s rusínskými dělníky. V Blansku byli s provedením práce samotné spokojeni, ale co se týká rozpočtu, chybějícího materiálu a prodlužování doby výstavby, nikoli. Průběh výstavby kostela v Blansku byl částečně fotograficky zdokumentován [5], [6], [7], [8], [9].

3. prosince proběhla kontrola prací, vyúčtování a za dva týdny odjel tesař zpět do Nižního Seliště. Ačkoli byla většina prací hotova, z důvodu blížící se zimy a nepříznivého počasí bylo rozhodnuto pokračovat na jaře.

⁴⁴ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 56.

⁴⁵ Tamtéž, s. 57.

⁴⁶ Tamtéž, s. 57–8.

⁴⁷ Tamtéž, s. 58.

Považuji za nezbytné dodat, že sedmihradsko-marmarošský typ kostelů předpokládá, že při výstavbě nejsou používány hřebíky. Díky fotografiím, které pořídil Baštář během první cesty do Nižního Seliště v roce 1935, je dochována poslední podoba kostela před jeho úpravou [10], [11], [12]. Po zakoupení kostela bylo jasné, že klasické uspořádání pravoslavného a později řeckokatolického chrámu bude nutné změnit, aby prostor mohl sloužit CČS. Byl proto připraven nový návrh. Změnila se délka kostela, aby se docílilo většího prostoru v lodi pro shromáždění lidí, nebyla postavena původní zeď, která oddělovala prostor lodi, který byl určen pro muže, ale pro ženy nikoli (od babince, kde se při mši měly nacházet ženy) [13]. Nad babincem byl zhotoven strop [14]. Část babince byla rozdělena takovým způsobem, aby na jedné straně vznikla sakristie a na druhé prostor, který byl opatřen schody, aby byl zajištěn přístup do věže. Předtím bylo do věže vidět. Zpravidla se nad babincem nachází průhled do věže nebo chór v případě větších chrámů. „Na hlavní věž dána nová měděná baň.“⁴⁸ Vnitřní prostor byl vymalován světlomodrou barvou. Hlavní loď získala boční dveře. Před otevřením byla zakoupena světla (v pravoslavných dřevěných chrámech byly svícny se svíci) a židle (žádné lavice nebo židle se v kostele předtím nenacházely, při mši lidé stáli). Je zajímavé, že při výstavbě v Blansku byla věž kostela zmenšena, a to byl důvod proč v kostele nebyly umístěny skutečné zvony. Je možné dobře porovnat některé rozdíly mezi původní a konečnou podobou kostela na fotografiích [9], [10]. Umístění původních zvonů není známo. Místo toho bylo v chrámu zřízeno ozvučení, které nemělo vliv na zatížení věžní konstrukce. Osud zvonů a dalšího inventáře bude podrobněji rozebírán v následujících podkapitolách.

Považuji za nezbytné vyjmenovat všechny ty, kteří stáli v čele celého procesu přesunu kostela do Blanska:

„22. května 1937 ve třetí hodině odpoledne přijel bratr biskup, v 5. hodině byla slavnostní schůze bratra biskupa a rady starších jejímiž členy byli: farář Náhlík, předseda Frant. Baštář, místopředseda Jaroslav Pernica, jednatel Arnošt Huvar, pokladník Frant. Pudich, Tomáš Novotný a Antonín Unzeitig.“⁴⁹

Po večerní schůzi s biskupem následovala akademie v Sokolovně a druhý den byl kostel slavnostně otevřen pro veřejnost. Průvodu se zúčastnilo kolem 1000 lidí [16], [17]. V archivu národního památkového ústavu v Brně se dochovala pozvánka na tuto slavnost [18], [19].

⁴⁸ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 60.

⁴⁹ Tamtéž, s. 61.

Skutečné výdaje na přesun kostela, jeho výstavbu, opravy a přípravu slavnosti činily 88 430 Kč 80 h.⁵⁰

Na jedné z řádných schůzí bylo zaznamenáno, že farář doporučuje všem k odebrání *Český zápas*.⁵¹ Dalo by se předpokládat, že tak veliké události, jako otevření nového farního kostela, bude v periodiku Církve československé husitské věnováno více pozornosti než pouhý jeden odstavec: „... vykoná slavnostní bohoslužby br. Biskup dr. Stejskal. Starobylý dřevěný kostelík byl do Blanska dopraven z Podkarpatské Rusi a bude zde svědkem duchovní jednoty československého národa.“⁵²

Kromě *Českého zápasu* referovaly o výstavbě kostela následující noviny: *Národní politika. Praha*. Venkovské vydání 31. 8. 1939; *České slovo. Praha* II. vydání 25. XI. 1943; *Národní politika. Praha*. Moravské vydání 30. XI. 1943.

⁵⁰ Tamtéž, s. 62.

⁵¹ *Český zápas* je oficiální týdeník Církve československé husitské vycházející od roku 1920.

⁵² Domácí zajímavosti, s. 139.

Popis stavby před převezením do Blanska.

Chrám je „nejstarším dokladem tzv. sedmihradsko-marmarošského typu na našem území.“⁵³ Konkrétně tento typ kostelů ve stylu „rusínské gotiky“ je široce zastoupen v okolí města Chust. „Tyto stavby, nejčastěji se vyskytující na jihu kolem Tisy, přijaly nepochybně řadu gotických prvků od zděných gotických kostelů v Transylvánii.“⁵⁴ Aby nedošlo k nedorozumění, chci podotknout, že se nejedná o kostely z období gotiky, ale pouze jím inspirované. Vysoká štíhlá konstrukce, hranatá zvonice, vysoká kuželovitá špičatá střecha a věžičky v nárožích věže jsou specifickými prvky těchto chrámů. Příkladem podobných kostelů stejného typu by mohly být: kostel sv. Matky Paraskievy v Oleksandrivce [20], kostel sv. Mikuláše v Dibravě [21], kostel sv. Mikuláše v Sokyrmycje [22] nebo kostel sv. Michala v Krajnykovém [23].

Původně se kostel nacházel na vyvýšenině, na louce mezi stromy a keři [10]. Díky své poloze chrámu nehrozilo riziko záplavy. To však neznamenalo, že postupem času dřevěné stěny srubu nepodlehly vlivu vlhkosti a nezačaly trouchnivět. Chrám mohl vydržet bez oprav a rekonstrukcí tak dlouho jen díky masivní tloušťce dřevěné konstrukce. Kostel neměl žádnou podezdívku a stál na udusané zemině, což zhoršovalo jeho stav: „... jen sem tam byl nějaký plochý kamen, který si asi věřící sami donesli pod kolena“.⁵⁵ Tuto poznámku považuji za důležitou, neboť to jen zdůrazňuje fakt nepřítomnosti podezdívky a podlahy jako takové. V literatuře existuje několik zmínek o tom, že v minulosti v kostele dřevěná podlaha byla, ale dle mého názoru to není příliš pravděpodobné. První kostel s kamennou podezdívkou a skutečnou podlahou v údolí Tisy byl vybudován v roce 1779 – kostel sv. Mikuláše – a to po více než sto letech od výstavby kostela sv. Paraskevy. „Podle vzpomínek místních obyvatel, pro vytvoření podezdívky bylo použito kolem 5 000 slepičích a husích vajec.“⁵⁶

Kostel byl představen dvousrubovou konstrukcí na obdélném půdorysu [24] a byl orientován. „Byl zhotoven z dubových ručně tesaných trámů, svazovaných do čepů.“⁵⁷ Krov byl zhotoven z tvrdého dřeva, šalování z dubových desek, ručně přisekávaných. Krytina se skládala z dubových ručně sekaných klíčů, vodotěsně na sebe kladených. Střechy a věže byly pokryty šindelem.

⁵³ <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-paraskevny-15019745> (poslední návštěva 2. 12. 2023).

⁵⁴ Havel 2004, s. 19.

⁵⁵ Pamětní kniha církve Československé v Blansku s. 51.

⁵⁶ https://turson.at.ua/index/s_danilovo_khustskij_r_n_zakarpatskaja_oblast_cerkov_sv_nikolaja_chudoty_orca_1779/0-228 (poslední návštěva 3. 12. 2023).

⁵⁷ Pamětní kniha církve Československé v Blansku s. 51.

Průčelí kostela disponovalo uzavřenou podsíní. Ta svým způsobem plnila roli jakési předsíně, nad kterou se nachází předsazená konstrukce ve stylu podstavky držící střechu a v rovině konstrukce a rozvržení zrcadlicí přízemní podsíně. Nad touto konstrukcí se tyčila hranolová věž. Ta byla opatřena arkádově otevřeným zvonovým patrem „zakončeným ochozem se čtyřmi nárožními vížkami a středovou vysokou jehlancovou střechou završenou makovicí s křížem“.⁵⁸ Dle fotografií původního stavu (od F. Baštáře) byla v první etáži použita kontinuální pultová střecha obíhající loď – a jak loď, tak presbytář měly valbové střechy.

Okénka byla čtvercová, 30 cm × 30 cm, nezasklená, zamřížovaná. Čtyři okna v přední části lodi byla obdélníková s rozměry 70 cm × 100 cm. Celkem bylo v kostele deset oken. Jako vstup do chrámu sloužily pouze jedny nízké dveře s výškou 140 cm. Kvůli nedostatku písemných a fotografických pramenů nelze zcela přesně určit, zdali je kování a rytí na dveřích původní, anebo bylo zhotoveno po přesunu kostela do Blanska.

Vnitřní dispozice kostela se skládala ze tří částí: babince (předsíně), hlavní lodi a ikonostasu se svatyní za ním. Na dřevěné zdi, která byla opatřena oválnými okénky a oddělovala prostor lodi, který byl určen pro muže, ale pro ženy nikoli (od babince, kde se při mši měly nacházet ženy), byl zavěšen obraz Bohorodičky, „... před který se – dle sdělení osadníků – chodívaly modlit svobodné matky, aby se očistily od hříchu. Po vykonané pobožnosti líbaly obraz, takže těmi polibky je zcela vyhlazený“.⁵⁹

Do svatyně, která se nacházela za stěnou ikonostasu, mohl vstoupit pouze celebrující kněz.⁶⁰ Ikonostas v pravoslavném chrámu odděluje hlavní loď od svatyně (presbyteria), představuje sebou dřevěnou stěnu – přehradu s ikonami, malovanými na dřevěné desce. Ikonová přehrada má tři otvory – vrata do prostor svatyně: uprostřed byla královská neboli carská vrata,⁶¹ nalevo od nich vrata severní, která vedla do místnosti určené k přípravě eucharistických darů (prothesis) a napravo od carských byla vrata jižní, zvaná také diakonská, která sloužila jako vstup do sakristie. V případě blanenského kostela se svatyně skládala pouze z jedné místnosti, která plnila všechny funkce.

Celý interiér kostela byl vymalován biblickými výjevy, které při cestě F. Baštáře do Nižního Seliště v říjnu 1935 byly ještě dobře vidět, „... zvláště v těch místech, kde se pracovalo se zlatem“.⁶²

⁵⁸ <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-paraskev-15019745> (poslední návštěva 5. 12. 2023).

⁵⁹ Pamětní kniha církve Československé v Blansku s. 51.

⁶⁰ Kat. Olomouc 2005, s. 29.

⁶¹ Царские врата (Carskyje vorota)

⁶² Pamětní kniha církve Československé v Blansku s. 54.

Popis aktuálního stavu kostela.

V současné době se kostel nachází na křižovatce ulic B. Němcové a Rodkovského; je umístěn mimo volnou krajinu. Bylo provedeno také velké množství změn. Po přemístění do Blanska kostel získal kamennou podezdívku, 1 až 1,5 metru vysokou. Kostel byl nově vystavěn v podélné ose východ-západ, tj. závěrem směřuje k západu, a to kvůli nedostatečné velikosti pozemku a zasazení chrámu do již existující městské zástavby. Půdorys stavby byl z větší části zachován kromě toho, že se o jeden metr prodloužil pro shromáždění většího počtu lidí [25]. Na levé straně lodi před presbytářem vznikly nové dveře.

Presbytář, původně krytý valbovou střechou, má v současnosti příkrou polovalbu při hřebenu a sklopenou polovalbu při žlabu, vizuálně navazující na průběžnou pultovou střechu první etáže.

„Stěny kostela zvenčí pokrývají úzké šindele ukončené špičkou.“⁶³ Po přesunu tak bylo rozhodnuto z důvodu větší ochrany původních dřevěných konstrukcí a sladění se šindelem pokrývajícím střechy a věž.

Okna, na rozdíl od původních, byla zasklená a nově zamřížovaná. Vstup do kostela je nyní možný dvojími dveřmi. První jsou původní, jimiž muži vstupovali do lodi, ty byly později zvýšeny pro pohodlný vstup. Druhé dveře vznikly z několika důvodů. Jedním z nich bylo to, že dveře byly logickým zakončením nově vzniklého prostoru mezi vybudovanou na jedné straně sakristií a na druhé prostorem, který byl opatřen schody do věže. Druhým důvodem byla snaha udržet teplo uvnitř stavby. Třetím pak přání faráře, aby chrám zůstal otevřený po celý den i noc pro lidi, a aby existovala možnost nahlédnout dovnitř skrze sklo, aby nebyla potřeba zavírat první dveře. Nedávno (v roce 1998)⁶⁴ bylo k tomuto účelu pořízeno osvětlení a elektronické zabezpečení, které reaguje na pohyb. Proto je možné i v noci pozorovat presbytář s oltářním stolem a dochovanou částí ikonostasu. Dle mého názoru by mohl být dvojitý vstup vytvořen i z hlediska jakési památky na předchozí dispozici pravoslavného kostela, kde z babince do lodě také existoval vstup, který tvořil svébytnou předsíň pro ženy a odděloval je od mužů. Dnes je na rámu prvních dveří vidět problematický nápis „Robjach 1641 misjaca jjul 29“, který byl rozebírán dříve v podkapitole *Historie*. Samotné dveře jsou ozdobeny kovááním a na rámu jsou vyryty spirály a růžice [2].

⁶³ <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-paraskevvy-15019745> (poslední návštěva 5. 12. 2023).

⁶⁴ Rozhodnutí č. 127/98 okresního úřadu Blanska, Referát regionálního oddělení rozvoje kultury, Blansko 9.11.1998, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, inv. č. OPP 8750/98.

Dnešní dispozice kostela je, podobně jako předchozí, tvořena třemi částmi: předsíní, lodí a presbytářem.

Předsíň, která měla původně funkci babince a měla otevřený průhled do věže, získala v současné době plochý strop. Z dřevěné zdi v předsíni zbyly jen čtyři dřevěné hranolové sloupy, které podpírají nově vzniklý prostor nad babincem, kde by teoreticky mohly být umístěny varhany, ale jsou nahrazeny pouhou imitací.

Lod' je zaklenuta valenou segmentovou klenbou. Po bočních stranách lodě je vytvořen prostor, podobný bočním lodím, oddělený hranolovými sloupy od hlavní lodi. Svěbytné boční lodě s obrazy, jež by mohly připomínat výklenkové kapličky, mají plochý strop.

Presbytář je oddělen dvěma stupni od lodi. Původní ikonostas je dochován jen částečně, celé uspořádání presbytáře je jiné. Vrata, jež byla tvořena ikonostasem, už neexistují. Místo toho je vidět do svatyně, kde se nachází oltářní stůl a kříž.

Z původní malířské výzdoby interiéru „... zbyl pouze malý zlomek, který na památku umístěn je v našem kněžišti na pravé straně a je zakryt papírem. Snad jednou bude sloužit malíři-odborníku k obdobné výzdobě kostelíka jako vzor“.⁶⁵ Bohužel se tak nestalo, neboť při bombardování města v roce 1945 byl zničen i ten malý zlomek výmalby. Po znovupostavení byl interiér kostela vymalován světlezelenou barvou [14], [15]. Místo ní bylo v letech 2003–2005 zhotoveno obložení stěn lakovanými deskami,⁶⁶ byla vyměněna krytina střechy a věží. Jak by mohla vypadat taková výzdoba lze vidět v kostele sv. Matky Paraskievy v Oleksandrivce (Chust) [47].

Posledními úpravami byly umístění bodců proti holubům a výměna plotu v roce 2015.⁶⁷

⁶⁵ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 54.

⁶⁶ Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis SÚRR 9377/2004/Ma 5. 5. 2004, 25. 5. 2004, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, inv. č. 6951/2004/ga/OPP.

⁶⁷ Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis č. j. SÚ MBK 14963/2015/ŠI ze dne 20. 4. 2015, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, č. j. NPÚ-371/30118/2013 od 5. 5. 2015.

Mobiliář před převezením do Blanska a jeho osud.

Během své cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935 F. Baštář popsal jako nejdůležitější námětové složení ikonostasu a zmínil ikonu sv. Paraskevvy [26], které je chrám zasvěcen.

Ikonostas měl klasické uspořádání ikon. Ty byly umístěny v několika řadách nad sebou. Na carských (královských) vratech, která jsou bohatě vyřezávána a hojně zdobena zlatem, se nacházejí kruhové ikony se Zvěstováním Bohorodičce a čtyřmi Evangelisty [27]. Napravo od carských vrat v tzv. místní řadě⁶⁸ byla umístěna ikona Krista Pantokrátora [28], nalevo pak ikona Bohorodičky Hodégétie [29]. Napravo od jižních vrat a nalevo od severních byly umístěny ikony nejvíce ctěných světců a světic,⁶⁹ nejspíše si pod tím bylo možné představit ikony sv. Paraskevvy a Mikuláše Divotvůrce. Nad nimi podle popisů námětů byla umístěna tzv. svátková řada. Nad ní, jako třetí, tzv. řada deésní, čtvrtá řada byla prorocká. Jak vypadal původní ikonostas lze jen předpokládat, neboť detailnější popisy ikon nejsou doloženy. Domnívám se, že ta podoba ikonostasu, jak ji popsal F. Baštář, nebyla původní, a to kvůli velkým rozdílům ve způsobu zobrazování svatých na ikonách a jejích rámech.

Otázka celistvosti ikonostasu je problematická, ale nemohla nebyť položena z důvodu velkých a velmi patrných rozdílů jak v podobě, tak i ve způsobu zobrazování svatých, jejich oděvů a draperie jako takové, výběru barev a ráků, do nichž jsou ikony zasazeny. Po přesunu do Blanska se v kostele už nikdy nekonaly pravoslavné obřady, a proto nebyla potřeba skládat ikonostas do původní podoby v řadách nad sebou. Posléze byly ikony zavěšeny na bočních zdech kostela v libovolném pořadí, větší celistvá část (variance na deésní a svátkovou řadu) posloužila jako oltář v Blansku. Z tohoto důvodu jsem provedla rekonstrukci toho, jak by teoreticky mohl vypadat kompletní ikonostas, kdyby byl sestaven ze všech ikon, které jsou v kostele i dnes k vidění [30], a také ikonostasu, který se velmi pravděpodobně nacházel v Nižním Selišti před přesunem [31].

Častým důvodem různorodosti ikonostasu je sestavování jednoho celku z několika různých ikonostasů v pravidelných řadách nad sebou při výstavbě nového chrámu. Z jiných chrámů v blízkém okolí, které již neslouží svému účelu nebo jsou málo navštěvovány, mohly být vzaty ikony, aby mohly plnit svůj účel i nadále. To by mohlo

⁶⁸ Nejnižší neboli první řada ikonostasu dělená třemi vraty (dveřmi) nebo otvory.

⁶⁹ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 52–53.

být jedním z možných vysvětlení, proč jsou ikony Krista Pantokrátora a Bohorodičky Hodégétrie, stejně jako obraz sv. Paraskevvy a Mikuláše Divotvůrce, Zesnutí Bohorodičky a Křest Krista v Jordánu malovány v jiném stylu, vypadají mnohem mladší a pocházejí pravděpodobně z 2. poloviny 18. století nebo začátku 19. století. Otázkou je, zdali se pod těmito novějšími přemalbami neskrývají starší malby nebo jestli do ráků s rokají nebyly vloženy mladší desky. Ale rokaje, kterými jsou ozdobeny rámy ikon, neodpovídají řešení jiných řad ikonostasu, což dává možnost i nadále zpochybňovat jejich společný původ.

Další příčinou, která tomu pravděpodobně posloužila, bylo to, že při výstavbě chrámu, jak se lze dozvědět z podkapitoly *Historie*, zemřelo kvůli moru téměř celé obyvatelstvo vesnice. Dostavba chrámu sice mohla být považována za důležitou, ale domnívám se, že pro jeho chod byl vytvořen prostor a bylo zakoupeno jen to nezbytné a nutné, bez čeho by se nebylo možné obejít při bohoslužbě. Nepředpokládám, že ikonová přehrada byla v té době na pořadu jednání, proto jako dočasné řešení, které by umožnilo chod kostela, mohlo být pořízení základu ikonostasu, čímž je deésis. „Deésis tvoří buď tři samostatné ikony s jednotlivými figurami nebo jedna deska šířkového formátu: v chrámovém prostoru tvoří základ ikonostasu, umístěný na osu jeho prvního patra.“⁷⁰ Podle toho, jak samotné ikony z chrámu vypadají, by za nejstarší bylo možné považovat právě ikonu Deésis [32] a také ikony přímluvců a prosebníků, které by měly být umístěny po její pravé a levé straně [33], [34], [35]. Datace jejich vzniku technicky odpovídá postavení chrámu – 2. polovina 17. století. Samozřejmě, pro vytvoření kompletní deésní řady dnes chybí tři ikony, ale taková teorie by mohla co nejlépe vysvětlit různorodost ikonové přehrad, kterou viděl a popsal F. Baštář, a která byla následně přesunuta do Blanska. Jak by teoreticky mohla vypadat podobná přehrada lze vidět na příkladu kompletně dochovaného ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela v Šelestově (Mukačevo) [48], který byl vyzdoben o více než 130 let později než kostel sv. Paraskevvy.

Podle mého názoru byla ikonová přehrada v kostele sv. Paraskevvy sestavena pomocí tří různých ikonostasů, které byly zakoupeny postupem času, a proto byly vytvořeny v různé době, což bylo pravděpodobně způsobeno nedostatkem financí. Kvůli nedostatečné fotodokumentaci, popisu interiéru a mobiliáře kostela před jejich

⁷⁰ Kat. Olomouc 2005, s. 37.

následným přesunem si lze položit otázku: byly dva mladší ikonostasy pořízeny kompletně včetně všech řad, nebo jen v podobě chybějících částí k základní deésní?

K první tzv. místní řadě nemám skoro žádné připomínky, protože ikony, které se pravděpodobně nacházely kolem carských, jižních a severních vrat, jsou malovány stejným způsobem. Barevnost odpovídá, ikony jsou zasazeny do velmi podobných (téměř identických) pozlacených rámců s elementy rokají a ikonografický program je také odpovídající. Carská vrata a prorocká řada podle barevnosti a ozdobení pochází nejspíše ze stejné dílny. Co se týká zobrazování postav samotných, lze předpokládat, že na této zakázce mohlo pracovat více umělců, protože obličejové tváře se liší. To ale mohlo být provedeno záměrně, aby mezi proroky, evangelisty a Bohorodičkou s Kristem existovaly patrné rozdíly pro snadnější rozpoznatelnost věřícími. Jak jsem se již zmínila dříve, ikony z této řady pocházejí pravděpodobně ze začátku 19. století (s podmínkou, že nejsou jen povrchní přemalbou).

Z jižních a severních vrat zbyly pouze rámy potažené plátnem a vyzdobené malbami zobrazujícími biblické příběhy. S velkou pravděpodobností tam byly zobrazeny výjevy se svatými jáhny a anděly.⁷¹ Na severních dveřích byl vyobrazen archanděl Gabriel nebo Michael.⁷² Zbytky těchto bran existovaly ještě v říjnu 1935, ale „při doteku se rozpadaly“.⁷³ Proto přemístěny nebyly a jejich další osud není znám, nejspíše zanikly.

Nad řadou místní bývá zpravidla umístěna řada deésní, která je tvořena buď třemi ikonami: Krista Pantokrátora, Bohorodičky a Jana Předchůdce, nebo jednou ikonou, na které jsou zobrazeni všichni světci dohromady. Deésní řada byla v případě kostela sv. Paraskevvy v době jeho přesunu tvořena mladším ikonostasem, nebyla druhá, ale třetí.⁷⁴ Jediná ikona, která by mohla skutečně odpovídat popisu pro ideální deésní řadu je Deésis [32], kde jsou Kristus Pantokrátor, Bohorodička a Jan Předchůdce na jedné desce. Ta nebyla umístěna jako část ikonové přehrady. Jak jsem se již zmínila výše, tato ikona patrně byla původní a pochází z doby blízké výstavbě chrámu (2. polovina 17. století), proto se zcela liší od ikon z místní řady. Kolem Deésis obvykle bývají umístěny ikony apoštolů, přímluvců a prosebníků⁷⁵ [33], [34], [35]. Dochovaných ikon z této deésní řady je výrazně méně, než by mělo být. Podle šířky ikonostasu zde evidentně chybí jedna ikona z levé strany a dvě z pravé [30]. Tato řada se výrazně liší od ostatních

⁷¹ Kat. Olomouc 2005, s. 32.

⁷² Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 52–53.

⁷³ Tamtéž, s. 52–53.

⁷⁴ Tamtéž, s. 52–53.

⁷⁵ Kat. Olomouc 2005, s. 32.

charakterem zobrazovaných postav světců, proporcemi a perspektivní zkratkou, ostrými záhyby draperií, barevností a ozdobením ráků.

Nad deésní (druhou) řadou by měla být umístěna řada svátková (třetí) s výjevy ze života Ježíše Krista a Panny Marie, které zobrazují svátky Dódekaortonu.⁷⁶ V případě kostela sv. Paraskevny byla nad carskými vraty [27] umístěna jako druhá řada ikon – svátková.⁷⁷ Takováto výměna řad je typická pro ikonostasy z 2. poloviny 17. století a byla způsobena praktičností, aby ikony svátků, jež jsou zpravidla menšího formátu, byly lépe vidět.⁷⁸ Dálo by se předpokládat, že tento ikonostas, který je nyní představen jen dvěma řadami, byl pořízen pro kostel jako druhý. Po obou stranách Poslední večeře jsou hlavní výjevy ze života Ježíše Krista a Panny Marie, které představují hlavní církevní svátky. Na levé straně jsou znázorněny následující náměty: Narození Jana Křtitele, Dvanáctiletý Ježíš v Jeruzalémském chrámu, Uvedení Ježíše do chrámu, Útěk Svaté rodiny do Egypta a Zesnutí Bohorodičky. Mezníkem mezi výjevy ze života Panny Marie a Ježíše je Poslední večeře. Na pravé straně lze vidět: Narození Ježíše, Křest Krista v Jordánu, Vjezd Ježíše do Jeruzaléma, Zmrtvýchvstání Krista, Nanebevstoupení a Sestoupení Ducha svatého [36]. Dle mého názoru se jedná o druhou řadu, která je představena dalším neboli třetím ikonostasem pocházejícím nejspíše z 18. století.

Jak už bylo zmíněno, deésní řada byla v případě kostela sv. Paraskevny v době jeho přesunu tvořena mladším ikonostasem, který je představen svátkovou a deésní řadou, v případě kostela sv. Paraskevny se setkáváme s ještě jednou deésní řadou. Po obou stranách od Krista Pantokrátora jsou v obdélníkových polích umístěny ikony následujících apoštolů: Tomáše, Bartoloměje, Ondřeje, Lukáše, Jana a Petra, Pavla, Marka, Matouše, Jakuba, Šimona a Filipa [36]. Deésní řada bývá někdy představena Kristem Pantokrátorem, Bohorodičkou a Janem Předchůdcem spolu s apoštoly, ale v tomto případě chybí dvě ikony po obou stranách Pantokrátora. Podle celistvosti celku lze tvrdit, že další ikony v této řadě ikonostasu nebyly. Proto předpokládám, že tato řada je nejspíše nestandardní variací na řadu deésní, protože Kristus Pantokrátor zde je, stejně

⁷⁶ Dódekaorton – výtvarné zobrazení dvanácti hlavních svátků Krista a Bohorodičky během církevního roku.

⁷⁷ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 52–53.

⁷⁸ <https://ru.wikipedia.org/wiki/Иконостас> (poslední návštěva 25. 1. 2024)

В иконостасах позднее середины XVII века, а также во многих современных иконостасах вместо деисусного чина над местным рядом помещается праздничный чин икон, ранее всегда располагавшийся третьим.

Это вероятно вызвано мелким масштабом изображений на многофигурных праздниках, которые на большой высоте хуже видны. Однако это перемещение нарушает смысловую последовательность всего иконостаса.

jako poloha postav apoštolů obrácených k němu. Domnívám se, že v ikonové přehradě v Nižním Selišti tato řada byla zavěšena jako deésní a byla v pořadí třetí, pod ní se nacházela svátková (jako druhá) a místní (první) řada [31].

Ikonostas z popisu v Pamětní knize obsahoval i klasickou čtvrtou řadu, tzv. prorockou, kde obrazy už nebyly obdélníkového tvaru, ale kruhové, z nichž se jich dochovalo pouze deset [37], [38]. Podle celkového uspořádání ikon by bylo logické, kdyby jich bylo dvanáct, stejně jako v dolních řadách, ale další dvě kruhové ikony nalezeny nebyly. Takové prostorové řešení ještě více podporuje teorii o různých ikonostasech a utvrzuje pocit různorodosti. Prorocká část je velmi podobná dolní neboli místní řadě, proto se domnívám, že v prorocké a místní řadě jde o jeden ikonostas. Uprostřed mezi proroky nejčastěji bývá umístěna Bohorodička Platytera Znamení, která zcela chybí. Vrchol ikonostasu by měl být ukončen výjevem Ukřižování, který není dnes k vidění, ale v popisu nechyběl.

Kvůli nestandardnímu řešení postav v deésní řadě by se dalo předpokládat, že místo Bohorodičky Platytery uprostřed mezi proroky by mohl být umístěn například Mandylion [39], který patří mezi další ikony, které jsou v kostele i dnes. Ale podobné ikonografické uspořádání ikon v jiných chrámech v Chustu a blízkém okolí nalezeno nebylo.

Klasické neboli ideální uspořádání ze čtyř řad s vyvrcholením v podobě ukřižovaného Krista bylo velmi oblíbené, proto ho lze rekonstruovat na základě dochovaných, v podobě blízké původní, ikonostasů v jiných kostelech v okolí Chustu, např. v kostele sv. Mikuláše [40] nebo v kostele sv. Archanděla Michaela v Šelestově (Mukačevo) [48]. Je zajímavé, že se v kostele sv. Mikuláše podle uspořádání nacházelo deset kruhových ikon, z čehož by se dalo odvodit, že ikonostas v kostele sv. Paraskevvy v Blansku mohl být také ozdoben pouze deseti kruhovými ikonami v prorocké řadě místo dvanácti a ukřižovaným Kristem nahoře, bez Bohorodičky. To by mohlo být typickým prvkem pro okolí Chustu.

Kromě ikonostasu byly přemístěny i další ikony, tzv. vylíbané ikony z části babince, které byly určeny pro modlitbu žen v babinci a poděkování svatým. Jedná se o ikonu Hodégétrie [41], ještě jednu s těžko identifikovatelným světcem [41] a Mandylion [39].

V kostele jsou představeny i ikony s jinými náměty: Zesnutí Bohorodičky [42], Křest Krista v Jordánu [43] a Mikuláš Divotvůrce [44]. „Že obrazy nebyly poškozeny zcela máme poděkovati osadníkům, kteří včas odnesli je do nového zděného chrámu,

původně též pravoslavného.⁷⁹ Podle mého názoru by bylo možné některé z částí ikonostasu dohledat v tomto kostele.

Co se týká určení autorství výmalby interiéru, ikonostasů a řezbářských prací, jedná se o velmi komplikovanou a náročnou součást této bakalářské práce. Především proto, že neexistují žádné záznamy nebo účty za práce vykonané na kostele. Žádný archiv ani místní eparchie takovými materiály nedisponují. Kvůli současné politické situaci je kontaktování místních úřadů ještě více ztíženo, ale nejčastější odpovědí je, že tyto úřady mají na starosti novější materiály a objekty zdevastované válkou. Identifikovat nějakou konkrétní malířskou školu pro každý ikonostas je nemožný úkol, neboť „prakticky chyběly větší školy malířů ikon, takže nebyly vzory, ze kterých by bylo možné čerpat. Proto se často objevovaly i naivní výtvořky amatérských ‚bogomazů‘, vytvářené podle toho, co si kdo pamatoval nebo představoval“.⁸⁰ Jednou z nejvíce oblíbených možností, kde bylo možné pořídit ikonostas byly mužské a ženské kláštery v blízkém okolí. Takovým by mohl být například mužský klášter archanděla Michaela v Hrušovém nebo ženský klášter archanděla Michaela nedaleko Chustu. Kvůli neexistenci dokumentace o vytvoření ikonostasu a dokladů o zaplacení však nelze tuto teorii ani potvrdit, ani vyvrátit. Na pořízení velkého ikonostasu se složitým technickým provedením vesničané neměli peníze, proto zhotovení ikonostasu u nejznámějších mistrů a klášterů zpochybňují.

Z pozdějších obrazů, které se do kostela sv. Paraskevy dostaly po přesunu, lze vyjmenovat pouze jeden – je to kopie obrazu Kostnický koncil od V. Brožíka, která je dnes umístěna v prostorách pod presbytářem.

Dochoval se i malý řeckokatolický svatostánek s obrazem ukřižovaného Krista [45], který je i dnes využíván k uchovávání eucharistie.

V presbytáři byl nalezen jen kámen bez oltářní desky. Po přesunu do Blanska byla objednána nová oltářní deska, kamen zůstal původní.

V roce 2004 byla podána žádost o vyjádření odborné organizace státní památkové péče k restaurování ikon.⁸¹ Nakonec bylo rozhodnutí kladné, a proto bylo v roce 2008 restaurováno šest ikon z druhé poloviny 18. století (včetně ozdobných rámců a zlacených řezeb) akademickou malířkou Renatou Bartoňovou.⁸² Konkrétně se jednalo o ikony

⁷⁹ Pamětní kniha církve Československé v Blansku, s. 53.

⁸⁰ Hrbek 2018, s. 235.

⁸¹ Žádost o vyjádření odborné organizace státní památkové péče, Městský úřad Blansko, SÚRR územní pracoviště v Brně SÚRR 9378/2004/Ma 7. 5. 2004, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv.

⁸² Datace je předpokladem restaurátorky Renaty Bartoňové.

s následujícími náměty: Ježíš jako kníže pokoje (Kristus Pantokrátor) [28], Bohorodička (Hodégétrie) [29], Smrt Panny Marie (Zesnutí Bohorodičky) [42], Křest Ježíše v Jordánu [43], Biskup Mikuláš (Mikuláš Divotvůrce) [44] a Pravoslavná mučednice sv. Paraskeva [26].

Z restaurátorské zprávy vyplývá několik podstatných věcí, které zapříčinily špatný stav ikon a rámců:

„Ikony byly již v minulosti restaurovány. ... Zlaté pozadí na malbě ikon bylo přetřeno náhražkou zlata a bylo ztmavlé, rovněž z určitého úhlu pohledu to bylo velmi patrné. Polychromie ozdobných rámců byla přemalována olejovou barvou, která překrývala místy i poškozenou podkladní křídovou vrstvu. Ozdobné rámy byly v minulosti více či méně upravované, v mnoha případech nevhodně. Poškozené zlato na řezbách rámců bylo přetřeno žlutou barvou. Některé řezby byly neodborně dořezány. Na několika místech bylo narušeno červotočem.“⁸³

Během restaurování byly odstraněny povrchové nečistoty a přemalby, zároveň byly provedeny retuše akvarelem a temperou. Dřevo bylo ošetřeno přípravkem proti červotoči. Na rámech a řezbách byly odstraněny povrchové nečistoty a přemalby, byl doplněn vypadaný křídový podklad, dořezány části řezeb a bylo provedeno nové zlacení. Povrch byl opatřen včelím voskem.⁸⁴ Není zcela jasné, jakým způsobem mohl být doplněn křídový podklad, když se při tvorbě ikon používá levkas a podklad z křídou tam a priori nemohl být. Kromě toho jsou tyto ikony v katalogu výstavy *Půst očí. Pravoslavné umění z českých a moravských sbírek* také označeny za temperu na levkasu.⁸⁵ Jedná se tedy buďto o chybu v popisu provedených zásahů v restaurátorské zprávě, anebo o špatně provedenou analýzu podkladu. Jako další možnost se nabízí už předchozí špatné restaurování podkladu a doplnění levkasu křídou.

Další restaurátorské zprávy, které se tykají ikonostasu (ikona Pantokrátor z let 2008–2009), (Výjevy ze života Krista – komplex šesti obrazů malovaných na dřevě z let 2010–2011), (Dvanáct apoštolů z let 2011–2012) nebyla paní Bráblíková, zodpovědná za archiv restaurátorských zpráv, schopná poskytnout, neboť „restaurátorské zprávy se slepily vlhkostí po povodni“.⁸⁶

⁸³ Restaurátorská zpráva, NPÚ územní pracoviště v Brně, č. j. NPU-371/7673/2008, 7. 8. 2008, 1172/2, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, archiv restaurátorských zpráv.

⁸⁴ Restaurátorská zpráva, NPÚ územní pracoviště v Brně, č. j. NPU-371/7673/2008, 7. 8. 2008, 1172/2, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, archiv restaurátorských zpráv.

⁸⁵ Kat. Olomouc 2005, s. 101.

⁸⁶ 23. 11. 2023.

„V květnu 2012 oslavila Náboženská obec Církve československé husitské v Blansku 75. výročí první bohoslužby ve znovu postaveném kostele současně s děkováním za dokončení restaurování ikon a ikonostasu kostela, které probíhalo od roku 2007. ... Celý projekt restaurování v hodnotě 1 275 000,- Kč byl realizován za podpory Jihomoravského krajského úřadu, města Blanska a sbírek farníků.“⁸⁷

Zvony, jak už bylo zmíněno v podkapitole *Historie*, v kostele původně byly, ale po jeho přesunu do Blanska zmizely. Kvůli křehkosti konstrukce nebyly navrženy ani nové zvony, ani celá původní věž, která proto byla zmenšena. Místo toho bylo v chrámu zřízeno ozvučení, tzv. gramozvony, které neměly vliv na zatížení věžní konstrukce. Bohužel se jednalo jen o dočasné řešení, neboť po určité době přestalo ozvučení plnit svou funkci. Dlouhou dobu byly v kostele přehrávány nahrávky z CD. Po mnoha letech a několika opravách kostela byl v roce 2013 Městským úřadem v Blansku zaslán požadavek o povolení k zavěšení dvou zvonů do kostelní věže [46]. Kostel a dřevěná věž je dle statického posudku Ing. Ivana Kleinbauera schopná unést lehkou ocelovou konstrukci se dvěma zvony. Proto NPÚ ÚOP v Brně povolil realizovat tento projekt 4. března 2013.⁸⁸ Nejedná se o obvyklé zvony; mají napojení na spínací hodiny DCF pro ruční a automatické zvonění v sakristii. Byly zhotoveny na zakázku Karla Mička, který je daroval kostelu sv. Paraskevvy. Zvony byly pojmenovány po slovanských věrozvěstech Cyrilu a Metodějovi.

„Protože letos je 1 150. výročí příchodu věrozvěstů Cyrila a Metoděje na Moravu, dostaly zvony jména po těchto svatých. ... „Cyril více symbolizoval vzdělanost, Metoděj byl spíš tím silnějším, který klestil cestu, proto jsme jména takto rozdělili,“ vysvětlil dále farář.“⁸⁹

„Posléze jsme na kůru postavili nové varhany a koncem roku byl do naší kostelní věže zavěšený třetí zvon Mistr Jan Hus.“⁹⁰

Posledním „zásahem“ do mobiliáře bylo osazení kříže a reliéfu s výjevem ukřižovaného Krista v roce 2015.⁹¹ Dnes jsou umístěny v předsíni, byly věnovány kostelu panem Ing. arch. F. Zachovalem z Újezdu u Černé Hory.⁹²

⁸⁷ Kocmanová 2013, s. 23.

⁸⁸ Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis č. j. SMBK/5653//2013/Ma 18. 2. 2013, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, č. j. NPÚ-371/12596/2013 od 4. 3. 2013.

⁸⁹ https://blanensky.denik.cz/zpravy_region/dreveny-kostelik-v-blansku-dostal-zvony-cyrila-a-metodeje-20130311.html (poslední návštěva 15. 12. 2023)

⁹⁰ Z textu pozvánky na slavnostní otevření nového farního sálu v Blansku 20. 4. 2014.

⁹¹ Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis č. j. SÚ MBK 14963/2015/ŠI ze dne 20. 4. 2015, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, č. j. NPÚ-371/30118/2013 od 5. 5. 2015.

⁹² O tomto svědčí nápis pod křížem.

Z původního popisu od F. Baštáře z října 1935 vyplývá, že k dnešnímu dni v kostele chybí několik z původních ikon, jako například archanděl Gabriel nebo Michael, které byly umístěny na severních dveřích. Nedochovala se žádná brána k ikonostasu. Přesun do Blanska byl osudný i pro malířskou výzdobu interiéru.

Díky snahám faráře, náboženské obce a věřících se však dnes kostel nachází ve velmi dobrém stavu. To, jak velmi všem leží na srdci, je patrné například z toho, jak pečlivě se zachází s mobiliářem, který se dochoval, s budovou samotnou a pozemkem kolem. Nadále probíhá restaurování různých částí kostela jak v interiéru, tak i v exteriéru. Konají se veřejné sbírky na zlepšení a renovaci některých věcí, které se týkají provozu. Památkový ústav je vždy včas upozorněn na veškeré problémy, které by mohly ohrozit stav památky.⁹³

Kostel sv. Paraskevvy je ideálním příkladem povedeného přesunu. Kromě toho, že byl zachráněn před nevyhnutelným zánikem kvůli zapomnění a špatnému stavu dřevěných konstrukcí nutně potřebujících restaurátorský zásah, tak je ještě stále využíván k bohoslužebným účelům a setkávání věřících. Chrám bude i nadále plnit svůj hlavní účel jako duchovní domov, ale konstrukcí, interiérem a mobiliářem bude připomínat dlouholetou historii a svou službu pravoslavné, řeckokatolické, československé a československé husitské církvi.

Chrám je vskutku velmi oblíben a hojně navštěvován. V současné době je otevřen i pro nevěřící, kteří se mohou stát součástí společenství, např. hrou na hudební nástroj.

Během týdne probíhají setkávání skupinek pro muže, přípravy na křest a manželství nebo hodiny náboženství pro děti a dospělé. Pravidelně vychází *Farní zpravodaj*, je provozován oficiální web kostela: <https://www.drevenykostelik.cz>

⁹³ Kostel sv. Paraskevvy a jeho vybavení je památkově chráněno od 3. 5. 1958. Dne 10. 10. 1964 byl kostel zapsán do státního seznamu kulturních památek č. 7-348. Rejstříkové číslo ÚSKP je 41874/7-348.

Kostel sv. Archanděla Michaela v Praze

Historie.

Kostel sv. Archanděla Michaela je prvním z řady chrámů, které byly přesunuty z území Podkarpatské Rusi do Československa.

Koupě kostela a jeho následné přesunutí však nebyly v dějinách tohoto kostela první. Ještě předtím, než byl kostel zakoupen a přesunut z Medvědivců do Prahy, tak už byl jednou přemístěn.

Ukrajinský badatel M. Syrochman předkládá dvě verze, které se tykají výstavby kostela. Chrám ve Velkých Loučkách⁹⁴ byl vystavěn buď v roce 1625 nebo 1748. Z roku 1625 pochází první zpráva o dřevěném kostele ve Velkých Loučkách, ale neexistuje žádná další informace o tom, komu byl chrám zasvěcen nebo kde byl umístěn, což by mohlo pomoci ho přesněji identifikovat. Podle badatele je rok 1748 pravděpodobnější, neboť „biskupská vizitace z let 1784–1785 uvádí, že dřevěný kostel ve Velkých Loučkách postavili farníci v roce 1748 a kolem roku 1780 byla opravena střecha“.⁹⁵ Zároveň se K. Kuča pevně drží roku 1625.⁹⁶ Na oficiálních webových stránkách kostela je jako datum výstavby uvedena polovina 17. století.⁹⁷ Dochovala se smlouva z roku 1790, v níž je záznam o tom, že mistr I. Traksler zhotovil pro kostel kříž a dostal za svou práci šestnáct hus.⁹⁸

Další osud stavby byl ovlivněn stavem stropních konstrukcí. Pravděpodobně roku 1790 byl kostel prodán, kompletně rozebrán a přemístěn do jiné vesnice. V Medvědivcích⁹⁹ u Mukačeva byl kostel znovu sestaven a přestavěn. Informace o datu jeho přesunu se u různých autorů liší, M. Benda za správný považuje rok 1793.¹⁰⁰ Bylo vyměněno pyramidální zastřešení, namísto kterého vznikly cibulové bání, přičemž západní věž byla hlavní.¹⁰¹ Na přesunutém kostele pak dlouho nebyl proveden žádný zásah. Dřevěná stavba z dubových trámů, na rozích dobře upevněná bez hřebíků

⁹⁴ Ukrajinský název je Великі Лучки, může se vyskytovat v podobě Velyki Lučky.

⁹⁵ <https://crptarchitect.org/church/praga-chehiya-misto/> (poslední návštěva 5. 1. 2024).

В єпископській візитації 1784–1785 років записано, що дерев'яну церкву у Великих Лучках було збудовано парохіянами 1748 року і близько 1780 року було проведено ремонт даху.

⁹⁶ Kuča 2015, s. 382.

⁹⁷ <http://www.pariohiapraga.eu> (poslední návštěva 5. 1. 2024).

⁹⁸ Syrochman 2000, s. 150.

⁹⁹ Ukrajinský název je Медведівці, může se vyskytovat v podobě Medvedivtsi.

¹⁰⁰ Benda 2006, s. 64.

¹⁰¹ Kuča 2015, s. 382.

(specifičnost/výjimečnost bojkovského stylu, rusínské lidové architektury) ve speciálních zámcích, sloužila vesnické komunitě přes 250 let.

Na místě, kde kostel stál původně, ve Velkých Loučkách, bylo v roce 1798 rozhodnuto o výstavbě nového kamenného chrámu. Bohužel se tomu tak nestalo kvůli nedostatečnému množství peněz vybraných pomocí veřejné sbírky. Stavba kamenného kostela tedy začala o něco později – v roce 1821. Pomocí rady starších a náboženské obce byl získán pozemek z majetku hraběte, který si nepřál být jmenován. Bohoslužby se v kostele začaly konat ještě před koncem výstavby – od roku 1825. Stavba samotná byla dokončena roku 1829 [49]. Bohaté vnitřní zdobení chrámu pochází z let 1895–1897 a je spojeno se jménem tehdejšího faráře Michajla Bočinského. Po první světové válce, stejně jako i v jiných obcích Podkarpatské Rusi, obyvatelstvo Medvědivců konvertovalo k pravoslaví, proto se v kostele začaly konat pravoslavné bohoslužby. Budova chrámu se však stále nacházela v majetku řeckokatolické církve. „V listopadu roku 1926 byl kostel navrácen řeckokatolíkům administrativní cestou.“¹⁰²

V roce 1924 se pak v novinách ze 7. září objevil inzerát oznamující prodej kostela. Na místě vedle přesunutého kostela v Medvědivcích bylo rozhodnuto o vybudování zděného pravoslavného kostela [50].¹⁰³ Proto se v dřevěném kostele přestaly konat bohoslužby, jakmile bylo známo, že bude vybudován kostel nový. Zděná náhrada byla postavena v roce 1936.¹⁰⁴ Po více než 130 letech na vesnici, kde byla budova každodenně využívána, se objevila potřeba restaurování a ochrany dřeva před povětrnostními podmínkami. Obec se nacházela po pozemkové reformě ve finanční tísní, a proto bylo rozhodnuto zachránit stavbu jakýmkoli způsobem. Jedinou možností byl v tomto případě prodej. Podle H. Mevaldové začala jednání o odkoupení již v roce 1924,¹⁰⁵ což potvrzuje i jednatelská zpráva Národního muzea za rok 1925: „V minulém roce bylo započato vyjednávání o převoz řecko-katolického dřevěného kostela v Medvědivcích v Podkarpatské Rusi do Kinského zahrady na Smíchově...“¹⁰⁶ Před prodejem, v srpnu roku 1925, tento chrám navštívil A. J. Stránský, který kompletně popsal vybavení a také vnější a vnitřní podobu. Kromě toho byl stav kostela před

¹⁰² Syrochman 2000, s. 151.

У листопаді 1926 року церкву повернули греко-католикам адміністративним шляхом.

¹⁰³ Tamtéž, s. 151.

Podle M. Syrochmana byl datem výstavby zděného kostela rok 1936, podle K. Kuči 2015, s. 382 je to rok 1932.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 151.

¹⁰⁵ Mevaldová 2015, s. 31.

¹⁰⁶ Jednatelská zpráva národního muzea za rok 1925, Praha 1926, s. 6, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 102.

přesunem do Prahy částečně fotograficky zdokumentován B. Vavrouškem [55], [56] a také neznámým autorem, reportérem místních novin. Jelikož se jednalo o první chrám, který byl zakoupen a přemístěn do Československa, byla mu ze strany médií věnována velká pozornost.

Jestliže v případě kostela sv. Paraskevvy v Blansku bylo hlavním důvodem zajištění nového místa pro shromažďování věřících, tak důvodem pro přesun kostela sv. Archanděla Michaela byl zisk velmi vzácného muzejního exponátu v relativně dobrém stavu a za nízkou cenu. Tento argument pak posloužil i jako důvod k získání většiny při hlasování mezi kostelem sv. Archanděla Michaela z Medvědivců a kostelem sv. Archanděla Michaela ze Šelestova.

9. dubna roku 1924 byl ministerstvem školství a národní osvěty zaslán dopis Národnímu muzeu s oznámením, že v Šelestově má být přenesen dřevěný kostel kvůli výstavbě nového zděného kostela (o této situaci jsem pojednávala výše, nahrazení starých staveb novými bylo velmi častou praxí). V dopise je uvedeno, že ministerstvo školství a národní osvěty přispěje na tento přesun peněžními prostředky a prosí Národní muzeum o pomoc, zdali by nevěděli o vhodném místě pro tuto stavbu.¹⁰⁷ Národní muzeum požádalo o výpočet nákladů na takový přesun pro šelestovský kostel. Během května bylo získáno povolení ke znovupostavení kostela v Kinského zahradě. Ing. Fišer z Užhorodu představil 15. června 1925 Národnímu muzeu rozpočet, v němž finální částka za přesun kostela sv. Archanděla Michaela ze Šelestova činila 33 058,15 Kč.¹⁰⁸ Částka byla poměrně vysoká, proto bylo jednání pozastaveno a ve stejnou dobu pokračovalo jednání o koupi kostela z Medvědivců. Byl vytvořen technický rozpočet i pro druhý kostel. Oba rozpočty obsahovaly i půdorysy a plány kostelů [51], [52]. V té době se už tedy počítalo s přesunem některého kostela z Podkarpatské Rusi, ale nebylo jasné, o jaký konkrétně kostel půjde. Kostel v Šelestově dodnes stojí na svém původním místě, nachází se ve velmi dobrém stavu včetně vnitřního vybavení a může být otevřen po předchozí domluvě s farářem [48], [53], [54]. Kdyby cena samotného kostela z Medvědivců nebyla tak nízká (uvedena v prvním rozpočtu) a politika státu měla jiný kurs, možná by v současnosti stál na Petříně zcela jiný kostel. Iniciátory umístění řeckokatolického chrámu v Kinského zahradě byli Dr. V. Fabian, ředitel národopisného

¹⁰⁷ Dopis ministerstva školství a národní osvěty Národnímu muzeu z 9. 4. 1925. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹⁰⁸ Technická zpráva, Rozpočet z 20. 5. 1925. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

oddělení a Drahomíra Stránská, vedoucí národopisného oddělení Národního muzea v Praze. Argumentace ohledně výběru kostela z Medvědivců zněla takto: „Kostelík v Medvědocích jest mnohem pěknější a transportní náklady i ostatní výlohy byly by menší než při převozu kostelíka šelestovského. Z té příčiny vzali jsme v úvahu pouze převoz kostelíka v Medvědocích a obrátili jsme se se žádostí na magistrát města Prahy, aby dal svolení ke stavbě kostelíka v Kinského zahradě.“¹⁰⁹ Je zajímavé, že takto krátká argumentace stačila k obhájení kostela z Medvědivců. Nikdo se nepokusil o srovnání kostelů mezi sebou po kulturní nebo historické stránce, ale pouze z hlediska jednoduššího a levnějšího přesunu.

„Podnět k odprodeji a přenesení tohoto řeckokatolického dřevěného kostela nevzešel od Národního muzea, ale od Školského odboru civilní správy Podkarpatské Rusi, úřadu sídlícího v Užhorodu (měl v podstatě postavení ministerstva). Jedním z jeho úkolů byla ochrana kulturního dědictví a propagace lidové kultury Podkarpatské Rusi.“¹¹⁰

Ing. Fišer spočítal náklady i na přesun kostela z Medvědivců. Výše nákladů byla mnohem přijatelnější, stanovila 24 155,14 Kč.¹¹¹ Ministerstvo školství a národní osvěty slíbilo vyplatit subvenci ve výši 22 000 Kč. Proto, i když se zdálo, že se jedná o velmi značnou peněžní částku, byla zvladatelná díky pomoci ministerstva. Bohužel, přesun kostelíka do Prahy nebyl snadný. Během několika let a celé řady jednání se tato částka navýšila na 88 000 Kč.¹¹² Na začátku celého procesu ministerstvo oznámilo muzeu, že subvence „... byla zatím jen zásadně přislíbena, nikoliv však definitivně povolena, protože ministerstvo školství a národní osvěty nebylo dosud přesně informováno o výši výdajů, spojených se zamýšleným přemístěním kostela“.¹¹³ Předchozí subvence byla přiznána pro kostel ze Šelestova, proto ministerstvo nepřiznalo subvenci na kostel z Medvědivců a domnívalo se, že náklady na přesun kostela mohou být nižší, než požadovaná subvence. Další komplikací byla žádost o cestu Dr. V. Fabiana a Ing. A.

¹⁰⁹ Dopis Národního muzea ministerstvu školství a národní osvěty ze 7. 12. 1925. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹¹⁰ Mevaldová 2015 s. 31.

¹¹¹ Technická zpráva, Rozpočet z 20. 5. 1925. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹¹² Mevaldová 2015 s. 31.

¹¹³ Dopis ministerstva školství a národní osvěty správnímu výboru Národního muzea z 19. 1. 1926. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

Morávka na Podkarpatskou Rus za účelem prohlednutí stavby.¹¹⁴ Tato cesta nakonec uskutečněna nebyla, protože nepřišla žádná odpověď. Všechny tyto okolnosti znemožnily přesunout kostel k prvnímu předpokládanému datu – všesokolskému sletu na jaře 1926. Z toho lze poznat, že slavnostní otevření k 10. výročí připojení Podkarpatské Rusi k Československu nebylo původním datem a stalo se tomu tak jen kvůli mnoha průtahům, které trvaly dlouhé tři roky, a častému odročení termínu přesunu.

Koncem roku 1925 byla podána žádost o umístění kostela v Kinského zahradě na Smíchově. Této žádosti bylo vyhověno. Zároveň bylo koncem roku 1925 jasné, že je potřeba žádat další instituce o peněžní dary, neboť postoj ministerstva školství a národní osvěty k přesunu kostela nebyl zcela jasný. Národní muzeum požádalo v dlouhém dopise o sponzorský dar Svaz kovoprůmyslníků. „Předsednictví Svazu kovoprůmyslníků, označující se také jako Sdružení kovodělného průmyslu československého, odpovědělo kladně již 26. ledna 1926. Na přenesení a znovupostavení kostelíka z „Medvedovic“ na Podkarpatské Rusi se usneslo věnovat částku 10 000 Kč a subvenci ihned poukázalo na účet muzea.“¹¹⁵ Nakonec, kvůli protahovanému jednání o přesunu, oddělení muzea koupilo za tyto peníze vázu z loketského porcelánu. Nemyslím si, že zakoupení vázy bylo nejlepším řešením, obzvláště, když v Medvědivcích už velmi dlouho čekali na rozhodnutí o přesunu. Proč tato částka nemohla být využita alespoň na zakoupení samotné budovy kostela, kterou po Národním muzeu vyžadovalo ministerstvo školství a národní osvěty, není zcela jasné.

Rok 1926 přinesl nový vypočet nákladů, který činil 72 717,36 Kč, a další žádosti o přiznání subvencí. Začalo se jednat až o příliš vysokou částku peněz, kterou byly úřady nuceny odmítnout a odročit jednání o nákladech na přesun kostela na jinou dobu. 5. června 1926 bylo provedeno šetření a byla stanovena kupní cena kostelíka na 30 000 Kč. Více než půl roku neprobíhala žádná korespondence mezi institucemi.

18. srpna 1927 bylo toto mlčení ukončeno dopisem z ministerstva školství a národní osvěty s žádostí o přepracování rozpočtu nákladů na přesun kostela.¹¹⁶ Výsledná cena se

¹¹⁴ Dopis Národního muzea Zemskému správnímu výboru v Praze z 22. 1. 1926. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹¹⁵ Mevaldová, Tauberová 2011, s. 82

¹¹⁶ Dopis ministerstva školství a národní osvěty Národnímu muzeu ze dne 18. 8. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

v novém rozpočtu znovu zvýšila a činila 87 906,06 Kč.¹¹⁷ Po domluvě s ministerstvem železnic by mohla být poskytnuta sleva na převoz ve výši 5 500 Kč. Samozřejmě, tato částka se zdála být ve světle nového rozpočtu malá, to však nic neměnilo na tom, že po přiznání státní subvence by muzeu chybělo 66 000 Kč.

V říjnu roku 1927 podnikli Dr. V. Fabian, ředitel národopisných sbírek Národního muzea, a Ing. A. Morávek, zemský stavební rada a technický referent při Národním muzeu v Praze, ještě před přesunem kostela, cestu na Podkarpatskou Rus za účelem zhodnocení stavu kostela a vytvoření plánů pro budoucí přesun a znovupostavení v Praze. 31. října 1927 byl sepsán protokol, ve kterém byla cena za kostel znovu zvýšena na 37 000 Kč (včetně všech prací s jeho rozmontováním a přesunem na nádraží místními dělníky). V dopise presidiu Národního muzea byly mimo jiné popsány okolnosti, kvůli kterým byla cena znovu zvýšena. Byly jimi nepřátelský postoj obce vůči Praze a celkově Československu, chudoba místních obyvatel a nutnost pokračovat ve výstavbě zděného kostela.¹¹⁸ Poprvé za celou dobu od začátku jednání o přesunu zazněla v tomto dopise rozumná argumentace o nutnosti přemístění této památky a o její hodnotě: „Kostelík v Medvědovcích vyniká strukturou, svou celkovou koncepcí a skutečně malebným seskupením věží tak vyváženě navzájem konstruovaných. Vedle i zajímavý motiv, se kterým se ve vých. Slovensku nepotkáváme.“¹¹⁹ Stejně tak autor zmiňuje stav památky a postoj lidí k ní, jak o ní nedbají, a proto se nachází v ohrožení.

Po dlouhém a velice náročném jednání s obcí Medvědivce byla konečná cena stanovena na 32 000 Kč za kostel.¹²⁰ V důsledku se celá částka snížila na 88 000 Kč. I tak muselo Národní muzeum žádat ministerstvo školství o příspěvek minimálně 10 000 Kč, aby bylo možné zaplatit alespoň za kostel a jeho přesun na nádraží, „chybějící obnos si opatří výpůjčkou u zemské banky“.¹²¹ Vyjádření ministerstva k této problematice nebylo příliš pozitivní, neboť podle finančního zákona nebylo možné vyplácet tak velké částky dříve než v posledním čtvrtletí roku. „Avšak ministerstvo se snažilo vyjít vstříc příslibem vyplacení subvence na počátku října, bude-li ovšem

¹¹⁷ Dopis oddělení národopisných sbírek Národního muzea Správnímu výboru Národního muzea ze dne 8. 10. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹¹⁸ Dopis Dr. V. Fabiana presidiu Národního muzea z 2. 12. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Dopis Národního muzea ministerstvu školství a národní osvěty ze dne 6. 12. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹²¹ Tamtéž.

prokázáno, že kostelík byl alespoň zakoupen. Další subvenci ministerstvo neodmítá, může ji však vyplatit až v příštím roce.“¹²² Tím skončil další rok vyjednávání.

Proces postupoval velmi pomalu, a to se nemohlo obejít bez následků. Obyvatelé Medvědivců byli velmi rozčileni tím, jak dlouho se o přesunu jednalo v Praze, což jen podporovalo celkový negativní postoj k připojení Podkarpatské Rusi k Československu. Zároveň tito obyvatelé vyjadřovali svou nelibost k tomu, že nedostávají žádné informace o celém průběhu řízení. Proto zaslali stížnost, která měla (dle jejich mínění) pomoci urychlit celou situaci s přesunem. Jejich motivací byl hlavně prodej kostela, aby získali peněžní částku, která byla nutná pro dostavění kostela nového.¹²³ Po tom, co se tento dopis díky Drahomíře Stránské dostal do rukou ředitelství Národního muzea, sepsal zemský prezident Zeman další vyjádření, které bylo zasláno ministerstvu školství a národní osvěty s popisem okolností, a hlavně s prosbou o co nejrychlejší řešení celé situace. Kostel totiž začínal být ve velkém ohrožení kvůli výstavbě zděného kostela v jeho těsné blízkosti.¹²⁴ Správní výbor Národního muzea znovu požádal zemský správní výbor o urychlení rozhodnutí, které na sebe nenechalo dlouho čekat. Za týden, 23. listopadu, dostal správní výbor Národního muzea odpověď: „Zemský správní výbor nemůže Vám letošního roku pro nedostatek rozpočtové úhrady udělit podporu na zakoupení, převoz a instalaci lidového kostelíka z Medvědivců.“¹²⁵ Neúspěšně pro přesun kostela skončil i rok 1928. To, co pomohlo urychlit proces po tom, co se stalo zřejmým, že kostel na výstavě v roce 1928 vystaven nebude, bylo desáté výročí saintgermainské mírové smlouvy. Jedním z výsledných bodů bylo připojení Podkarpatské Rusi k Československu.

Rok 1929 přinesl velké změny. První korespondencí roku byl další dopis z Medvědivců, kde si obyvatelé vyžádali odpovědi a informace. Adresátem bylo nikoliv Národní muzeum, ale Václav Fabian. Stejně, jak už předtím postupovala Drahomíra

¹²² Mevaldová, Tauberová 2011, s. 87.

¹²³ Opis dopisu C. Kochanného Národopisným sbírkám Národního muzea ze dne 31. 7. 1928, který Drahomíra Stránská přeposlala tajemníkovi presidia Národního muzea JUDr. Theodoru Saturníkovi. Národopis VII. Medvědivce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹²⁴ Dopis zemského prezidenta Zemana správnímu výboru Národního muzea ze dne 25. 10. 1928. Národopis VII. Medvědivce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹²⁵ Dopis zemského správního výboru správnímu výboru společnosti Národního muzea ze dne 23. 10. 1928. Národopis VII. Medvědivce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

Stránská, i Václav Fabian tento dopis přeposlal presidiu Národního muzea,¹²⁶ odkud obratem dostal odpověď. Ze 7. února pochází dopis, který povzbudil všechny, kdo se tohoto jednání zúčastnili. Subvence byla konečně povolena. Za důležitý pro historii kostela považují dopis z 8. února od firmy Propaga Film, která nabídla Národnímu muzeu zdokumentování celého průběhu přesunu. Film o přesunu však nevznikl kvůli nedostatku financí. Díky velké pozornosti, která byla věnována přesunu Medvědivického kostela, se dodnes dochovalo množství důležitých fotografií, a to jak vnitřního vybavení, tak i vnějšího uspořádání a architektury celkově. 11. února primátor hlavního města Prahy v odpovědi na dopis Národního muzea přislíbil, že se bude věnovat otázce umístění kostela v Kinského zahradě, protože Rada hlavního města trvala na tom, aby se kostel stal vlastnictvím Prahy, a nikoli muzea.¹²⁷ Tento problém byl překvapivě rychle vyřešen, stejně jako i ostatní záležitosti, které se objevily v průběhu roku 1929. 24. dubna bylo sděleno, že místo pro kostel bylo hlavním městem Prahou přiděleno ještě v roce 1925 pod podmínkou, že hlavní město může kdykoli své rozhodnutí odvolat ve lhůtě do jednoho roku. V dubnu se na tomto místě ještě nacházel skleník pro účely sadové školy a bylo zapotřebí toto místo pro kostel připravit, proto bylo muzeum požádáno o přesnější termín přesunu.¹²⁸

12. dubna ministerstvo školství a národní osvěty zaslalo Národnímu muzeu částku v hodnotě 22 000 Kč a povolilo další dotaci ve stejné výši v době, kdy už bude kostel přemístěn do Prahy.¹²⁹ Na jaře roku 1929 už bylo konečně jisté, že peníze na účel přesunu budou uvolněny a lze začít s přípravami. Ty se samozřejmě neobešly bez obtíží, neboť obec Medvědivce nepočítala s tak rychlým přesunem a tlakem ze strany Prahy. Byla proto nucena požádat o pomoc Národní muzeum, aby se z Prahy dostavil inženýr, který by mohl dohlížet na rozebrání dřevěných konstrukcí. Porada o organizaci všech prací spojených s přenesením kostela, o níž byla informována Rada hlavního města, se uskutečnila 17. května. Bylo rozhodnuto, že by se s pracemi mělo začít co nejdříve, aby

¹²⁶ Dopis Václava Fabiana presidiu Národního muzea ze dne 31. 1. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹²⁷ Dopis správního výboru Národního muzea Zemskému úřadu v Praze ze dne 7. 2. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹²⁸ Dopis primátorova náměstka správnímu výboru Národního muzea v Praze (do rukou jednatele Dr. Karla Domina) ze dne 24. 4. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹²⁹ Dopis ministra školství a národní osvěty Národnímu muzeu ze dne 12. 4. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

se, stejně jako v případě blanenského kostela, využila přestávka v řemeslných a zemědělských pracích v červnu. Byl také vyvíjen velký tlak na včasné dokončení prací, aby bylo možné slavnostně otevřít kostel k výročí připojení Podkarpatské Rusi. „Stavební dozor bude prováděti tech. rada zem. úřadu inž. A. Morávek.“¹³⁰ Na celý proces dohlížel dr. V. Fabian, Ing. A. Morávek a tesařská firma Zeman. 28. května bylo ministerstvo železnic požádáno o slevu na přepravu kostela pomocí tří vagonů z Mukačeva na Podkarpatské Rusi do Prahy.¹³¹ Obec urgovala rozebrání kostela telegramem z 29. května. Okresní úřad dal téhož dne pokyn své pokladně, aby byla na účet Národního muzea zaslána částka ve výši 18 000 Kč, protože přesun kostela byl zajišťován muzeem samotným. 14. června ministerstvo železnic dalo slevu 50 % na převoz dřevěných konstrukcí a rozebírání mohlo začít.

Téměř okamžitě po tomto usnesení byl kostel rozebrán a Rusíni ho „darovali“ Praze, hlavnímu městu státu, jehož byli tehdy součástí, jako typický vzor rusínské lidové architektury. Stejně, jako i blanenský kostel, tak i kostel z Medvědivců potřeboval po přesunu do Prahy podezdívku. Ta měla být zhotovena rychle, ještě dříve, než měly být dřevěné konstrukce převezeny do Prahy. To jen potvrzovalo původní záměr, že by se do Medvědivců měl dostavit odborník z Prahy, který by mohl připravit přesné plány kostela a okamžitě je poslat do hlavního města, aby bylo možné postavit podezdívku co nejdříve. Až do 24. června nebylo městským stavebním úřadem potvrzeno, že skleník, který stal na místě budoucího kostela, bude odstraněn. Proto ředitelství Národního muzea urgovalo v dopise jeho odstranění, neboť kostel už byl rozebrán a nacházel se na cestě do Prahy.¹³² Demontáž a stav před ní byly fotograficky zdokumentovány, fotografie jsou volně přístupné na oficiálních webových stránkách kostela a některé fotografie byly poskytnuty archivem Národního muzea [55], [56], [57], [58], [59], [60], [61]. Samotná demontáž trvala šest dní.

1. července byla svolána komise, která se zabývala otázkami umístění kostela na pozemku v Praze. Skleník stále překážel a neumožňoval zhotovení podezdívky, proto byl sepsán protokol, ve kterém muzeum žádalo město o odstranění podesty skleníku, skleníkové zdi, dvou komínů, a také aby byly upraveny průhledy do stran a přemístěn

¹³⁰ Dopis správního výboru Národního muzea Radě hlavního města Prahy ze dne 28. 5. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Dopis ředitelství Národního muzea Městskému stavebnímu úřadu ze dne 24. 6. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

vodní hydrant.¹³³ Mezi Národním muzeem, zemským úřadem v Užhorodě a ministerstvem školství a národní osvěty byl termín postavení kostela v Praze už zřejmě dohodnutý, protože v následujícím urgujícím dopise z 2. července od správního výboru Národního muzea zaznělo, že „má býti celá stavba i úprava místa kolem kostelíka provedena nejdéle do konce srpna t. r.“¹³⁴

Situace se, na rozdíl od několika předchozích let, vyvíjela velice rychle, do konce srpna zbývaly pouhé dva měsíce. V polovině července podezdívka ještě neexistovala a nebylo ani připraveno místo pro její zřízení. Dřevěné konstrukce kostela, kterých bylo o něco více, než by mohly pojmut tři vagony (nakonec byly použity čtyři),¹³⁵ však už čekaly na znovupostavení v Praze. Následoval měsíc velmi náročných a rychlých rozhodnutí, úprav a znovupostavení. Všichni lidé, kteří na tomto projektu pracovali, byli zaneprázdnění, což by mohlo být logickým důvodem k absolutnímu tichu v oblasti korespondence. Tím, co ticho přerušilo, byla reportáž v časopise *Pestrý týden*, v němž byl 27. července 1929 umístěn článek o přesunu tohoto chrámu [62]. Jediným dopisem z této doby byla prosba o zaslání peněz na opravu maleb a mobiliáře, která byla během dvou týdnů vyřízena a šek s 20 000 Kč v hotovosti už čekal na poště.¹³⁶ Přesun měl na starosti dr. V. Fabian, znovupostavení a úpravy exteriéru firma Alois Zeman, za finální podobu interiéru kostela zodpovídal A. Boháč [63], [64], [65].¹³⁷ Z 1. listopadu pochází konečná fakturace od firmy Alois Zeman za práce provedené při rozebrání, převozu a znovupostavení kostelíka. Celkem přesun kostela stál Národní muzeum 130 617,70 Kč [66], [67]. Z celkové výše nákladů chybělo 68 000 Kč, proto Národní muzeum požádalo v dopise z 30. října ministerstvo školství a národní osvěty o další částku k úhradě nákladů.¹³⁸

¹³³ Dopis správního výboru Národního muzea Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 2. 7. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹³⁴ Dopis správního výboru Národního muzea Radě hlavního města Prahy ze dne 2. 7. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹³⁵ Dopis správního výboru Národního muzea ministerstvu železnic v Praze s prosbou o slevu na čtvrtý vagon ze dne 2. 7. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹³⁶ Dopis ministerstva školství a národní osvěty Národnímu muzeu v Praze ze dne 13. 8. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹³⁷ Kuča 2015, s. 382.

¹³⁸ Dopis správního výboru Národního muzea K. Domina ministerstvu školství a národní osvěty ze dne 30. 10. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

„Postaven byl ve střední části zahrady Kinských, asi uprostřed svahu na malém plateau pod domkem zahradníků.“¹³⁹ [68], [69]. Okolo kostela byl založen hřbitov s několika původními kříži. Znovupostavení trvalo o něco méně než měsíc, ostatní práce probíhaly až do slavnostního otevření 10. září 1929 a i po něm. Po přemístění do Kinského zahrady se chrám stal majetkem Národního muzea, konkrétně součástí sbírek národopisného oddělení. Protokolem Stavebního úřadu hlavního města Prahy z 30. listopadu 1929 byl ustanoven roční poplatek ve výši 20 Kč za umístění kostelíka v Kinského zahradě. Jako splatná lhůta byl stanoven 1. srpen.

Na přesunu kostela se podílela celá řada institucí. Mezi takovéto instituce patřily: Národní muzeum, ministerstvo školství a národní osvěty, školský a technický odbor civilní správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě, řeckokatolické biskupství v Prešově, samotná obec a náboženská obec v Medvědivcích, zemská vláda v Čechách, zemský správní výbor v Praze a kancelář viceguvernéra Podkarpatské Rusi v Užhorodě.¹⁴⁰

Slavnost předání kostela obyvatelům Prahy se uskutečnila 10. září 1929 za přítomnosti představitelů hlavního města, pražské radnice, guvernéra Podkarpatské Rusi dr. Antona Beskida,¹⁴¹ rusínského hejtmana a obyvatel Medvědivců v malebných lidových krojích. Otevření se konalo ve výroční den připojení Podkarpatské Rusi k Československu. Za Národní muzeum byla přítomna Drahomíra Stránská, neboť Václav Fabian v té době už nebyl schopen po mrtvici vykonávat svou funkci a po roce zemřel. Z doby předání kostela Rusíny Praze pochází nepřeborné množství pozvánek, poděkování a omluvenek z různých institucí z celého Československa. Dochovala se i prezenční listina a šablona pozvánky [70].

Od otevření chrámu až do druhé světové války byl kostel velmi oblíben mezi návštěvníky jako exponát. Původním záměrem Drahomíry Stránské bylo zařazení kostela do skanzenu neboli muzea lidové architektury v přírodě. Původní záměr byl, že bude kostel celou dobu sloužit jako památka. „Kostel jako jediný nebyl po svém přemístění znovu vysvěcen a nemůže tak dále sloužit církevním účelům.“¹⁴² Tyto plány nebyly uskutečněny kvůli válce, která zmařila mnoho dalších nadějí v následujících letech. Po válce nebylo vytvoření muzea v přírodě na pořadu jednání. Jedinou funkci, kterou mohl tento chrám plnit, byl exponát. Po válce však nebylo reálné tyto stavby propagovat. Koncem války začíná nešťastné období pro osud tohoto chrámu. Přestože

¹³⁹ Stránská 1949, s. 132.

¹⁴⁰ Mevaldová 2015, s. 31.

¹⁴¹ Kuča 2015, s. 383.

¹⁴² Benda 2006, s. 64.

byly první opravy po přesunu provedeny již v roce 1940,¹⁴³ stav kostela nebyl dobrý. V roce 1946 byla vyměněna střešní krytina, ale oprava šindelové střechy dokončena nebyla. Kostel ze svého prozatímního místa přemístěn nebyl a dodnes je součástí Letohrádku Kinských. Bohužel, umístění budovy na tomto místě začalo být nešťastné již v roce 1946, protože se z kostela stal úkryt vandalů. Policie se na tomto místě začala objevovat stále častěji a musela během následujících let neustále vyhánět lidi, kteří kostel poškozovali a stali se „stálými návštěvníky“ této zavřené a nehlídané budovy.

V roce 1947 spolek karpatoruských pravoslavných studentů „Prolom“ požádal národopisné oddělení Národního muzea o zapůjčení kostela k bohoslužebným účelům,¹⁴⁴ na co nezískal povolení. Nedostalo se mu ani pochopení ze strany Drahomíry Stránské, která se bála o poškození kostela a velmi dlouho na dopis neodpovídala. Z jejího dopisu psaného velmi zdvořile je znát, jak moc jí záleželo na tomto objektu: „Dřevěný kostelík v zahradě Kinských je stará vetchá památka, která za doby okupace velmi utrpěla a potřebuje důkladné opravy zevně i zevnitř. Stavba je vetchá a častou a četnou návštěvou by jistě utrpěla. Nedoporučuji, aby za tohoto stavu byly v kostelíku konány bohoslužby, dokud nebude opraven.“¹⁴⁵ Za pár let začal kostel opravdu chátrat, byl v havarijním stavu a potřeboval opravu nebo výměnu střechy. Ani toto však nebyl největší problém. Ten spočíval ve velké pozornosti, kterou kostelu věnovali lidé nízké sociální zodpovědnosti. Ti často přespávali na loubí kostela a snažili se o otevření prostor, čímž ještě více tuto památku ohrožovali. Po válce, přesněji od roku 1948, během komunistického režimu, budova nebyla přístupná veřejnosti a až do roku 2000 byla téměř uzavřena. Na začátku roku 1949 Drahomíra Stránská poslala ředitelství Národního muzea dopis, v němž upozornila na veškeré existující problémy a také navrhovala vybudování mříže, výměnu střechy a zintenzivnění ochrany kostelíka, aby nedocházelo ke stálým krádežím.¹⁴⁶ Žádné mříže ani plot až do vyhoření kostela postaveny nebyly. Neproběhly ani žádné opravy.

¹⁴³ Mevaldová 2015, s. 31.

¹⁴⁴ Dopis spolku karpatoruských pravoslavných studentů „Prolom“ národopisnému oddělení Národního muzea ze dne 27. 3. 1947. Oddělení. Národopis III. 1940. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 149.

¹⁴⁵ Dopis Drahomíry Stránské spolku karpatoruských pravoslavných studentů „Prolom“ ze dne 20. 12. 1947. Oddělení. Národopis III. 1940. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 149.

¹⁴⁶ Dopis Drahomíry Stránské ředitelství Národního muzea ze dne 29. 3. 1949. Národopis VII. Medvědovec. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

Od 3. května 1958 se Letohrádek Kinských stal nemovitou kulturní památkou, která je památkově chráněna, a s ním i kostel sv. Archanděla Michaela, který se na tomto území nachází.¹⁴⁷ Z roku 1965 pochází další snahy renovovat šindelovou krytinu, tato žádost pak čekala na vyřízení následujících osm let. Kostel sv. Archanděla Michaela mezitím přestal být majetkem Národního muzea. 17. dubna 1969 byla stavební parcela i kostelík zapsány jako majetek hlavního města Prahy,¹⁴⁸ což znamenalo jen jedno – kostel už pravděpodobně nikdy nebude pravým muzejním exponátem, idea skanzenu nejspíše zanikla a nevysvěcený kostel bude navždy uzavřen. Bylo politováníhodné číst archivní dokumenty, které dokládají snahu jednotlivých osobností zachránit alespoň přibližnou podobu kostela, na jehož přesun bylo vynaloženo tolik sil, peněz a času.

Z roku 1973 pochází další zpráva, že se kostel nachází ve velmi špatném stavu a potřebuje opravy, ale v odpovědi na tento dopis stálo jen toto: „Dřevěný kostelík sv. Michala není veden ve správě nemovitostí Národního muzea, ale je jako sbírkový předmět ve správě Historického muzea – národopisného oddělení, vedoucí s. Dr. A. Plessingerová, na kterou se také obraťte se všemi připomínkami vztahujícími se k tomuto případu“.¹⁴⁹ Dokumentace z roku 1973 ukazuje, že se národopisné oddělení otázkou kostela zabývalo a rekonstrukce kostela mohla být svěřena zbraslavské firmě Technoport. Náklady na rekonstrukci byly vysoké, cena dosáhla 67 728,70 Kč.¹⁵⁰ I to pravděpodobně přispělo k tomu, že žádný zásah nakonec proveden nebyl. Mezi důležité věci, které se měly řešit, patřila výměna krovu, protipožární zabezpečení krovu a všech dřevěných částí objektu protipožárním nátěrem a oprava hromosvodu.

Za šťastnou událost v celkem nešťastné historii kostela považuji uložení a konzervaci starších částí stavby a jejího mobiliáře v roce 1978. Díky pečlivosti architekta P. Mošťáka se dochoval a nebyl zničen požárem celý ikonostas, lavice s ozdobením, pulpity, svícny a skříňka. 19. května 1981 bylo území, na kterém se kostel nachází, zahrnuto v ochranném pásmu památkové rezervace v hl. m. Praze. V červenci roku

¹⁴⁷ <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-michaela-15242119> (poslední návštěva 7. 1. 2024).

¹⁴⁸ <https://www.nm.cz/navstivte-nas/objekty/narodopisne-muzeum-narodniho-muzea> (poslední návštěva 7. 1. 2024).

¹⁴⁹ Vyjádření k problému opravy kostela od Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody ze dne 24. 2. 1976. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970–77.

¹⁵⁰ Průvodní zpráva. Rekonstrukce Karpatoruského kostelíka. Technoport. Výrobně montážní podnik ČTO Praha. Závod 5. Zbraslav. Prosinec 1973. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970–77.

1990 byl konečně opraven alespoň hromosvod, což potvrzuje protokol o provedených stavebních pracích.¹⁵¹

Rok 1991 přinesl naději na opravu kostela, protože právní oddělení Národního muzea stanovilo, že „oprava (kostela) spadá plně do kompetence Historického muzea – Národopisného oddělení“.¹⁵² Od 13. prosince 1992 patří území, na němž se kostel nachází, k nárazníkové zóně statku světového dědictví „Historické centrum Prahy“. Patrně tyto změny ve statusu objektu a vývoji politiky v té době nakonec umožnily výměnu šindelové krytiny, opravu bednění a krovu. Jelikož je tato dokumentace poměrně nová, ani rozsah provedených prací, ani korespondenci ohledně oprav se mi nepodařilo dohledat v archivech. Od 1. listopadu 1993 vyhláškou hlavního města Prahy ze dne 28. září 1993 o prohlášení částí území hlavního města Prahy za památkové zóny a o určení podmínek jejich ochrany, kostel patří k městské památkové zóně Smíchov: č. 10/1993.¹⁵³ Jeho katalogové číslo je 1000152407_0304.

Jak je uvedeno na oficiálním webu, chrám byl otevřen pro českou a slovenskou pravoslavnou církev počátkem roku 2008.¹⁵⁴ Opětovně vysvěcen (poprvé po přesunu) byl 18. října 2008, téhož dne byl zpřístupněn veřejnosti. Od té doby se zde začala sloužit pravoslavná liturgie a místo znovu začala navštěvovat široká veřejnost, změnil se jen účel návštěv. Namísto muzejního exponátu se kostel znovu proměnil v centrum shromažďování věřících. Jak se po čase ukázalo, umístění kostela v zapadlém místě na kopci nepřispělo k větší návštěvnosti a ani propagace nebyla dostatečná na to, aby místo přilákalo věřící. Většina návštěvníků přicházela za stejným účelem jako ve 30. letech 20. století – za prohlídkou exteriéru a interiéru. Problém s přespáváním bezdomovců na loubí kostela nikdy vyřešen nebyl. Posléze to bylo jednou z nejpravděpodobnějších příčin vzniku požáru, kterou hasiči uvedli ve zprávě z vyšetřování.

Poslední rekonstrukce kostela před jeho vyhořením pochází z let 2008–2010: „Práce, tentokrát zadané Magistrátem hlavního města Prahy, zahrnovaly rozsáhlou opravu vnějšího ochozu, včetně výměny základního trámce, doplnění dlažby v ochozu, pokládku prkenných podlah v interiéru, ošetření (výměna) kovových prvků a sanaci

¹⁵¹ Faktura za provedené práce dle zjišťovacího protokolu M. Paclíkovi ze dne 11. 6. 1990. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970–77.

¹⁵² Vnitroústavní sdělení. Kostelík sv. Michala v Kinského sadech. Ze dne 26. 2. 1991. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970–77.

¹⁵³ <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-michaela-15242119> (poslední návštěva 7. 1. 2024).

¹⁵⁴ <http://www.parohipraga.eu> (poslední návštěva 7. 1. 2024).

střešní krytiny“.¹⁵⁵ Kromě toho byla obnovena polychromie a vyzlaceny křížky na věžích.

Po konzultaci s Pr. Andrei Ioan Danciu,¹⁵⁶ farářem kostela, bylo zjištěno, že veškeré vybavení, které vyhořelo během požáru, nebylo původní a bylo součástí majetku Pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku. Když kostel znovu připadl církvi, byly prostory prázdné a před slavnostním znovuotevřením v roce 2008 bylo nutné pořídit si vše nezbytné ke slavení liturgie. Veškeré původní vybavení je dnes uloženo v depozitáři Národního muzea v Terezíně.

¹⁵⁵ SHP. Kostel svatého Archanděla Michaela. Kinského zahrada, Praha 5 – Smíchov. Stavební firma MURUS – monumenta renovamus. PhDr. Dita Dvořáková, Ph.D. Duben–květen 2014. Archiv NPÚ ÚOP v Praze. P 251 č. inv. 7005985.

¹⁵⁶ 5. 1. 2024

Popis stavby před a po transferu.

Po ohlášení prodeje kostela v novinách a před samotným přesunem chrám přilákal množství badatelů. Díky velmi podrobnému popisu A. J. Stránského, který navštívil kostel v době velkého zájmu o lidovou architekturu, si lze zcela jistě představit, jak stavba vypadala v Medvědivcích a porovnat ji se znovupostavenou v Praze. Podle autora, který kostel viděl v srpnu 1925, se stavba nacházela v oblasti s velkým množstvím stromů, což potvrzují i fotografie [71], [72], [73]. Pokusím se shrnout tento popis. Podle Stránského kostel představoval horizontální roubenou stavbu na nízké podezdívce, měl tři čtyřstěnné věže o několika patrech, přičemž první patro střední věže mělo výrazně větší rozlohu. Střechy byly stanové. Kupole věží byly cibulovité a jejich vrcholky byly zakončeny kovovými kříži.¹⁵⁷ Věže měly různou výšku a jejich vrcholy tvořily diagonálu. Přízemí tvořilo šest trámů a „ganok“¹⁵⁸ na hliněné podlaze s deseti sloupky. Babinec byl oddělen od lodi římsou z klády. Strop v přízemí byl nízký a rovný, loď uvnitř napodobovala vnější uspořádání stavby. Kostel byl opatřen zvonící z prken. Dovolím si uvést delší citát popisu věží, aby bylo možné ukázat, nakolik detailně A. J. Stránský pojal popis stavby:

„U střední věže dosahuje stříška 7 řad špičatých šindelů, patro 2 řad, z nichž spodní jsou rovně zaříznuté, hoření špičatě, pak vyřezávaná římsa, jakou najdeme pod každou stříškou. Druhá střecha dosahuje výše 8 řad, pak další patro se stříškou o 2–5 řadách, stříška 3, dále 7 řad stanové věže a na římsovém, nízkém, kvadratickém krčku se sraženými rohy červená oktogonální cibulovitá bání, na ní dvě řady rovně šindelů, 5 řad špičatých úzký krček sestavený z 8 řad uříznutých špiček, římsa a kvadratický buben s usečenými rohy, s proříznutými okny svrchu zaobloučenými.“¹⁵⁹

Za zajímavou považuji zmínku o tom, že hlavní věž měla nakloněnou bání na levý bok. Tambur, na němž byla věž, měl okna, která byla opatřena žaluziemi. Ostatní okna věží také měla žaluzie.

V lodi se nacházela dvě větší sdružená okna po obou stranách, pod nimi byla ještě dvě menší podélné formy, řazená nad sebou. V oltářním prostoru byla okna také po stranách. Ve druhém patře bylo jedno okno za ikonovou přehradou a na protilehlé straně. Žádný plot kolem ani schody neexistovaly. Vchod do chrámu tvořily

¹⁵⁷ Stránský 1926, s. 414.

¹⁵⁸ Ganok je specifický ohoz neboli zápraží, kryta předsíní církve.

¹⁵⁹ Stránský 1926, s. 414–415.

polychromované jednokřídlé dveře s použitím bílé, zelené a červené barvy s motivem řezaných různobarevných kosočtverců. Ganok byl opatřen věšáky na šaty. Podlaha byla všude hliněná, s výjimkou místa před ikonostasem, kde byl umístěn trám. V kostele se nacházelo šest obrazů, pod nimiž byly zavěšeny na stěnách kříže, kromě toho se tam nacházel také malý svatostánek. Stěny byly tmavé, neomítané. Ikonostas A. J. Stránský lehce naznačil, krátce popsal náměty a barevné řešení. Popsal i některé rámy, do kterých byly zasazeny ikony. Mobiliář kostela bude rozebírán podrobněji v samostatné následující podkapitole.

O pár let později se uskutečnila cesta ředitele národopisného oddělení Národního muzea Dr. V. Fabiana, zemského stavebního rady Ing. A. Morávka do Medvědivců, po níž byla 9. listopadu 1927 sepsána zpráva,¹⁶⁰ která obsahuje popis stavby před přesunem do Prahy. Za dva roky se toho mnoho nezměnilo, ale tento popis je mnohem užitečnější, protože obsahuje reálné rozměry stavby v metrech a plánek ke znovupostavení v Praze [69].

Kostel je orientovaná srubová stavba z omítaného dubového dřeva, půdorysně složená ze dvou obdélníků různých rozměrů. Jak je možné vidět z plánů a půdorysů staveb v Praze a v Blansku, kostely jsou si velmi podobné. Jeden obdélník představuje předsín s chrámovou lodí, druhý obsahuje oltární prostor s ikonostasem a přehradou. Jsou doloženy i rozměry obdélníků. Větší měřil 8,35 m × 6,02 m a menší 4,35 m × 4,37 m. Ganok neboli loubí na západní a střední straně kostela měl rozměry: vpředu 1,85 m a po stranách 0,95 m. Střecha nad předsíní je ukončena čtvercovou, šindelem pobitou hlavní věží s maskovanou galerií a dvojitou cibulovitou bání, ukončenou trojramenným železným křížem, její výška byla 14,60 m. Dvě menší barokní věže byly ukončeny dvojitou cibulí a křížem.

Podle A. Morávka kostel podezdívku neměl, proto v textu zmiňuje stav spodního dubového věnce, který byl velmi poškozený, což se liší od informace, kterou dodal A. J. Stránský. Ganok byl zachovalý až na jeden sloup. Šindel na jižní straně střechy potřeboval opravy. Stěny hlavní věže byly pobity měkkým tenkým šindelem, který byl velmi poškozen. Šupiny, jimiž byly pokryty cibule, byly natřeny červenou barvou. Bohužel, velmi nezachovalá byla hlavní věž, jejíž bání se propadla pod tíhou poškozené

¹⁶⁰ Zpráva o výsledku šetření, vykonaného v Medvedovicích a v Užhorodě v Podkarpatské Rusi, za účelem získání řecko-katolického dřevěného kostela z obce Medvedovců pro Národní muzeum v Praze z 9. 11. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

krytiny, což se objevuje i v textu A. J. Stránského. Vázání trámů bylo provedeno hřeby. Vnitřek nebyl omítnut ani obarven.

Podle všeho, co bylo potřeba v kostele opravit po znovupostavení v Praze, bylo logickým řešením, aby se takového úkolu ujali specialisté, kterými v té době byla vybraná firma A. Zeman tesařský mistr Spořilov.

Po přesunu kostel dostal podezdívku a sokl, který byl izolován. Byla provedena zásadní změna – byla položena dlažba v ochozu a uvnitř stavby samotné, hliněná podlaha už tedy nepředstavovala nebezpečí pro dřevěnou konstrukci. Polovina střech byla pokryta nově vyrobeným šindelem a natřena karbolinovým nátěrem, srub samotný byl pak natřen různými barvami podle původních předloh. Kostel dostal hromosvod, byla zavedena elektřina. Velmi náhle bylo rozhodnuto o zhotovení kopií křížů z věžiček, protože na moment postavení v srpnu 1929 byly velmi chatrné. Byly zakonzervovány a uloženy do depozitáře, kde se dnes již nenacházejí. Seznam provedených prací je doložen výkazem od firmy A. Zeman s finálním rozpočtem.¹⁶¹

Během určité doby od postavení kostela po vyhoření bylo provedeno několik zásahů, které byly popsány v přechozí podkapitole *Historie*.

Stavebně historický průzkum, který byl proveden firmou MURUS – monumenta renovamus, projekce, spol. s r. o. v roce 2014, je poslední dokumentací stavu, která vznikla před ničujícím požárem v roce 2020. Po konzultaci s doktorkou Dvořákovou,¹⁶² která byla vedoucí stavebně historického průzkumu, jsem dostala povolení k využití jejích podkladů z této doby. Díky existenci několika popisů lze dobře pozorovat vývoj konstrukcí stavby v průběhu let. Nejdůkladnější popis bezvýhradně patří D. Dvořákové. Zmíním některé informace, které předchozím autorům chyběly, nebo to, co se změnilo po přesunu. Ze SHP se dozvídáme, že kostel, který byl po přesunu postaven na jižním svahu Petřína, byl orientován.¹⁶³ Dispozice se v průběhu let nezměnila, na rozdíl od blanenského kostela, který byl lehce pozměněn pro bohoslužebné účely jiné církve.

„V úrovni přízemí i podstřeší jsou ve srubech vyříznuta malá, zevnitř zasklená okna, zevně opatřená novodobými kovanými mřížemi. Na jižním průčelí jsou okénka v

¹⁶¹ Výkaz pro Národní muzeum v Praze za práce provedené při rozebrání, převozu a znovupostavení dřevěného kostelíka z Medvědovců na Podkarpatské Rusi do Prahy Kinského zahrady ze dne 1. 11. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹⁶² 10. 1. 2024.

¹⁶³ SHP. Kostel Svatého Archanděla Michaela. Kinského zahrada, Praha 5 – Smíchov. Stavební firma MURUS – monumenta renovamus. PhDr. Dita Dvořáková, Ph.D. Duben–květen 2014. s. 23. Archiv NPÚ ÚOP v Praze. P 251 č. inv. 7005985.

přízemí i v podstřeší lodi a presbytáře (v podstřeší lodi dvě sdružená, zakončená segmentovým záklenkem), z vchodu okna v obou úrovních (horní obdélné, spodní se segmentovým zakončením), na severním průčelí je pouze jedno okno se záklenkem ve střeše lodi.¹⁶⁴ Z toho vyplývá, že mříže na oknech byly za dobu od předchozího popisu vyměněny.

Střecha podloubí je podpírána arkádou ze svislých sloupků, které mají v polovině dekorativní profilaci na způsob barokizující balustrády. „Spoje jsou fixovány dřevěnými hřeby, které jsou na několika místech poškozeny i nahrazeny kovovými šrouby.“¹⁶⁵ Západní vstup představuje replika původních dveří bez polychromie. Při pohledu do konstrukce věže je vidět zavětrování ve formě ondřejských křížů. Podstřeší je zabezpečeno proti vniknutí dožilým drátěným pletivem,¹⁶⁶ které vzniklo po druhé světové válce, kdy kostel sloužil jako místo na přespávání bezdomovců. Hlavní věž byla polychromována bílou, zelenou a červenou barvou jakožto symboly víry, naděje a lásky,¹⁶⁷ barevné řešení neodpovídalo původnímu. Báně ztratily červený nátěr z doby znovupostavení v roce 1929, což je patrné ze snímků [75], [76].

Podlaha uvnitř je představena dřevěnými fošnami, v kostele byl položen koberec [77].¹⁶⁸ Z popisu je patrné, že spodní okna v lodi jsou nová,¹⁶⁹ avšak žádné zprávy o výměně oken v archivech jsem nenalezla. Kromě nestandardního řešení s položením koberce existovalo ještě jedno. Byla jím zavěšená nad hlavním vstupem konstrukce s posuvným závěsem. Loď a předsíň jsou od sebe odděleny širokým segmentovým obloukem se stupňovitými náběhy a dřevěným zábradlím, ukončeným sloupky s ozdobenými hlavicemi, které bylo v minulosti uzavíráno dvířky, z nichž se dochovaly pouze kovové závěsy. „Stupňovitá, zužující se konstrukce středního a východního srubu je zevnitř ošalována a svým tvarem připomíná vysokou neckovou klenbu.“¹⁷⁰ Mobiliiář byl v době návštěvy D. Dvořákové nový. Po roce 2008 vznikla i dvířka na místech carských, severních a jižních vrat ikonostasu. Podstřeší není přístupné. Podobu věžních konstrukcí je možné popsat díky existujícím plánům. Tyto konstrukce jsou tvořeny

¹⁶⁴ SHP. Kostel svatého Archanděla Michaela. Kinského zahrada, Praha 5 – Smíchov. Stavební firma MURUS – monumenta renovamus. PhDr. Dita Dvořáková, Ph.D. Duben–květen 2014. s. 24. Archiv NPÚ ÚOP v Praze. P 251 č. inv. 7005985.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 26.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 26.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 29.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 29.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 29.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 30.

svislými sloupky, do nichž jsou začepovány vodorovné trámy, zavětrování je ve formě ondřejských křížů.

Dovolím si zmínit se o velmi vzácné podkapitole SHP, ve které jsou popsány zjištěné závady. Z ní se můžeme dozvědět, že konstrukce kostela začala sesedávat, nejspíše kvůli nestabilnímu terénu. Nedostatečné odvodnění způsobilo narušení základového zdiva, které se začalo drolit.¹⁷¹ Stav dřevěné konstrukce byl vyhodnocen jako velmi špatný, hmota vyhnívala, neboť neexistovala žádná ochrana před povětrnostními podmínkami. Po minulé rekonstrukci byly některé dřevěné hřeby v loubí vyměněny za kovové, které narušovaly celkový vzhled stavby.¹⁷² Okénka na věžích byla poškozená, stejně jako žaluzie na nich. Podle D. Dvořákové byl použit nevhodný nový šindel při poslední rekonstrukci, který je patrný i na první pohled. Za stejně nevhodnou považuje polychromii, která neodpovídá té původní. Repliku vstupních dveří, které byly vyměněny po druhé světové válce, považuje za „nepříliš zdařilou“.¹⁷³

Po SHP žádný zásah proveden nebyl. Popis kostela z roku 2014 je tedy poslední dokumentací jeho stavu před zničujícím požárem.

¹⁷¹ SHP. Kostel svatého Archanděla Michaela. Kinského zahrada, Praha 5 – Smíchov. Stavební firma MURUS – monumenta renovamus. PhDr. Dita Dvořáková, Ph.D. Duben–květen 2014. s. 40. Archiv NPÚ ÚOP v Praze. P 251 č. inv. 7005985.

¹⁷² Tamtéž, s. 40.

¹⁷³ Tamtéž, s. 40.

Mobiliář před převezením do Prahy a jeho osud.

Před převezením do Prahy byl mobiliář kostela v poměrně dobrém stavu. Jeho součástí byl jeden mosazný lustr a několik kovových se skleněnými závěsy.¹⁷⁴ V kostele, přesněji v prostoru tzv. ganka se nacházelo šest vybledlých obrazů.¹⁷⁵ Nejspíše šlo o tzv. vylíbané ikony, které se zpravidla nacházely v babinci. Pod ikonami byly na stěnách zavěšeny červené kříže.¹⁷⁶ Nacházel se tam také malý svatostánek. Pro muže v lodi byly postaveny lavice, pro korouhve pak čtrnáct malých sloupků.¹⁷⁷

Za důležitou zmínku A. J. Stránského považuji to, že ikonostas neměl vyvrcholení. Buď to byla originální forma uspořádání ikonostasu, nebo lze předpokládat, že se jeho vrchol mohl nacházet např. v prostorách nově stavěné zděné stavby. Řadové uspořádání v popisu Stránského zcela chybí, lze ho však rekonstruovat podle dochovaných snímků, které byly pořízeny T. V. Fabianem a jsou uloženy v archivu Národního muzea [78], [79]. Celkově ikon bylo třicet.

Místní řada je představena čtyřmi ikonami. Nalevo je umístěna ikona sv. Mikuláše Divotvůrce [80], po obou stranách od carských vrat je Bohorodička Hodégétrie (nalevo) [81] a Kristus Pantokrator (napravo) [82], za ním následuje Archanděl Michael [83], kterému je kostel zasvěcen. A. J. Stránský popsal i rámy, do kterých byly ikony zasazeny. Důležitý je popis rámu, v němž byla umístěna ikona Deésis [84]. „Je na obraze, masivním, s vyřezávaným rámem, zlaceným, i tlustými sloupky, nahoře s nástavkem, římsou a srdcem.”¹⁷⁸ Přesně fotograficky byl zdokumentován pouze rám ikony Archanděla Michaela. Fotografie se dochovala a volně přístupná na webu kostela.¹⁷⁹ Z fotografií je patrné, že rámy ikon nejsou stejné, mají různou tloušťku sloupků a vyřezané detaily ornamentů. Rám ikony Archanděla Michaela má tordované sloupky.

„Carská vrata jsou zdobena plochými hrozny a větvemi, vrcholí křížem. Je v nich deset oválných rámců, nahoře Zvěstování a různí málo zřetelní svatí.”¹⁸⁰ [85]

Stejně, jak i v kostele sv. Paraskevvy v Blansku, je druhá řada svátková namísto deésní představena Dódekaortonem s Poslední večeří uprostřed. Svátky jsou nahoře

¹⁷⁴ Stránský 1926, s. 415.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 415.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 415.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 415.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 415.

¹⁷⁹ <http://www.parohipraga.eu> (poslední návštěva 5. 3. 2024).

¹⁸⁰ Stránský 1926, s. 415.

nadepsány zlatou barvou. Malba na ikonách se dochovala ve velmi špatném stavu. Bez nápisů ve staroslověnském církevním jazyce nad ikonami, by bylo obtížné náměty poznat. Díky nápisům a dochovaným fotografiím lze rekonstruovat pořadí ikon v tomto pořadí: Narození Bohorodičky, Uvedení Bohorodičky do chrámu, Narození Páně, Zjevení Páně, Uvedení Páně do chrámu, Zvěstování Páně [86], [87]. Pak následuje Poslední večeře jako mezník mezi životem Bohorodičky a Ježíše [88]. Po něm je na pravé straně Proměnění Páně, Zesnutí Bohorodičky, Vjezd Krista do Jeruzaléma, Zmrtvýchvstání Krista, Nanebevstoupení, Sestoupení Ducha svatého [89], [90]. Takové uspořádání ikon podle liturgického roku je z hlediska zvyků pravoslavné církve správné, ale může vyvolávat pocit špatného umístění podle chronologického pořadí událostí v životech světců.

Třetí řada je deésní s klasickou ikonou Deésis uprostřed. Na ikoně je zobrazen trůnící Kristus Pantokrator v kněžském rouchu, který v levici drží evangelium a pravicí žehná. Po jeho pravici je zobrazena Bohorodička, po levici pak Jan Křtitel [84]. Na ikoně je silná hieratická perspektiva, pozadí je zlaté. „Postavy jsou strnulé, barvitě, plastické, podoby nevýrazné. Kristus je příliš krátký v modrém šatě a s červenou štolou se zlatými kříži. Velká korunována hlava, tvař nepěkná, oči příliš u sebe. Vedle P. Marie a sv. Jan, postavy neobyčejně dlouhé.“¹⁸¹ Po obou stranách ústřední ikony jsou na samostatných deskách zobrazení apoštolové [91], [92], [93], [94]. Postavy apoštolů po pravé straně identifikovány nebyly. Po levé straně byly postavy identifikovány během restaurování díky nápisům, stejně jako v případě svátkové řady. Jsou jimi Ondřej, Marek, Lukáš, Petr, Tomáš a Bartoloměj [95]. Apoštolové jsou zobrazeni jako stojící postavy v jednotlivých polích. Jsou od sebe odděleni sloupy s akantovými hlavicemi ozdobenými vinnou révou s hrozny. Horní část desek, na kterých jsou zobrazení, má vysokou profilovanou vyřezávanou římsu.

Co se týká námětů, v okrouhlých kartuších (horní nebo prorocká řada) byly zobrazeny portréty dvanácti starozákonních proroků, kolem jejich medailonů jsou akantové rozviliny. Nápis se jmény proroků na většině kartuší dnes chybí, proto je identifikace postav obtížná, ale podle archivních fotografií z Národního muzea se lze pokusit o rekonstrukci [96], [97], [98], [99], [100], [101]. Uprostřed prorocké řady se nacházel krucifix, který se nedochoval, je však vidět na některých snímcích. Z popisu

¹⁸¹ Stránský 1926, s. 415.

A. J. Stránského je známo, že zadní strana ikonostasu byla pomalována barevnými motivy polokruhů a cikcak.¹⁸²

Podle podobného stylu a způsobu malby, podobných rámců a uspořádání ikon v celkovém ikonografickém programu lze říct, že ikonostas působí celistvě a ikony byly nejspíše malovány v jedné dílně. Kvůli některým rozdílům v zobrazování nohou, řasení draperie, rozměrů hlav a obličejů apoštolů, existenci dlaždic na některých ikonách v deésní řadě se domnívám, že na ikonostasu pracovalo několik umělců. Otázka autorství je velice obtížná, stejně jako i v případě kostela sv. Paraskevvy v Blansku.

Lze předpokládat, že celý ikonostas pochází z druhé poloviny 18. století, buď z doby výstavby kostela samotného v roce 1748 (podle teorie M. Syrochmana), nebo z devadesátých let 18. století – doby jeho prvního přesunu do sousední vesnice. Právě kvůli tomu, že ikonostas vypadá celistvě, by se dalo předpokládat, že přežil dva přesuny. Kvůli velkému množství přemalob, které jsou velmi patrné, je poměrně obtížné se shodnout na dataci a na tom, kolik přesně umělců mohlo zasahovat do ikonostasu.

První restaurování maleb, které bylo provedeno akademickým malířem Emanuelem Boháčem v roce 1929, nebylo zásadně zdokumentováno. V pramenech se dochovaly jen zmínky o tom. Dálo by se předpokládat, že tato zpráva chybí, protože restaurování proběhlo. Bylo provedeno velmi rychle, aby mohl být kostel co nejdříve otevřen i s vybavením po přesunu do Prahy. Lze se domnívat, že během tohoto restaurování byl ikonostas přemalován olejem. V roce 1978, po několika opakovaných vloupáních, bylo vnitřní vybavení z interiéru kostela odvezeno a zakonzervováno v depozitáři Národního muzea, jak už bylo zmíněno v podkapitole *Historie*.

Druhé a třetí restaurování probíhalo v letech 1976–1978, o čemž svědčí dvě restaurátorské zprávy z obou etap. Z restaurátorské zprávy z první etapy v roce 1976 se lze dozvědět, že v první etapě by mělo být ak. malířem J. Němcem a ak. sochařem F. Duchkem restaurováno třináct ikon, které tvořily deésní řadu.¹⁸³ Stav ikon však neumožnil všechny zásahy, které byly navrhovány. Původní malba a polychromie je provedena temperou na křídovém podkladě s rytou kresbou, což dává prostor otázce, jestli nebyl tento styl psaní ikon na Podkarpatské Rusi běžný. Je to druhý ikonostas (po kostelu sv. Paraskevvy v Blansku), kde se při restaurování objevuje místo levkasu křídový podklad s temperou, ale toto zjištění se nedá ověřit.

¹⁸² Stránský 1926, s. 415.

¹⁸³ Zpráva o restaurování první etapy ikonostasu z kostelíku z Medvedovců v Praze ze dne 6. 12. 1976. Archiv Národního muzea. Oddělení sbírek etnografického oddělení Národního muzea.

Stav ikonostasu byl celkově velmi špatný, rámy ikon a ikony samotné byly již několikrát špatně opraveny.

„Uvolněné partie, spoje všech profilovaných částí byly při minulých opravách připevněny spoustou velkých laťových hřebíků, které dřevo značně poškodily. Římsové části byly na většině míst rozpadlé a části zcela chybí. Základní desky obrazů byly zborceny a popraskaly. Uvolněné barevné vrstvy byly nešetrně přitmeleny několika druhy tmelů a přemalovány nejprve temperou a později i olejem. Poškozené a přemalované obrazy i architektura byly „zceleny“ asfaltovou hnědou patinou.“¹⁸⁴

Tyto zásahy a atmosférický vliv způsobily další uvolnění a opadání barevných i podkladových vrstev.

Nakonec bylo restaurování ikon apoštolů provedeno jen u čtyř desek ze třinácti. Všechny desky však byly očištěny od nečistot a pozdějších zásahů. Byla upevněna malba a vyhuben červotoč.

Ikonám Ondřeje, Marka, Lukáše a Petra restaurátoři věnovali větší pozornost. Chybějící články rámu byly dořezány a rekonstruovány, zrezlé konstrukce hřebíků byly odstraněny, zborcené desky byly srovnány, všechny vrstvy, pod kterými byla původní vrstva, byly sejmuty.¹⁸⁵ Defekty byly zatmeleny, retuš byla provedena akvarelem, malba byla zavoskována lakem.

Během druhé etapy byla dokončeno restaurování celé deésní řady a také ikony Bohorodičky Hodégétrie, neboť jí hrozilo opadání polychromie. Z dokumentace vyplývá, že „každá část I. dílu je pravděpodobně malována jiným autorem. Různá velikost hlav, jiné řasení draperie, barevnost apod., ale obrazy mají stejný slohový názor. Pouze 2 postavy jsou malovány mnohem později/19 stol./ zcela jiným názorem“.¹⁸⁶ Restaurování proběhlo stejným způsobem, stejně jako u předchozích ikon s výjimkou rekonstruování poškozeného zlata a stříbra, které bylo na většině ikon odpadlé. Po dohodě s investorem bylo rozhodnuto zlato se stříbrem obnovit, aby celá deésní řada vypadala jednotně.¹⁸⁷

Žádné další zásahy provedeny nebyly, zbylým ikonám už restaurátoři nevěnovali pozornost. Ikony, které jsem viděla na fotografiích, které mi byly poskytnuty pouze k studijním, a nikoli publikačním účelům Mgr. K. Blechovou z depozitáře Národního

¹⁸⁴ Zpráva o restaurování první etapy ikonostasu z kostelíku z Medvedovců v Praze ze dne 6. 12. 1976. Archiv Národního muzea. Oddělení sbírek etnografického oddělení Národního muzea.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Zpráva o restaurování druhé etapy ikonostasu z kostelíku z Medvedovců v Praze ze dne 30. 11. 1978. Archiv Národního muzea. Oddělení sbírek etnografického oddělení Národního muzea.

¹⁸⁷ Tamtéž.

muzea v Terezíně,¹⁸⁸ se nacházejí ve velmi špatném stavu, na většině z nich nejde ani rozpoznat námět. Téměř na všech ikonách, kromě restaurovaných během dvou etap, je už vybledlá barva, nedrží malba, proti opadnutí byla upevněna nekyselým papírem a sklem. Nejsem si jistá, zdali to, co se stalo s ikonami postupem času, lze napravit restaurátorským zásahem. Měla bych radost, kdyby se do kostela toto původní vybavení vrátilo po důkladném restaurování.

Z popisu vnitřního vybavení po cestě ředitele národopisného oddělení Národního muzea Dr. V. Fabiána a zemského stavebního rady Ing. A. Morávka do Medvědivců z 9. listopadu 1927, je dochována jen jedna věta: „Ikonostas jest jednoduchý bez zvláštní umělecké ceny“.¹⁸⁹ Popis ikonostasu, jiných ikon a vybavení v kostele zcela chybí. Z toho je možné usuzovat, že zájem byl pouze o kostel samotný z jeho architektonické stránky, nikoli však ze stránky vnitřního vybavení. Takový postoj považuji za velmi specifický a dovolím si ho kritizovat, protože tento kostel se dostal do Prahy plně vybavený a s kompletním ikonostasem, což má samo o sobě velkou uměleckou cenu. Dodnes kompletně dochovaných ikonových přehrad z tohoto období a z území Podkarpatské Rusi je opravdu málo (kostel sv. Paraskevvy měl mnohem menší štěstí) a tato věta o vnitřním vybavení ho z mého úhlu pohledu nejenže podceňuje, ale i ztěžuje evidenci a inventarizaci exponátů.

Mezi dnes uložené předměty z chrámu ve fondu nábytku etnografické sbírky v depozitáři Národního muzea patří: kompletní ikonostas i. č. H4-74842, oltář H4-73985 [102], dvě kostelní lavice i. č. H4-73986, H4-73987 [103], dva křížky na tyči k zasazení do kostelních lavic i. č. H4-73988, H4-73989 [104], dva pulpity i. č. H4-73990, H4-73991 [105], dva svícny i. č. H4-73992, H4-73993 [106] a skříňka i. č. H4-73995 [107].

Považuji za důležité zmínit to, že umístění ikonostasu a mobiliáře v depozitáři ho zachránilo před požárem v roce 2020. Ale to, v jakém stavu je ikonostas a vybavení v současné době, nedovoluje se bavit o jeho dataci.

Celý vyhořelý mobiliář byl majetkem Pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku. Jediná ikona, která požárem nebyla zasazena, je ikona sv. Ludmily [108].¹⁹⁰

¹⁸⁸ 22. 3. 2024

¹⁸⁹ Zpráva o výsledku šetření, vykonaného v Medvedovicích a v Užhorodě v Podkarpatské Rusi, za účelem získání řecko-katolického dřevěného kostela z obce Medvedovců pro Národní muzeum v Praze z 9. 11. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

¹⁹⁰ Informace z konzultace s Pr. Andrei Ioan Danciu ze dne 5. 1. 2024.

Požár.

28. října 2020 v 15:06 v kostele vypukl požár. Různá média disponují reportážemi z místa požáru [109]. Od jeho vzniku až do momentu příjezdu hasičů plameny zasáhly kostel prakticky v plném rozsahu. Celkem se hašení zúčastnilo šest jednotek, ale uhasit požár se podařilo až v 18:40.¹⁹¹ Chrám se v plamenech nacházel tři hodiny a byl prakticky zničen. Později bylo zahájeno vyšetřování příčiny požáru.¹⁹² Existuje mnoho verzí, které předpokládají, že škoda byla způsobena úmyslně, ale oficiální verze není veřejnosti přístupná. Policisté vyloučili technickou závadu, jako pravděpodobná se tedy jeví lidská chyba.

Podle prvního vyšetřování se rozsah škod pohybuje podle různých zdrojů od několika do desítek milionů korun. Různé kulturní instituce, např. Národní muzeum, Národní památkový ústav i Ministerstvo kultury nabídly kostelu svou pomoc.

29. října 2020 byla Hanou Třeštíkovou, radní pro oblast kultury, iniciována veřejná sbírka na obnovu kostela. „Pražští radní dnes odsouhlasili vznik veřejné sbírky na obnovu kostela, která potrvá jeden rok.“¹⁹³ Kromě toho hl. m. Praha, jejímž majetkem kostel je, zahájilo koordinaci jeho opravy, která bude započata po odborném průzkumu místa.

Jak je známo z 15. listopadu 2020, lidé se hojně zúčastnili veřejné sbírky a přispěli cca 700 000 Kč na obnovu chrámu, o čemž svědčí informace z webu kostela.¹⁹⁴ „Na finanční pomoci se bude podílet také hlavní město a Praha 5.“¹⁹⁵

Podle toho, o čem hovořil v interview místostarosta Prahy 5, po vyšetření místa požáru a vyčíslení škod bude rozhodnuto, jakou částku může městská část Praha 5 nabídnout jako finanční pomoc na obnovu kostela. „Městská část zamýšlí uvolnit až milion korun. Kromě toho Magistrát by na sbírku měl vložit iniciační kapitál milion korun.“¹⁹⁶

¹⁹¹ <https://www.pozary.cz/clanek/236241-pozar-znicil-dreveny-kostel-svateho-michaela-v-praze-v-zahrade-kinskych/> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹² <https://www.pozary.cz/clanek/236241-pozar-znicil-dreveny-kostel-svateho-michaela-v-praze-v-zahrade-kinskych/> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹³ <https://praha.pirati.cz/praha-vyhlasil-sbirku-na-opravu-vyhoreleho-kostela.html> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹⁴ <http://www.parohiapraga.eu> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹⁵ https://www.idnes.cz/praha/zpravy/zahrada-kinskych-dreveny-kostel-smichov-pozar.A201113_581056_praha-zpravy_lesa (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹⁶ https://www.idnes.cz/praha/zpravy/zahrada-kinskych-dreveny-kostel-smichov-pozar.A201113_581056_praha-zpravy_lesa (poslední návštěva 10. 3. 2024).

Výsledkem vyšetřování a diskusí ohledně obnovy chrámu bylo zvolení možnosti rekonstrukce a její vykonání podle památkového zákona – zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči a prováděcí vyhlášce k tomuto zákonu č. 66/1988 Sb. Mezi jinými možnostmi byla renovace nebo přemístění podobné stavby z Ukrajiny.

„Národní muzeum má mnohem více informací o stavbě kostela, než jsme čekali. Při obnově velmi pomůže fotodokumentace, dokumentace rozebírání kostela a jeho opětovného sestavování i částečná dokumentace interiéru,“¹⁹⁷ vysvětlila pražská radní Hana Třeštíková (Praha sobě).

27. ledna 2021 se začalo se stavbou ochranné konstrukce nad torzem kostela, která bude chránit stavbu ještě 2–3 roky před samotnou rekonstrukcí. „V minulých měsících se uskutečnilo odborné vyhodnocení stavu kostela, které prováděli specialisté Národního památkového ústavu. Průzkum ukázal, že značnou část kostela je možné zachránit. Shořelé dřevěné prvky by měly být nahrazeny věrnými kopiemi.“¹⁹⁸ Díky veřejné sbírce bylo vybráno 1 900 500 Kč na rekonstrukci chrámu.¹⁹⁹ Byla provedena detailní dokumentace a památkářský průzkum. Začala být připravována zakázka na zhotovení projektové dokumentace, plánu, podle kterého budou obnoveny části kostela.

Podle informace ze začátku roku 2024 je známo, že sbírka na obnovu chrámu stále pokračuje, i když měla být ukončena do jednoho roku od jejího vzniku, tedy do 4. listopadu 2021. Na webových stránkách kostela je stále uvedeno číslo účtu.

Během psaní bakalářské práce od září 2023 jsem průběžně sledovala stav objektu, proto musím zmínit, že ochranná plachetní konstrukce, která by měla pomáhat stavbě nepodléhat povětrnostním vlivům a dočkat se na opravu, ve skutečnosti nejenže nepomáhá, ale působí na kostel negativně. Konstrukce nekryje stavbu celou, překrývá jen ze střechy některé její části, z boku budova kostela není zcela uzavírána, dovnitř prší, sněží a fouká vítr, plachty pod vlivem větru bouchají po konstrukci. Za jasného počasí tam neproniká sluneční světlo, stříbrný povrch ho odráží a dřevo se nachází v hničícím stavu. I když je kolem kostela postaven ochranný plot z břidlice a je zde zavěšen zámeček, přesto se dá do objektu velmi lehce proniknout dírou v plotě na pravé

¹⁹⁷ https://www.idnes.cz/praha/zpravy/zahrada-kinskych-dreveny-kostel-smichov-pozar.A201113_581056_praha-zpravy_lesa (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹⁸ https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/vyhorely-kostel-oprava-obnova-sbirka-pozar-petrin.html (poslední návštěva 10. 3. 2024).

¹⁹⁹ https://www.prazskypatriot.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-na-smichove-vyjde-na-zhruba-45-milionu-koron/?_zn=aWQIM0QxMTgxMzU2NTAyNTA1NDI4NzAxNiU3Q3QIM0QxNzEwMTkxMDA1LjI5NSU3Q3RIJTNETcxMDE5MTAwNS4yOTUIN0NjJTNETjUwQzc5QzI0RTIFOUe3NzM3QTM5RkMvOTJBNzBENjk%3D (poslední návštěva 10. 3. 2024).

straně, což potvrdila i reportáž České televize.²⁰⁰ Záběry detailně zachycují místa, která byla využívána bezdomovci k přespávání a bydlení, skladování skla a odpadu. Z reportáže je možné se dozvědět, že kostel od tohoto okamžiku chrání kamerový bezpečnostní systém.²⁰¹ Z mého úhlu pohledu není zcela jasné, proč byl kamerový systém pořízen tak pozdě a po zjištění, že je kostel využíván bezdomovci.

Existuje však zásadní zlom ve vývoji situace. Z 19. února 2024 pochází zpráva o tom, že se magistrát hlavního města Prahy rozhodl kostel obnovit.²⁰²

„Úřad v březnu vypíše výběrové řízení na zhotovitele, kterého vybere do konce letošního května. Rekonstrukce vyjde asi na 44,63 milionu korun, přesná částka vzejde z výsledku tendru. Vyplývá to z dokumentu, který dnes schválili pražští radní.“²⁰³

Kdy přesně by měla rekonstrukce začít není uvedeno. Je však zřejmé, že dřevo, které je hlavním stavebním materiálem celého kostela, by mělo být vykáceno a pak během určitého období by mělo vyschnout, aby mohlo být posléze použito. Podle náměstka primátora Jiřího Pospíšila (TOP 09) by se většina prací mohla uskutečnit v roce 2025.²⁰⁴ Informace na různých webových stránkách se liší. V jiném článku je uveden přesný termín – od května po vyhlášení zhotovitele by kostel měl být obnoven během dvanácti měsíců.²⁰⁵ Po obnově má být kostel využíván nejen k liturgickým, ale i ke kulturním účelům. Jeho správa bude v gesci Muzea hlavního města Prahy, které získá objekt z majetku Hlavního města Prahy.

Kostel sv. Archanděla Michaela není prvním kostelem, který se po zasažení požárem Česká republika rozhodla obnovit. Dobrým příkladem zdařilé obnovy po požáru je kostel Božího Těla v Gutech na Třinecku. Byl obnoven v roce 2020 a jeho rekonstrukce byla cenově levnější – 27 milionů korun.²⁰⁶ Po obnovení hasiči zabezpečili dřevěnou konstrukci proti požáru, čehož se, jak předpokládám, dočká i pražský kostel.

²⁰⁰ <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/vyhorely-dreveny-kostel-na-prazskem-petrine-ceka-na-rekonstrukci-jeho-zbytky-zatim-chrani-kamery-346676> (poslední návštěva 13. 3. 2024).

²⁰¹ <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/vyhorely-dreveny-kostel-na-prazskem-petrine-ceka-na-rekonstrukci-jeho-zbytky-zatim-chrani-kamery-346676> (poslední návštěva 13. 3. 2024).

²⁰² <https://www.krestandnes.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-sv-michaela-na-smichove-vyjde-na-446-milionu-kc/> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

²⁰³ <https://www.krestandnes.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-sv-michaela-na-smichove-vyjde-na-446-milionu-kc/> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

²⁰⁴ <https://www.krestandnes.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-sv-michaela-na-smichove-vyjde-na-446-milionu-kc/> (poslední návštěva 10. 3. 2024).

²⁰⁵ https://www.prazskypatriot.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-na-smichove-vyjde-na-zhruba-45-milionu-korun/?_zn=aWQIM0QxMTgxMzU2NTAyNTA1NDI4NzAxNiU3Q3QIM0QxNzEwMTkxMDA1LjI5NSU3Q3RlJTNETcxMDE5MTAwNS4yOTUIN0NjJTNETjUwQzc5QzI0RTlFOUE3NzM3QTM5RkMyOTJBNzBENjk%3D (poslední návštěva 10. 3. 2024).

²⁰⁶ <https://polar.cz/zpravy/moravskoslezsky-kraj/cely-ms-kraj/11000020465/v-gutech-byla-zahajena-stavba-repliky-kostela-ktery-v-srpnu-2017-podpalili-mladi->

Dokumentace z NPÚ. Výsledky předběžné prohlídky ze dne 23. 11. 2020.

Z výsledků předběžné prohlídky z 23. listopadu 2020, kterou provedl Ing. J. Vinař je známo, že příčinou požáru byl patrně ohníček bezdomovců. Podle policie dodnes není stanovena příčina požáru, je však možné vyloučit jeho záměrné založení.

Ohnisko požáru se nacházelo pod střechou ochozu, na které hořel šindel, tam je také povrch dřeva nejvíce narušen. V koutě na několika místech zámky roubení prohořely až do interiéru. Beze zbytku shořely vnější obklady presbytáře, lodi, věže a také celá bář. Na jižní a západní straně se zachovala krytina a konstrukce ochozu.²⁰⁷ V interiéru nehořelo, vybavení kostela bylo jen pokryto sazemi. I přes poškození požárem není nosnost, stabilita a tuhost roubené části kostela snížena.²⁰⁸

Narušení spojů presbytáře a lodi nemá vliv na nosnou funkci, je možné je opravit pomocí vloček. Obnova povrchu ohořelého dřeva a odstranění zčernalého povrchu není možné, protože odbroušení by narušilo autentický povrch více než poškození způsobené požárem²⁰⁹. Konstrukce věže není schopná plnit nosnou funkci.

J. Vinař navrhoval rekonstruovat kostel s využitím zachovaných prvků u arkád, nosných konstrukcí ochozu, střech a bání. Je možné zachovat část bednění a šindele stěn, ochozů, ale dveře už nemohou plnit svou funkci. Památková podstata objektu je zachována – roubení je nejcennější, protože pochází z původní stavby a je nutné ho zachovat. Na věž bude nutné umístit přidanou konstrukci, aby mohla znovu plnit nosnou funkci.²¹⁰ V doporučeném postupu je navrženo provést stavební průzkum stavu kostela, postavit lešení a uzavřít kostel, provést stavebně technický průzkum, technologicky nezbytné průzkumy, statický vypočet a projekt obnovy.

„Předpokládáme, že stavba bude zahájena opravou střech, zesílením konstrukce věže a obnovou bání. V souladu s postupem stavby bude demontováno lešení a realizována obnova přízemí.“²¹¹

[zhari? zn=aWQIM0QxMTgxMzU2NTAyNTA1NDI4NzAxNiU3Q3QIM0QxNzEwMTkxMDA1LjI5NSU3Q3RIJTNEMTcxMDE5MTAwNS4yOTUIN0NjJTNEMjUwQze5QzI0RTlFOUE3NzM3QTM5RkMyOTJBNzBENjk%3D](#) (poslední návštěva 10. 3. 2024).

²⁰⁷ Kostel sv. Archanděla Michaela. Praha. Zahradka Kinských. Výsledek předběžné prohlídky 23. 11. 2020. Ing. J. Vinař (NPÚ). Archiv NPÚ ÚOP v hlavním městě Praze. N88. č. i. 7005987

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Tamtéž.

Mnou navrhované řešení.

Z mého úhlu pohledu existuje v této situaci pouze jedno řešení. Je nutné zachránit to, co je možné a nahradit věrnými kopiemi to, co shořelo a už nemůže být obnoveno nebo nebude moct plnit svou funkci.

Díky tomu, že jsou zachovány plány pro Národní muzeum od Aloise Zemana z roku 1929, tj. fotografie a textová dokumentace kostela před a po jeho přesunu, je možné vypracovat přesný plán rekonstrukce. Zachovalo se roubení, skoro celé přízemí a interiér, šindel, ochoz a bednění. Díky tomu, že se zachovaly původní části chrámu z poloviny 17. století, nelze ani hovořit o tom, že zachraňovat stavbu nemá smysl. Stavba má historickou a architektonickou hodnotu, nemůže být proto nahrazena jinou podobnou stavbou přemístěnou z Ukrajiny. Jiný kostel by totiž neměl tak bohatou a zajímavou historii.

Samozřejmě, podle mého názoru je nutné dokončit to, co se neuskutečnilo v roce 1973 – po rekonstrukci kostela je nutné nanést protipožární postřík, umístit požární hlásič a postavit cestu k chrámu pro případný průjezd hasičského vozu. Kdyby bylo toto provedeno dříve, možná by dnes nebylo potřeba řešit otázku obnovy kostela.

Mám za to, že se stavba dočká své rekonstrukce a její čtyřletý nedobrovolný pobyt pod „záchrannou konstrukcí“ na ni nebude mít horší vliv než ten, jaký zažívá teď. Věřím, že lidé přispěli dostatečným množstvím peněz, a že město spolu s různými institucemi pomohou s rekonstrukcí. Doufám, že pokud bylo řečeno, že se magistrát rozhodl uvolnit 50 milionů Kč na obnovu, nebude to mít stejný průběh, jako při přemístění samotném v letech 1925–1929, kdy se neustále čekalo na uvolnění slíbených subvencí. Mým přáním je uvidět obnovenou stavbu, kde by byly zachovány původní prvky dřevěných konstrukcí, nově zhotovené části na místě shořelých a interiér se vším původním vybavením, které si zaslouží kompletní restaurování, protože jej v současné době ohrožuje zánik.

Závěr

Téma práce jsem nevybrala náhodně. Roubené kostely z Podkarpatské Rusi jsou velmi blízké mému srdci a mým záměrem bylo detailně rozebrat tento tak zajímavý a složitý fenomén přesunu kostelů. Hlavní otázkou, která se táhne jako červená nit skrze celou práci je: Jak a proč k přesunům kostela sv. Archanděla Michaela a kostela sv. Paraskevy došlo?

Cesta k odpovědi nebyla jednoduchá a bez stálých návštěv archivů v Praze a Brně bych se k ní nedostala. Kromě toho jsem však přišla na mnoho dalších zjištění a otevřela se přede mnou spousta dalších otázek. Většina podobných prací se zabývá spíše samotnou architekturou staveb, než okolnostmi přesunů a politicko-kulturním kontextem té doby. Pomocí ukrajinských a českých pramenů jsem se pokusila rekonstruovat celé dějiny obou kostelů od jejich vzniku až do dnešní doby včetně důležitého bodu – přesunu a motivace k němu.

V době přesunů kostelů vláda hojně využívala lidové umění jako prvek státní reprezentace a usilovala o podporu v hledání národní identity na vesnici. To mělo poukazovat na blízký vztah mezi panovníkem a lidem. Podkarpatská Rus byla po podepsání mírové smlouvy v Saint-Germain-en-Laye připojena k Československu a postupem času začala být součástí programu státní reprezentace, a to nejen v rámci výstav. Po objevení české chalupy na Všeobecné zemské jubilejní výstavě v roce 1891 lze sledovat silný vzrůst zájmu o dřevěnou architekturu, a to nejen světskou. Později se na výstavách začaly objevovat kostely, které byly důležitou součástí života každého vesničana. Československo se snažilo představit publiku širokou škálu všeho, čím disponuje a jak žije lid na vesnici, ukázat tradice a zvyky, a to nejen z Čech a Moravy, ale i ze Slovenska a Podkarpatské Rusi. Zkrátka řečeno, ukázat pestrou mozaiku z celého území. Pomalu vznikla idea skanzenu, která získala velkou popularitu a během dalších let na mezinárodních výstavách bylo možné najít nejen české chalupy, ale i například švédské, ruské a mnoho jiných.

Díky takovému zájmu o venkov ze strany státu vznikla praxe zakoupení nebo zapůjčení kostelů a různých staveb sakrálního a světského charakteru jako exponátů na výstavy. Jedním z takových exponátů se měl stát i kostel sv. Archanděla Michaela. V zakoupení nebo zapůjčení exponátů na výstavy důležitou roli hrálo financování. Existovala snaha ukázat to nejlepší, co je na vesnici, ale kromě ceny samotného exponátu lidé brali v potaz i cenu a náročnost dopravy z vesnic velmi vzdálených od

Prahy. Právě cena, a ne umělecká hodnota nebo kvalita provedení, sehrála klíčovou roli při výběru mezi kostelem sv. Archanděla Michaela z Medvědivců a kostelem sv. Archanděla Michaela ze Šelestova.

Proč však lidé rozhodovali mezi těmito dvěma kostely? Odpověď byla jednoduchá. Oba kostely byly nazbyt, nebyly již využívány kvůli svému havarijnímu stavu a také tomu, že v jejich těsné blízkosti začínala výstavba nových zděných kostelů, které měly sloužit jako náhrada těchto dřevěných. Místní obyvatelé se museli přizpůsobit okolnostem a finanční situaci a dát přednost výstavbě nových chrámů, které by jim umožnily bohoslužbu a o které by nebyla potřeba pečovat tak důkladně, jak o staré dřevěné stavby. Mezi velkým citovým poutem a přáním nechat památku dál sloužit lidu a praktickým řešením problému v podobě výstavby nového kostela zvítězilo to druhé. Kostel sv. Archanděla Michaela v Medvědivcích byl nabídnut k prodeji pomocí inzerátu v místních novinách. Kostel sv. Archanděla Michaela ze Šelestova se dostal na seznam díky dopisu faráře, který o takové situaci informoval Školský odbor civilní správy Podkarpatské Rusi, který v podstatě plnil funkci místního ministerstva školství a národní osvěty.

Zájem o kostel vyjádřilo Národní muzeum, které posléze iniciovalo všechny procesy s přesunem spojené. Peníze z prodeje v případě obou kostelů Rusíni potřebovali na dostavbu zděných kostelů. Prodej kostela jako exponátu na výstavu byl ideálním řešením pro obyvatelstvo, protože kromě zisku peněz na nový chrám se jako veliké pozitivum jevila jistota, že se jejich oblíbený dřevěný kostel dostane do dobrých rukou, obdrží tu péči a podmínky, které potřebuje a nezanikne kvůli vlivu počasí. Kostel sv. Archanděla Michaela z Medvědivců byl prvním z řady přesunutých chrámů. Bohužel, kostel se nedostal do Prahy ani na všesokolský slet na jaře 1926, ani jako exponát na výstavu v roce 1928. Rozhodujícím se stal rok 1929, na který připadalo desáté výročí saintgermainské mírové smlouvy. Kvůli velmi dlouhému jednání a nekonečným změnám termínu přesunu obyvatelé vyjadřovali svou nelibost a posílali stížnosti, takže již nebyla možnost znovu odsouvat termín. Vztah obyvatel Podkarpatské Rusi vůči Československu po připojení pozitivní nebyl, nesplněné sliby a naděje posilovaly negativní postoj ve společnosti. Nakonec byly přiznány finance na přesun, po němž byla provedena rekonstrukce některých prvků v exteriéru a restaurování maleb v interiéru. Kostel mohl být slavnostně otevřen jako muzeum pod širým nebem. Jeho osud se nakonec neukázal jako šťastný. Po velké návštěvnosti od otevření do druhé světové války následovala doba ticha a chrám byl dlouhá léta uzavřen. Znovuotevření se pro

českou a slovenskou pravoslavnou církev konalo počátkem roku 2008. Po opětovném vysvěcení chrám znovu začal plnit svůj původní účel – začala se zde sloužit pravoslavná liturgie a místo znovu začala navštěvovat široká veřejnost. Bohužel, 28. října 2020 vypukl požár, který zničil většinu konstrukcí. Příčin požáru je mnohem více, než se může na první pohled zdát. Nedostatečná ochrana místa a neexistence plotu, chybějící protipožární postřik v dřevěné konstrukci, nemožnost projet požárním autem nahoru kvůli nezřízené cestě, chybějící hydrant, který byl odstraněn v době likvidace skleníku a nikdy nebyl navrácen, nedbalé zacházení s kulturní památkou, malá pozornost a nedostatečné financování vytvořily podmínky pro to, aby požár vypukl. Několik následujících let trvala sbírka na obnovu chrámu. Za tu dobu kostel nebyl dostatečně zabezpečen vůči povětrnostním podmínkám. Plachty, které ho měly chránit jsou příliš lehké a umožnily, aby dovnitř foukalo, sněžilo a přšelo. Kromě toho se stal kostel také místem pro přespávání nejrůznějších jedinců. Komerový systém byl pořízen až v roce 2024. Během roku by měl být kostel obnoven, ale to, že vyhořel, je nešťastným okamžikem v českých dějinách.

Kostel sv. Paraskevvy z Nižního Seliště, stejně jako předchozí kostely, byl odsvěcen kvůli nadbytečnosti a po roce 1918 přestaly být prostory kostela oficiálně využívány pro bohoslužbu. V roce 1927 prostory začaly být restaurovány, protože kostel se měl dostat na Výstavu soudobé kultury na výstavišti v Brně v roce 1928. Perspektiva kostela po skončení výstavy však nebyla jasná, a proto do poloviny čtyřicátých let byl kostel znovu zapomenut. Velkou roli pro přesun do Blanska sehrály ale jiné okolnosti.

Církev československá byla vyhlášena reformním hnutím katolického duchovenstva poté, co byla Římem zamítnuta jejich žádost o možnost sloužit bohoslužby v českém jazyce. Církev získala podporu tehdejšího prezidenta T. G. Masaryka. Spolu se stoupajícím zájmem o církev a růstem příslušníků chyběly prostory, ve kterých by mohla být sloužena liturgie. Jedním z takových míst, kde byla potřeba pro konání bohoslužeb akutní, bylo Blansko. Památkový úřad měl stále zájem o kostel sv. Paraskevvy, ale kvůli tomu, že neměl možnosti, kde by ho mohl vystavit jako exponát, musel ho nabídnout církvi. V osobním rozhovoru mezi brněnskou diecézí a blanenskou farností bylo rozhodnuto nabídku Památkového úřadu přijmout. V případě přesunu do Blanska proces probíhal poměrně rychle, menší zdržení způsobila nepřízeň počasí a vyjednávání zakoupení pozemku. Existoval však i jeden větší problém, když řeckokatolický biskup odmítl kostel přenechat jiné církvi, a to z kanonickopravních důvodů. I toto však bylo vyřešeno velmi rychle v porovnání s tím, jak dlouho trvalo

vyjednávání různých institucí při přesunu kostela sv. Archanděla Michaela do Prahy. Po přesunu byl kostel mírně upraven jak půdorysně, tak i v interiéru pro potřeby jiné církve. Nicméně tento přesun považuji za velmi zdařilý. Kromě toho, že byl kostel zachráněn a restaurován, tak je každodenně využíván od svého otevření dodnes. Kostel dobře zapadl do života věřících lidí, kteří mu věnují velikou pozornost a péči. Mimo jiné to lze vidět v podobě neustálých obnov a restaurování rukama příslušníků církve, darů v podobě soch a ikon. Ze strany farářů to lze vidět díky stavu kostela samotného a dochované Pamětní knihy, která byla velmi detailně vedena od založení Církve československé v Blansku dodnes. Osud tohoto kostela je velice šťastný a věřím, že takový bude i nadále.

Jak lze vidět, zjištěné důvody a okolnosti k přesunům dvou kostelů jsou podobné. Oba kostely přestaly být využívány a dostaly šanci na druhý život. Oba se měly dostat na výstavy jako exponáty. I když využívání lidových staveb při státní reprezentaci pro státní účely nepovažuji za dobrou cestu, přesuny většiny kostelů a jiných staveb z vesnic je pomohly zachránit před chátráním a budoucím zánikem. Kostel sv. Paraskevvy měl mnohem větší štěstí a přesun pro něj znamenal obrát situace k lepšímu, což se nedá říct o situaci kostela sv. Archanděla Michaela. Věřím, že příští rok budou mít lidé možnost uvidět obnovený kostel na Petříně a v něm zrestaurovaný ikonostas a původní mobiliář. Požár by měl být ponaučením, že je potřeba o památku pečovat, včas ji restaurovat a že nedbalé zacházení s ní může mít nedozírné následky. Věřím, že si každá památka zaslouží stejnou péči, jakou má kostel sv. Paraskevvy v Blansku.

Mám radost, že některé přesuny kostelů byly natolik úspěšné, aby zachránily stavby před zánikem a aby dostaly šanci na druhý život, někdy i za cenu změny účelu využití stavby ze sakrálního na světský. Mým přáním však je, aby k takovým vypjatým situacím nedocházelo a aby nebyla potřeba přesunu památek do regionů, kde je finanční situace lepší, kde není válečný konflikt a kde vyspělá společnost vidí smysl v ochraně kulturního dědictví.

Seznam použitých zkratk

CCEO – Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium – Kodex kánonů východních církví

CČS – Církev československá

CČSH – Církev československá husitská

CIC – Codex Iuris Canonici – Kodex kanonického práva

CICO – Codex Iuris Canonici Orientalis – Kodex východního kanonického práva

Č. inv. – číslo inventární

E. č. – Evidenční číslo

NPÚ ÚOP – Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště

RNM – Registratura Národního muzea

SHP – Stavebně historický průzkum

SÚRR – Stavební úřad, oddělení regionálního rozvoje

Sv. – Svatý, svatá

ÚSKP – Ústřední seznam kulturních památek České republiky

Seznam literatury

Archivní prameny

Prameny nevydané

1. Archiv NPÚ ÚOP v Brně, Blansko – Dřevěný kostelík, spisový archiv. Pamětní kniha církve Československé v Blansku od roku 1923 do roku 1995, sakristie kostela sv. Paraskevy, Blansko.
2. Dopis ministerstva školství a národní osvěty Národnímu muzeu z 9. 4. 1925. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
3. Dopis Národního muzea ministerstvu školství a národní osvěty ze 7. 12. 1925. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
4. Dopis Drahomíry Stránské ředitelství Národního muzea ze dne 29. 3. 1949. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
5. Dopis Drahomíry Stránské spolku karpatoruských pravoslavných studentů „Prolom“ ze dne 20. 12. 1947. Oddělení. Národopis III. 1940. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 149.
6. Dopis ministerstva školství a národní osvěty Národnímu muzeu v Praze ze dne 13. 8. 1929. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
7. Dopis ministerstva školství a národní osvěty Národnímu muzeu ze dne 18. 8. 1927. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
8. Dopis ministerstva školství a národní osvěty správnímu výboru Národního muzea z 19. 1. 1926. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

9. Dopis Národního muzea ministerstvu školství a národní osvěty ze dne 6. 12. 1927. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
10. Dopis Národního muzea Zemskému správnímu výboru v Praze z 22. 1.1926. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
11. Dopis oddělení národopisných sbírek Národního muzea správnímu výboru Národního muzea ze dne 8. 10. 1927. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
12. Dopis primátorova náměstka správnímu výboru Národního muzea v Praze (k rukám jednatele Dr. Karla Domina) ze dne 24. 4. 1929. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
13. Dopis ředitelství Národního muzea Městskému stavebnímu úřadu ze dne 24. 6. 1929. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
14. Dopis spolku karpatoruských pravoslavných studentů „Prolom“ národopisnému oddělení Národního muzea ze dne 27. 3. 1947. Oddělení. Národopis III. 1940. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 149.
15. Dopis správního výboru Národního muzea K. Domina ministerstvu školství a národní osvěty ze dne 30. 10. 1929. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
16. Dopis správního výboru Národního muzea Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 2. 7. 1929. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107

17. Dopis správního výboru Národního muzea ministerstvu železnic ze dne 28. 5. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
18. Dopis správního výboru Národního muzea Radě hlavního města Prahy ze dne 28. 5. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
19. Dopis správního výboru Národního muzea Zemskému úřadu v Praze ze dne 7. 2. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
20. Dopis Václava Fabiana presidiu Národního muzea ze dne 31. 1. 1929. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
21. Dopis Zemského správního výboru správnímu výboru společnosti Národního muzea ze dne 23. 10. 1928. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
22. Dopis Dr. V. Fabiana presidiu Národního muzea ze dne 2. 12. 1927. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
23. Dopis zemského prezidenta Zemana správnímu výboru Národního muzea ze dne 25. 10. 1928. Národopis VII. Medvědovce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
24. Faktura za provedené práce dle zjišťovacího protokolu M. Paclíkovi ze dne 11. 6. 1990. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970-77.
25. Jednatelská zpráva Národního muzea za rok 1925, Praha 1926, s. 6, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 102.

26. Kostel sv. Archanděla Michaela. Praha. Zahrada Kinských. Výsledek předběžné prohlídky 23. 11. 2020. Ing. J. Vinař (NPÚ). Archiv NPÚ ÚOP v hlavním městě Praze. N88. č. i. 7005987
27. NPÚ ÚOP v Brně, Starý spisový archiv, Blansko – Dřevěný kostelík. Složka č. 484 z 18.2.1936. č. 5986—36-I/1. Postavení dřevěného kostelíka z Nižního Seliště, Opis 3. (z 8 příloh)
28. Opis dopisu Kochanného národopisným sbírkám Národního muzea ze dne 31. 7. 1928, který Drahomíra Stránská přeposlala tajemníkovi presidia Národního muzea JUDr. Theodoru Saturníkovi. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
29. Průvodní zpráva. Rekonstrukce Karpatoruského kostelíka. Technosport. Výrobně montážní podnik ČTO Praha. Závod 5. Zbraslav. Prosinec 1973. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970–77.
30. Restaurátorská zpráva, NPÚ územní pracoviště v Brně, č. j. NPU-371/7673/2008, 7.08.2008, 1172/2, NPÚ ÚOP v Brně, archiv restaurátorských zpráv.
31. Rozhodnutí č. 127/98 okresního úřadu Blanska, Referát regionálního oddělení rozvoje kultury, Blansko 9. 11. 1998, NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, inv. č. OPP 8750/98
32. SHP. Kostel svatého Archanděla Michaela. Kinského zahrada, Praha 5 – Smíchov. Stavební firma MURUS – monumenta renovamus. PhDr. Dita Dvořáková, Ph.D. Duben–květen 2014. Archiv NPÚ ÚOP v Praze. P 251 č. inv. 7005985
33. Technická zpráva, Rozpočet ze dne 20. 5. 1925. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925-1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
34. Technická zpráva, Rozpočet ze dne 20. 5. 1925. Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek.

- Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
35. Vnitroústavní sdělení. Kostelík sv. Michala v Kinského sadech. Ze dne 26. 2. 1991. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970–77.
 36. Vyjádření k problému opravy kostela od Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody ze dne 24. 2. 1976. Národopis. Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM Správa staveb č. 27. Kinského sady. Karpatoruský kostelík sv. Michala. Rozpočet 1973. č. p. 97 a 98. Elektroinstalace 1970.
 37. Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis č. j. SMBK/5653//2013/Ma 18. 2. 2013, NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, č. j. NPÚ-371/12596/2013 od 4. 3. 2013
 38. Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis č. j. SÚ MBK 14963/2015/ŠI ze dne 20. 4. 2015, NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, č. j. NPÚ-371/30118/2013 od 5. 5. 2015
 39. Vyjádření Památkového ústavu územního pracoviště v Brně na dopis SÚRR 9377/2004/Ma 5.5.2004, NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, inv. č. 6951/2004/ga/OPP
 40. Výkaz pro Národní muzeum v Praze za práce provedené při rozebrání, převozu a znovupostavení dřevěného kostelíka z Medvědoců na Podkarpatské Rusi do Prahy Kinského zahrady ze dne 1. 11. 1929. Národopis VII. Medvědocce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
 41. Zpráva o restaurování druhé etapy ikonostasu z kostelíku z Medvedovců v Praze ze dne 30. 11. 1978. Archiv Národního muzea. Oddělení sbírek etnografického oddělení Národního muzea.
 42. Zpráva o restaurování první etapy ikonostasu z kostelíku z Medvedovců v Praze ze dne 6. 12. 1976. Archiv Národního muzea. Oddělení sbírek etnografického oddělení Národního muzea.
 43. Zpráva o výsledku šetření, vykonaného v Medvedovcích a v Užhorodě v Podkarpatské Rusi, za účelem získání řecko-katolického dřevěného kostela z obce Medvedovců pro Národní muzeum v Praze z 9. 11. 1927. Národopis VII. Medvědocce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a

dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.

44. Zpráva obvodního notářského úřadu v Nižním Selišti SPÚ pro Moravu a Slezsko, NPÚ ÚOP v Brně, starý spisový archiv, Blansko – Dřevěný kostelík. Č. I-4391/1935, 16. 10. 1935. Složka za rok 1935, č. 1949.
45. Žádost o vyjádření odborné organizace státní památkové péče, Městský úřad Blansko, SÚRR územní pracoviště v Brně SÚRR 9378/2004/Ma 7. 5. 2004, NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv.

Bibliografie

1. BENDA 2006

Michal Benda (Karpatské drahokamy v České republice. Šestice transferovaných dřevěných kostelů.), in: *Roubené skvosty z Podkarpatské Rusi a východního Slovenska. Sborník referátů ze semináře, který pořádalo Regionální muzeum ve Vysokém Mýto ve dnech 21. a 22. listopadu 2005*, Vysoké Mýto 2006, s. 61–74.

2. DOMÁCÍ ZAJÍMAVOSTI 1937

Domáci zajímavosti, Blansko, *Český zápas XX*, 1937, č. 19 (13.5), s. 139.

3. FRIEDRICH 1934

Gustav Friedrich, *Rukověť křesťanské chronologie*, Praha 1934.

4. HAVEL 2004

Jiří Havel, *Dřevěné kostelíky na Podkarpatské Rusi*, Praha 2004.

5. HRBEK 2018

Antonín Hrbek, *Podkarpatská Rus. Stoleté výročí vzniku*, Olomouc 2018.

6. KÁRNÍK 2017

Zdeněk Kárník, *České země v éře první republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2017.

7. KAT. OLOMOUC 2005

Půst očí. Pravoslavné umění z českých a moravských sbírek, ed. Michaela Ottová, Helena Zápalková, Olomouc 2005.

8. KAT. PRAHA 2019

Jdi na venkov! Výtvarné umění a lidová kultura v českých zemích 1800–1960, ed. Tomáš Winter, Pavla Machalíková, Milan Pech, Vladimír Czumalo, Praha 2019.

9. KOČMANOVÁ 2013

Miroslava Kocmanová, *Dřevěný kostel svaté Paraskev v Blansku a kulturněhistorické souvislosti jeho transferu z Podkarpatské Rusi*, Bakalářská diplomová práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy, Sdružená uměnovědná studia, Brno 2013, cit. dle: <https://is.muni.cz/th/quyos/?fakulta=1421> (poslední návštěva 15. 12. 2023).

10. KUČA 2015

Karel Kuča, *Dřevěné a polodřevěné kostely, kaple a zvonice České republiky*, Praha 2015.

11. KUČA, LANGER 2009

Jiří Langer, Karel Kuča (Východokřesťanská tradice a její balkánská cesta. Sedmihradsko a horní Potisí), in: *Dřevěné kostely a zvonice v Evropě. Svazek první. Kostely*, Litomyšl 2009.

12. MALÝ, POHUNEK 2014

Ivan Malý, Jan Pohunek (Kostelík sv. Michala v Kinského zahradě a idea československého muzea v přírodě), in: *Dějiny a současnost*, Praha 2014.

13. MEVALDOVÁ, TAUBEROVÁ 2011

Helena Mevaldová, Monika Tauberová (Drahomíra Stránská a lidová architektura) in: *Drahomíra Stránská. Osobnost evropské etnografie*. Praha 2011. s. 67–104.

14. MEVALDOVÁ 2015

Helena Mevaldová (Záměr vytvoření muzea lidové architektury v přírodě v Praze), in: *Sborník Národního muzea v Praze*, Praha 2015, s. 29–44.

15. PADJAK 2006

Valerij Padjak (Historie přemístění kostela sv. Paraskevvy z Nižního Seliště na Podkarpatské Rusi do Blanska na Moravě), in: *Roubené skvosty z Podkarpatské Rusi a východního Slovenska. Sborník referátů ze semináře, který pořádalo Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě ve dnech 21. a 22. listopadu 2005*, Vysoké Mýto 2006, s. 9–28.

16. STRÁNSKÁ 1949

Drahomíra Stránská (Národopisné oddělení), in: *Národní muzeum 1818–1948. Jubilejní sborník vydaný ke 130. výročí založení Národního muzea*, Praha 1949, s. 119–141.

17. STRÁNSKÝ 1926

Antonín J. Stránský, (Trojvěžaté cerkve podkarpatské), in: *Staviteleské listy. Věstník spolčenstva stavitelů pro obvod obchodní a živnostenské komory v Praze, ročník XXII*, Praha 1926, s. 414–415.

18. SYROCHMAN 2000

Mychajlo Syrochman, *Cerkvy Ukrajiny. Zakarpattja*, L'viv 2000.

19. SYROCHMAN 2021

Mychajlo Syrochman, *Ztracené cerkvy Zakarpattja*. Kyjiv 2021.

20. TÓTH, NOVOTNÝ, STEHLÍK 2012

Andrej Tóth, Lukáš Novotný, Michal Stehlík (Problematika Podkarpatské Rusi) in: *Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu*. Praha 2012, s. 128–176.

21. VAVROUŠEK 1929

Bohumil Vavroušek, *Církevní památky na Podkarpatské Rusi*, Praha 1929.

Elektronické zdroje

1. <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-paraskevy-15019745> (poslední návštěva 12. 11. 2023).
2. https://turson.at.ua/index/s_danilovo_khustskij_r_n_zakarpatskaja_oblast_cerko_v_sv_nikolaja_chudotvorca_1779/0-228 (poslední návštěva 2. 12. 2023).
3. https://blanensky.denik.cz/zpravy_region/dreveny-kostelik-v-blansku-dostal-zvony-cyrila-a-metodeje-20130311.html Leona Paroulková 12. 3. 2013 (poslední návštěva 15. 12. 2023).
4. <https://www.drevenykostelik.cz> (poslední návštěva 16. 12. 2023).
5. <https://crptarchitect.org/church/praga-chehiya-misto/> M. Syrochman (poslední návštěva 5. 1. 2024).
6. <http://www.parohiapraga.eu> (poslední návštěva 5. 3. 2024).
7. https://publikace.nm.cz/file/bc3c92b0db2aa2585163fc7a72a4d86c/19219/sbornik_A_34_2015_29-44.pdf (poslední návštěva 5. 1. 2024).
8. <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-michaela-15242119> (poslední návštěva 7. 1. 2024).
9. <https://www.nm.cz/navstivte-nas/objekty/narodopisne-muzeum-narodniho-muzea> (poslední návštěva 7. 1. 2024).
10. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Иконостас> (poslední návštěva 25. 1. 2024).
11. https://kuba.livejournal.com/361843.html?utm_source=3userpost (poslední návštěva 30. 1. 2024).
12. https://kuba.livejournal.com/360895.html?utm_source=3userpost (poslední návštěva 30. 1. 2024).
13. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/kodex-kanonickeho-prava/c/cceo> (poslední návštěva 5. 3. 2023).
14. <https://www.pozary.cz/clanek/236241-pozar-znicil-dreveny-kostel-svateho-michaela-v-praze-v-zahrade-kinskych/> (poslední návštěva 10. 3. 2024)
15. <https://praha.pirati.cz/praha-vyhlesi-sbirku-na-opravu-vyhoreleho-kostela.html> (poslední návštěva 10. 3. 2024)

16. https://www.idnes.cz/praha/zpravy/zahrada-kinskych-dreveny-kostel-smichov-pozar.A201113_581056_praha-zpravy_lesa (poslední návštěva 10. 3. 2024).
17. <https://www.krestandnes.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-sv-michaela-na-smichove-vyjde-na-446-milionu-kc/> (poslední návštěva 10. 3. 2024).
18. https://www.prazskypatriot.cz/obnova-vyhoreleho-kostela-na-smichove-vyjde-na-zhruba-45-milionu-koron/?_zn=aWQIM0QxMTgxMzU2NTAyNTA1NDI4NzAxNiU3Q3QIM0QxNzEwMTkxMDA1LjI5NSU3Q3RIJTNEMTcxMDE5MTAwNS4yOTUIN0NjJTNEMjUwQzc5QzI0RTIFOUE3NzM3QTM5RkMyOTJBNzBENjk%3D (poslední návštěva 10. 3. 2024).
19. https://polar.cz/zpravy/moravskoslezsky-kraj/cely-ms-kraj/11000020465/v-gutech-byla-zahajena-stavba-repliky-kostela-ktery-v-srpnu-2017-podpalili-mladi-zhari?_zn=aWQIM0QxMTgxMzU2NTAyNTA1NDI4NzAxNiU3Q3QIM0QxNzEwMTkxMDA1LjI5NSU3Q3RIJTNEMTcxMDE5MTAwNS4yOTUIN0NjJTNEMjUwQzc5QzI0RTIFOUE3NzM3QTM5RkMyOTJBNzBENjk%3D (poslední návštěva 10. 3. 2024).
20. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/regiony/vyhorely-dreveny-kostel-na-prazskem-petrine-ceka-na-rekonstrukci-jeho-zbytky-zatim-chrani-kamery-346676> (poslední návštěva 13. 3. 2024).

Seznam vyobrazení

1. Mapa s proměnami území Československa. Zdroj: Česká televize. Poslední návštěva 12. 11. 2023 <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3228296-pred-75-lety-se-ceskoslovensko-rozloucilo-s-podkarpatskem-oblast-se-vratila-ukrajine-k>
2. Nápis na jižním nároží kostela s předpokládanou datací zasvěcení kostela. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
3. Rekonstrukce vyřezaného na dřevě nápisu od V. Padjaka. Zdroj: *Roubené skvosty z Podkarpatské Rusi a východního Slovenska. Sborník referátů ze semináře, který pořádalo Regionální muzeum ve Vysokém Mytě ve dnech 21. a 22. listopadu 2005*, Vysoké Mytá 2006, s. 13.
4. Kamenný kostel Pokrovu přesvaté Bohorodice v Nižním Selišti postavený místo dřevěného kostela sv. Paraskevvy. Zdroj: Mychajlo Syrochman, *Cerkvy Ukrajiny. Zakarpattja, L'viv 2000*
5. Podoba kostela v průběhu výstavby v Blansku. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
6. Podoba kostela v průběhu výstavby v Blansku. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
7. Podoba kostela v průběhu výstavby v Blansku. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
8. Podoba kostela po výstavbě v Blansku. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
9. Podoba kostela po výstavbě v Blansku. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
10. Původní podoba kostela, fotografie pořízena F. Baštařem během cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935. Zdroj: Pamětní kniha církve československé v Blansku
11. Původní podoba kostela, fotografie pořízena F. Baštařem během cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935. Zdroj: Pamětní kniha církve československé v Blansku
12. Původní podoba kostela, fotografie pořízena F. Baštařem během cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935. Zdroj: Pamětní kniha církve československé v Blansku
13. Půdorys klasického menšího pravoslavného dřevěného kostela. Zdroj:

<http s://uk.wikipedia.org/wiki/Бабинець>

14. Pohled na babinec po znovupostavení kostela sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Z fondu NPÚ ÚOP v Brně. Blansko – kostel sv. Paraskevvy. E. č. 11264
15. Pohled na kněžiště kostela po znovupostavení kostela sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Z fondu NPÚ ÚOP v Brně. Blansko – kostel sv. Paraskevvy. E. č. 11263
16. Veřejná slavnost otevření kostela 23. května 1937. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
17. Veřejná slavnost otevření kostela 23. května 1937. Zdroj: <https://www.drevenykostelik.cz/kostelik/>
18. Pozvánka na slavnost otevření chrámu církve československé v Blansku. Obálka. Zdroj: Archiv NPU v Brně.
19. Pozvánka na slavnost otevření chrámu církve československé v Blansku. Obsah. Zdroj: Archiv NPU v Brně.
20. Kostel sv. Matky Paraskievvy v Oleksandrivce. Zdroj: Jiří Havel. Dřevěné kostelíky na Podkarpatské Rusi. Praha 2004.
21. Kostel sv. Mikuláše v Dibravě. Zdroj: Jiří Havel. Dřevěné kostelíky na Podkarpatské Rusi. Praha 2004.
22. Kostel sv. Mikuláše v Sokyrnyce. Zdroj: Jiří Havel. Dřevěné kostelíky na Podkarpatské Rusi. Praha 2004.
23. Kostel sv. Michala v Krajnykovém. Zdroj: Jiří Havel. Dřevěné kostelíky na Podkarpatské Rusi. Praha 2004.
24. Půdorys vytvořený notářem z Nižního Seliště v roce 1935. Zdroj: Archiv NPÚ ÚOP v Brně, Starý spisový archiv, Blansko – Dřevěný kostelík. Zpráva obvodního notářského úřadu v Nižním Selišti SPÚ pro Moravu a Slezsko. Č. I-4391/1935, 16. 10. 1935. Složka za rok 1935, č. 1949.
25. Plán na zřízení podezdívky pro sbor československé církve, oplocení a venkovní úpravy v Blansku od stavitelů F. Krahulce, M. Matuly. Blansko, 29. 10. 1935. Zdroj: Archiv NPÚ ÚOP v Brně, Starý spisový archiv, Blansko – Dřevěný kostelík. Složka č. 484 z 18.2.1936. č. 5986—36-I/1. Postavení dřevěného kostelíka z Nižního Seliště, Opis 3. (z 8 příloh)
26. Ikona sv. Paraskevvy v kostele sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.

27. Carská vrata s výjevem Zvěstování Bohorodičce a čtyř Evangelistů, která se dochovala v kostele sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
28. Ikona Kristus Pantokrátor v kostele sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
29. Ikona Bohorodička Hodégétria (Smolenská – Šujská) v kostele sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
30. Vlastní rekonstrukce kompletního ikonostasu z fotografií pořízených z 4. 11. 2023.
31. Vlastní rekonstrukce ikonostasu před transferem do Blanska z fotografií pořízených z 4. 11. 2023.
32. Ikona Deésis, pocházející z druhé poloviny 17. st. (?) Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
33. Dvojice apoštolů – přímluvců z dolní řady ikonostasu, která pochází z druhé poloviny 17. st. (?). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
34. Apoštolové Pavel a Petr – přímluvci z dolní řady ikonostasu, která pochází z druhé poloviny 17. st. (?). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
35. Dvojice apoštolů – přímluvců z dolní řady ikonostasu, která pochází z druhé poloviny 17. st. (?). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
36. Svátková a deésní řada ikonostasu. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
37. Prorocká řada ikonostasu (I.). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
38. Prorocká řada ikonostasu (II.). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
39. Mandylion pocházející z 18. st. (?). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
40. Ikonostas v kostele sv. Mikuláše v Sokyrnyce. Zdroj:
https://turson.at.ua/index/derevjannoe_zodchestvo_zakarpatskoj_obl_derevjanny_e_cerkvi/0-229
41. Tzv. vylíbané ikony z babince – napravo je Panna Marie s dítětem, nalevo je obtížně identifikovatelná ikona světce, pocházející z druhé poloviny 18. st. (?). Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
42. Ikona s námětem: Zesnutí Panny Marie v kostele sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
43. Ikona s námětem: Křest Ježíše Krista v Jordánu v kostele sv. Paraskevvy v Blansku. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
44. Ikona Mikuláše Divotvůrce. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.

45. Řeckokatolický svatostánek. Zdroj: Vlastní fotografie z 4. 11. 2023.
46. Zvony Cyril a Metoděj. Zdroj: Vyjádření NPÚ ÚOP v Brně na dopis č. j. SMBK/5653//2013/Ma 18. 2. 2013, Archiv NPÚ ÚOP v Brně, spisový archiv, č. j. NPÚ-371/12596/2013 od 4. 3. 2013
47. Malířská výzdoba interiéru kostela sv. Matky Paraskievy v Oleksandrivce (Chust). Zdroj: https://kuba.livejournal.com/361843.html?utm_source=3userpost
48. Kompletně dochovaný ikonostas v kostele sv. Archanděla Michaela v Šelestově (Mukačevo). Zdroj: https://kuba.livejournal.com/360895.html?utm_source=3userpost
49. Kostel Nanebevstoupení Páně (kamenný). Zdroj: Mychajlo Syrochman, Cerkvy Ukrajiny. Zakarpattja, L'viv 2000
50. Kostel Nanebevstoupení Páně (zděný). Zdroj: Mychajlo Syrochman, Cerkvy Ukrajiny. Zakarpattja, L'viv 2000
51. Plány kostela sv. Archanděla Michaela v Šelestově. Zdroj: Technická zpráva, Rozpočet z 20. 5. 1925. Národopis VII. Medvědivce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
52. Plány kostela sv. Archanděla Michaela v Medvědivcích. Zdroj: Technická zpráva, Rozpočet z 20. 5. 1925. Národopis VII. Medvědivce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
53. Současný stav kostela sv. Archanděla Michaela v Šelestově. Zdroj: https://kuba.livejournal.com/360895.html?utm_source=3userpost
54. Současný stav kostela sv. Archanděla Michaela v Šelestově. Zdroj: https://kuba.livejournal.com/360895.html?utm_source=3userpost
55. Pohled na kostel sv. Archanděla Michaela před transportem do Prahy. Zdroj: Foto B. Vavroušek. Obr. Č. 33. Církevní památky na Podkarpatské Rusi, Praha 1929
56. Pohled na ohoz kostela sv. Archanděla Michaela před transportem do Prahy. Zdroj: Foto B. Vavroušek. Obr. Č. 46. Církevní památky na Podkarpatské Rusi, Praha 1929
57. Vesničané pomáhající v rozebírání a dopravě dřevěných konstrukcí na nádraží. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>

58. Pohled na kostel sv. Archanděla Michaela před transportem do Prahy. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>
59. Rozebírání chrámu, 1929. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>
60. Rozebírání chrámu, 1929. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>
61. Rozebírání chrámu, 1929. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i.č. OAE_n5416.
62. Článek o stěhování kostela, od 27. 7. 1929, s. 18, časopis Pestrý den. Zdroj: http://kramerius.fsv.cuni.cz/search/i.jsp?pid=uuid:746202f5-435e-11dd-b505-00145e5790ea#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:708e17c6-435e-11dd-b505-00145e5790ea
63. Ikonostas před transferem do Prahy. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>
64. Vyřezávaný rám s obrazem Archanděla Michaela. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>
65. Znovupostavení chrámu v Praze firmou Zeman, 1929. Zdroj: <http://www.parohiapraga.eu>
66. Konečná fakturace od firmy Alois Zeman za práce provedené při rozebrání, převozu a znovupostavení kostelíka v Praze. Zdroj: Vlastní fotografie ze složky Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
67. Konečná fakturace od firmy Alois Zeman za práce provedené při rozebrání, převozu a znovupostavení kostelíka v Praze. Zdroj: Vlastní fotografie ze složky Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
68. Znovupostavení chrámu v Praze firmou Zeman, 1929. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6153.
69. Znovupostavení chrámu v Praze firmou Zeman, 1929. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6166.
70. Pozvánka na slavnostní otevření kostela z Medvědivců. Zdroj: Vlastní fotografie ze složky Národopis VII. Medvědoce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace.

- Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
71. Pohled na kostel před rozebráním v Medvědivcích v roce 1929. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědivce – Petřín. Negativ i.č. OAE_n5407.
72. Pohled na kostel před rozebráním v Medvědivcích v roce 1929. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědivce – Petřín. Negativ i.č. OAE_n5410.
73. Pohled na okolí kostela v Medvědivcích v roce 1929. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědivce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n5422.
74. Plán a půdorys kostela sv. Archanděla Michaela v Medvědivcích. Zdroj: Zpráva o výsledku šetření, vykonaného v Medvedovcích a v Užhorodě v Podkarpatské Rusi, za účelem získání řecko-katolického dřevěného kostela z obce Medvedovců pro Národní muzeum v Praze z 9. 11. 1927. Národopis VII. Medvědivce. Přenos kostela do Prahy. Stavba. Dotace. Vyúčtování za Zeman a dok. Plánek. Praha, 1925–1929, Archiv Národního muzea v Praze, Archivní soubor RNM karton č. 107.
75. Pohled na východní část kostela z roku 2014. Zdroj: Osobní archiv doktorky Dity Dvořákové, snímky byly pořízené pro SHP.
76. Pohled na západní část kostela z roku 2014. Zdroj: Osobní archiv doktorky Dity Dvořákové, snímky byly pořízené pro SHP.
77. Interiér kostela v době provedení SHP v roce 2014. Zdroj: Osobní archiv doktorky Dity Dvořákové, snímky byly pořízené pro SHP.
78. Stav ikonostasu před transferem do Prahy ze dne 12. 4. 1905. Foto: T. V. Fabian. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědivce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n5748. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
79. Stav ikonostasu před transferem do Prahy ze dne 12. 4. 1905. Foto: T. V. Fabian. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědivce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n5749. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
80. Ikona Mikuláše Divotvůrce z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědivce – Petřín.

- Negativ i. č. OAE_n6170. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
81. Ikona Bohorodičky Hodégétria z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6169. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
82. Ikona Krista Pantokrátora z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6173. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
83. Ikona Archanděla Michaela z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6171. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
84. Ikona Deésis z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6172. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
85. Carská vrata z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6168. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
86. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (I.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6179. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
87. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (II.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6181. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
88. Ikona s námětem Poslední večeře z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6182. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
89. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (III.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvěřovce – Petřín.

Negativ i. č. OAE_n6178. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.

90. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (IV.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6180. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
91. Apoštolové z deésní řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (I.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6174. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
92. Apoštolové z deésní řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (II.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6175. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
93. Apoštolové z deésní řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (III.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6176. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
94. Apoštolové z deésní řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (IV.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6177. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
95. Plán restaurování deésní řady ikonostasu z roku 1976. Zdroj: Archiv Národního muzea. Oddělení sbírek etnografického oddělení Národního muzea. Příloha zprávy o restaurování druhé etapy ikonostasu z kostelíku z Medvedovců v Praze ze dne 30. 10. 1978.
96. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (I.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6184 a i. č. OAE_n6185. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
97. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (II.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoece – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6187 a i. č. OAE_n6188. Sběrka národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.

98. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (III.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6189 a i. č. OAE_n6190. Sbíрка národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
99. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (IV.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6191 a i. č. OAE_n6192. Sbíрка národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
100. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (V.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6193 a i. č. OAE_n6194. Sbíрка národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
101. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (VI.). Zdroj: Archiv Národního muzea. Kostel sv. Archanděla Michaela – Medvědoce – Petřín. Negativ i. č. OAE_n6186 a i. č. OAE_n6195. Sbíрка národopisného oddělení Národního muzea i. č. H4-74842.
102. Oltář z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Sbíрка Národního muzea H4-73985. Oltář z pravoslavného kostelíka v Kinského zahradě, Praha. Fotografie jsem pořídila 19. 4. 2024.
103. Kostelní lavice z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Sbíрка Národního muzea i. č. H4-73986, H4-73987. Kostelní lavice z pravoslavného kostelíka v Kinského zahradě, Praha. Fotografie jsem pořídila 19. 4. 2024.
104. Křížky na tyči k zasazení do kostelních lavic z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Sbíрка Národního muzea i. č. H4-73988, H4-73989. Křížky na tyči k zasazení do kostelních lavic z pravoslavného kostelíka v Kinského zahradě, Praha. Fotografie jsem pořídila 19. 4. 2024.
105. Pulpity z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Sbíрка Národního muzea i. č. H4-73990, H4-73991. Pulpity z pravoslavného kostelíka v Kinského zahradě, Praha. Fotografie jsem pořídila 19. 4. 2024.
106. Svícny z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Sbíрка Národního muzea i. č. H4-739992, H4-739993. Svícny z pravoslavného kostelíka v Kinského zahradě, Praha. Fotografie jsem pořídila 19. 4. 2024.

107. Skříňka z kostela sv. Archanděla Michaela. Zdroj: Sběrka Národního muzea i. č. H4-73995. Skříňka z pravoslavného kostelíka v Kinského zahradě, Praha. Fotografie jsem pořídila 19. 4. 2024.
108. Ikona sv. Ludmily z kostela sv. Archanděla Michaela, která nebyla zničena požárem. Zdroj: Osobní archiv Pr. Andrei Ioan Danciu.
109. Hašení požáru kostela sv. Archanděla Michaela 28. 10. 2020. Zdroj: <https://www.pozary.cz/clanek/236241-pozar-znicil-dreveny-kostel-svateho-michaela-v-praze-v-zahrade-kinskych/>

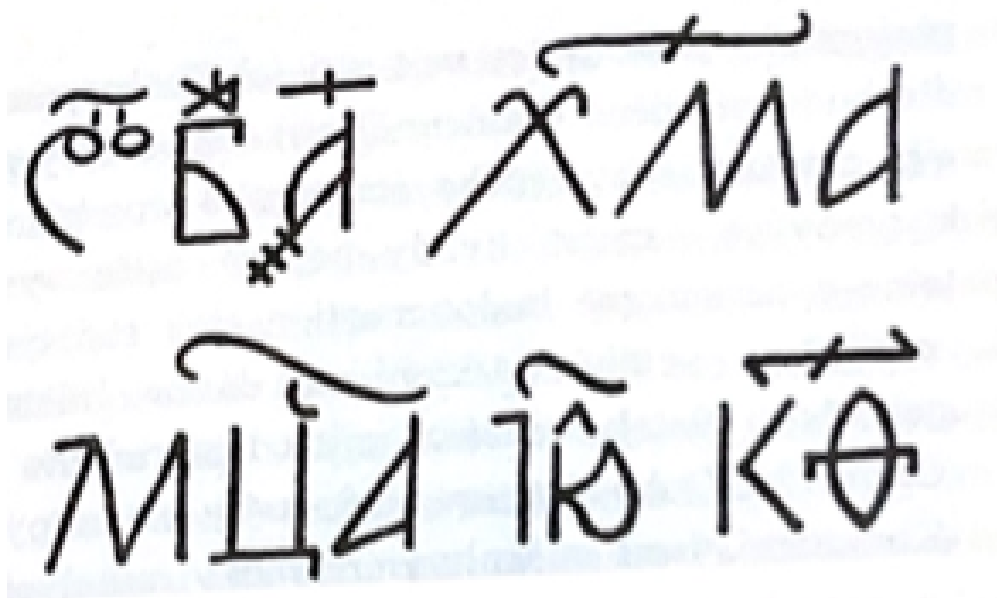
Obrazová příloha

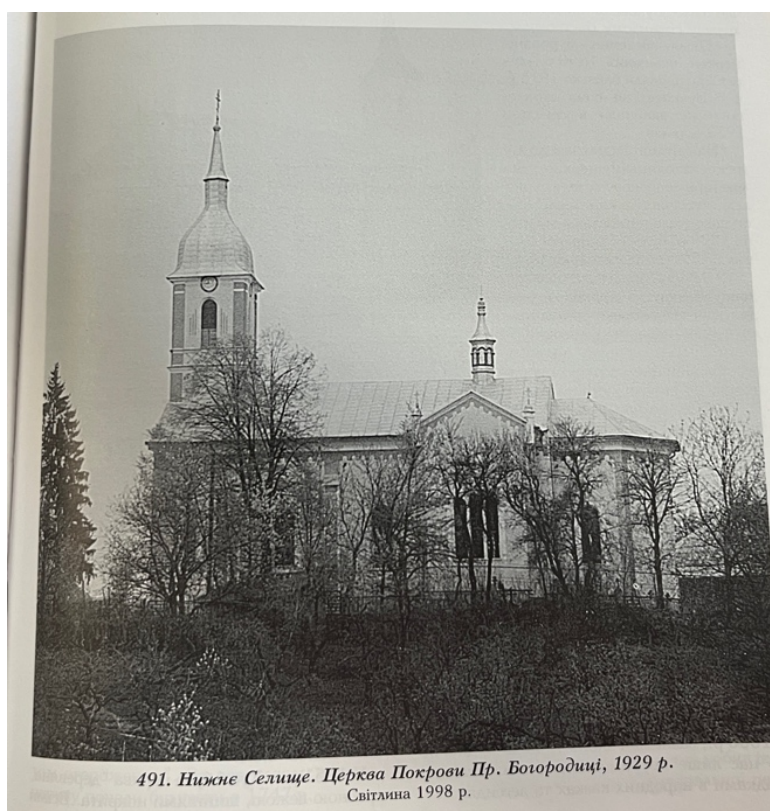
1. Mapa s proměnami území Československa.

2. Nápis z jižního nároží kostela s předpokládanou datací zasvěcení kostela. Dnes je umístěn nad vstupními dveřmi. Vlastní fotografie z 4. 11. 2023

3. Rekonstrukce nápisu vyřezaného na dřevě od V. Padjaka.

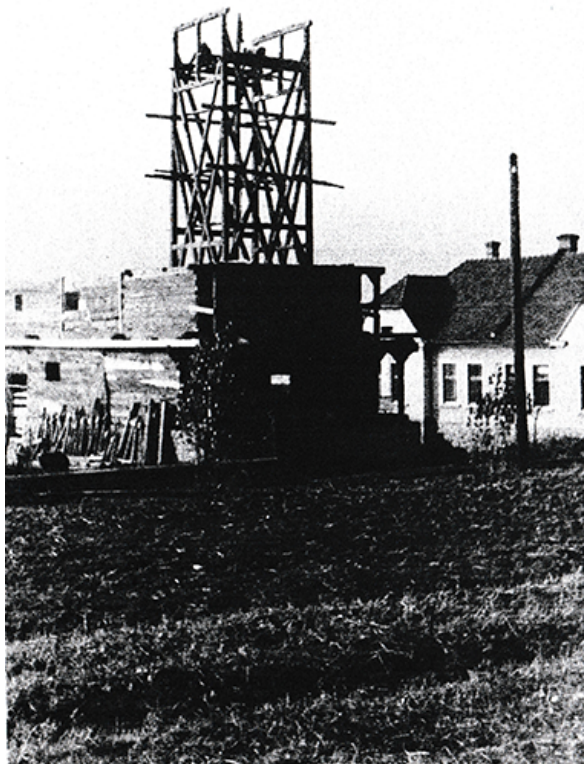

491. Нижне Селище. Церква Покрови Пр. Богородиці, 1929 р.
Світлина 1998 р.

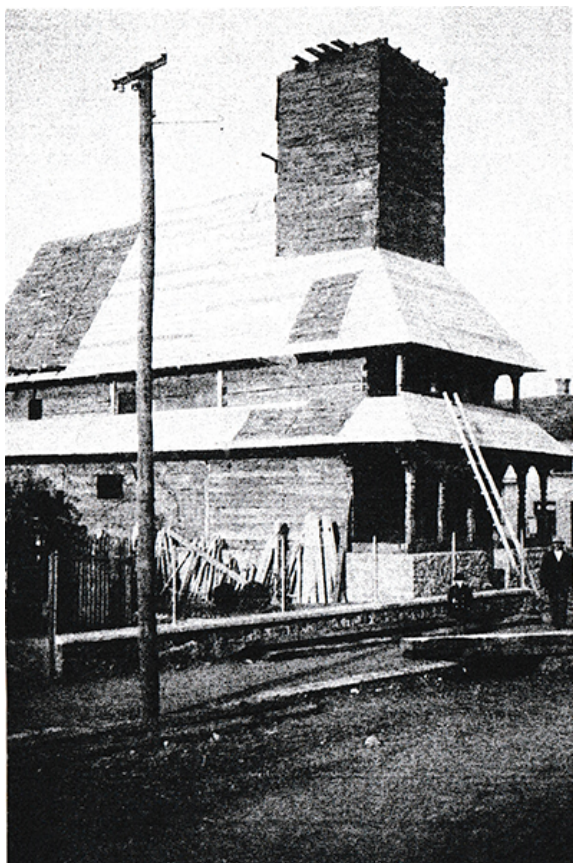
4. Kamenný kostel Pokrovu přesvaté Bohorodice v Nižním Selišti postavený místo dřevěného kostela sv. Paraskevy.

5. Podoba kostela v průběhu výstavby v Blansku.

6. Podoba kostela v průběhu výstavby.

7. Podoba kostela v průběhu výstavby.

8. Podoba kostela po výstavbě v Blansku.

9. Podoba kostela po výstavbě v Blansku.

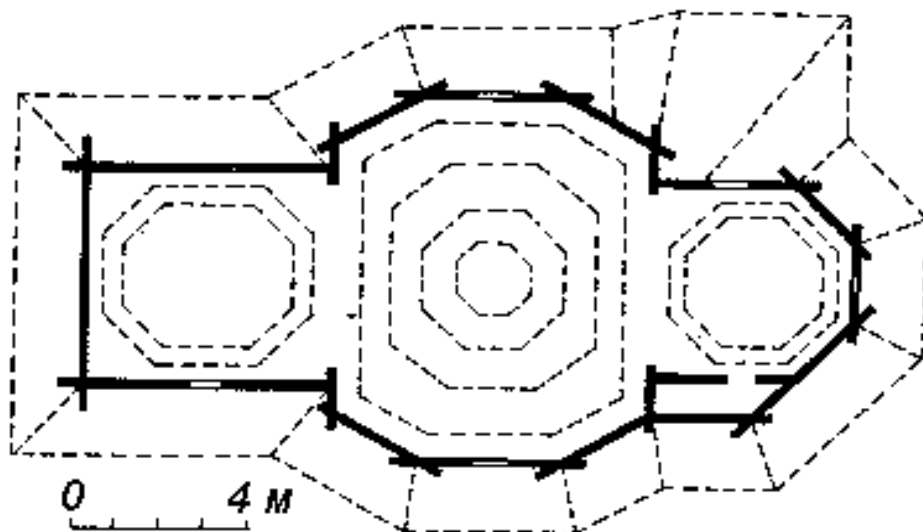
10. Původní podoba kostela, fotografie pořízena F. Baštařem během cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935.

11. Původní podoba kostela, fotografie pořízena F. Baštařem během cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935.

12. Původní podoba kostela, fotografie pořízena F. Baštařem během cesty do Nižního Seliště v říjnu 1935.

13. Jako babinec se označuje čtvercová předsíň kostela, zpravidla se nad ní nachází průhled do věže. Ve větších chrámech bývá nad babincem rozmístěn kůr.

14. Pohled na babinec po znovupostavení kostela sv. Paraskevy v Blansku.

15. Pohled na kněžiště kostela po znovupostavení kostela sv. Paraskevy v Blansku.

16. Veřejná slavnost otevření kostela 23. května 1937.

17. Veřejná slavnost otevření kostela 23. května 1937.

Náboženská obec
církve českoslo-
venské v Blansku

srdečně Vás zve na

SLAVNOST

otevření chrámu církve
československé v Blan-
sku, za účasti biskupa
moravského

Dr. Rostislava Stejskala
na den 22. května
a 23. května 1937

V Blansku

● Neděle dne 23. května 1937 ●

1. Sraz účastníků o 8. hod. ranní u sokolovny.
2. Po příjezdu vlaků průvod k desce padlých vojínů, kdež za zvuku státní hymny bude padlým věnována vzpomínka; poté odchod k chrámu církve československé.
3. Přivítání účastníků předsedou náboženské obce a projev zástupců všech přítomných duchovních a hostů.
4. **Slavnostní kantáta.**
5. Slavnostní odevzdání nové bohoslužebné místnosti a první bohoslužby v kostelíku církve československé vykoná
br. Dr. ROSTISLAV STEJSKAL,
biskup mor. C. Cs.
Při mši lidová píseň č. 96.

Vlakové spojení od Brna 8.32 hod., od České Třebové 8.22 hod.

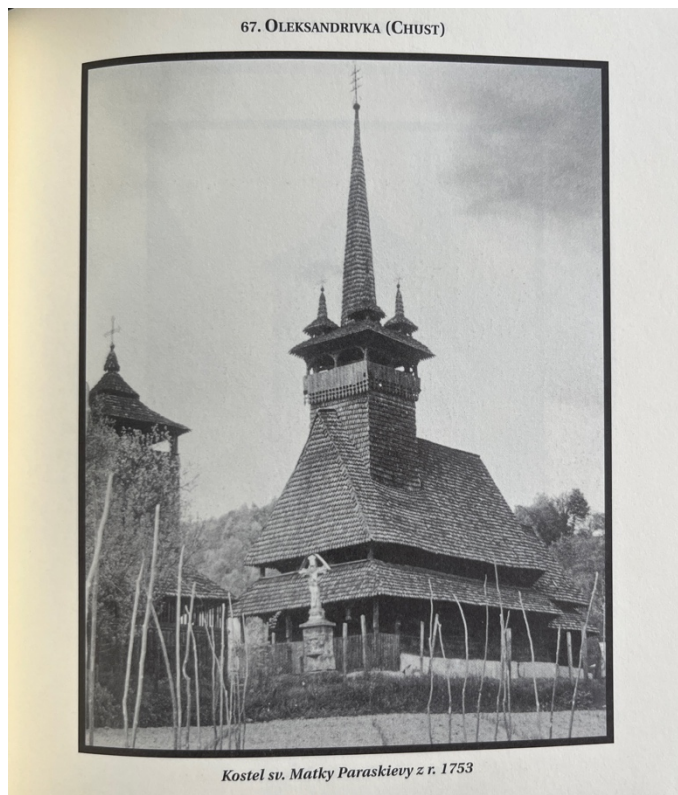
Bratři a sestry, kteří reflektují na ubytování a stravování a přáli by si zúčastnit se společného výletu na Macochu s prohlídkou jeskyň - autobusem asi 15 min. - nechtě nám to laskavě oznámí včas a s udáním počtu osob.

REKOPROSTAVENÍ VE TŘEBOVĚ
BLANSKO MOR. BRNO - TEL. 9

18. Pozvánka na slavnost otevření chrámu církve československé v Blansku.
Obálka.

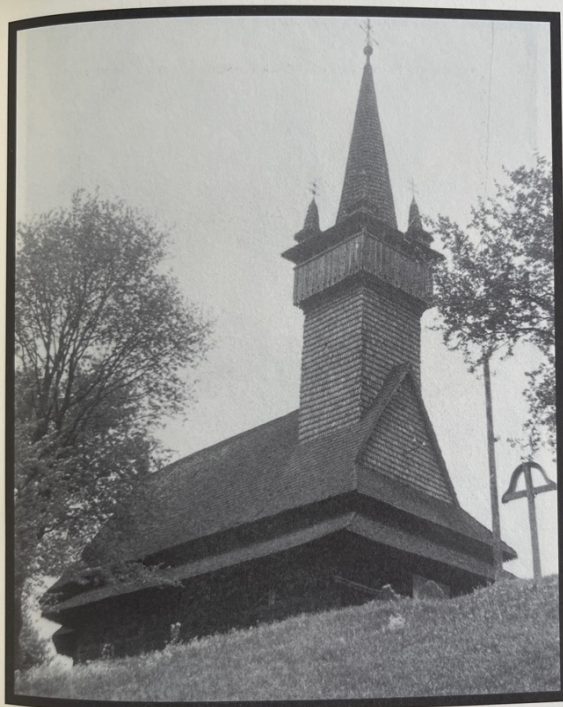

19. Pozvánka na slavnost otevření chrámu církve československé v Blansku. Obsah.

20. Kostel sv. Matky Paraskiev y v Oleksandrivce.

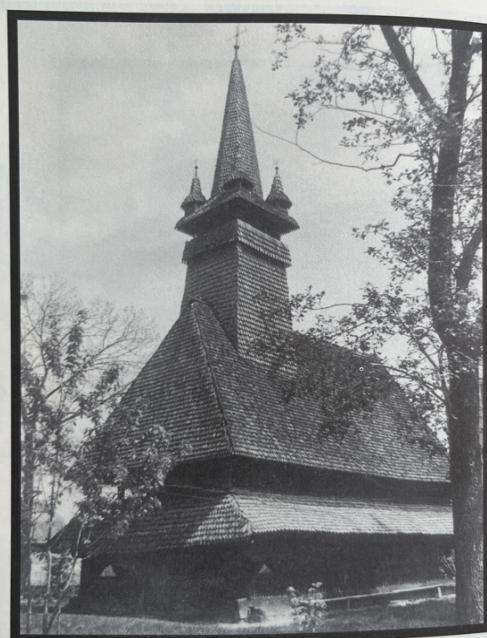
69. DIBRAVA (TJAČIV)

Kostel sv. Mikuláše, 18. stol.

21. Kostel sv. Mikuláše v Dibravě.

70. SOKYRNYCIA (CHUST)

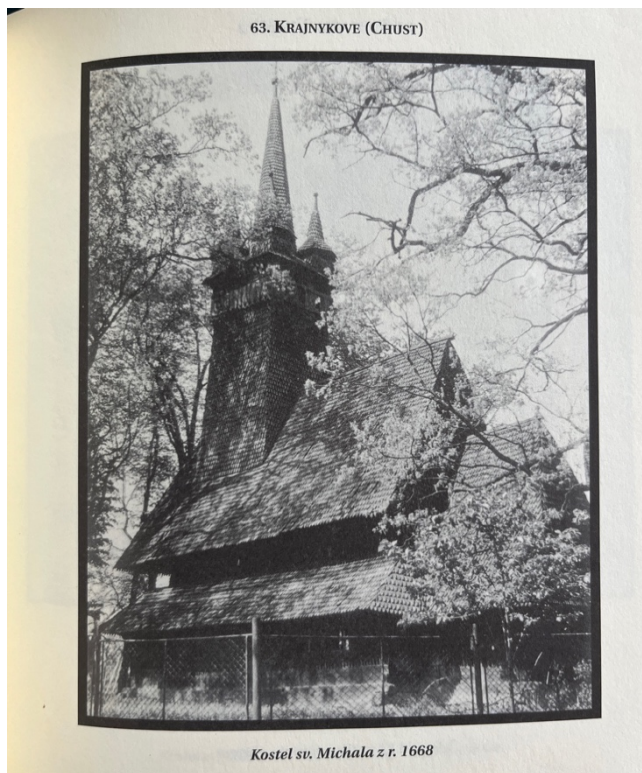

Kostel sv. Mikuláše, 17. stol.

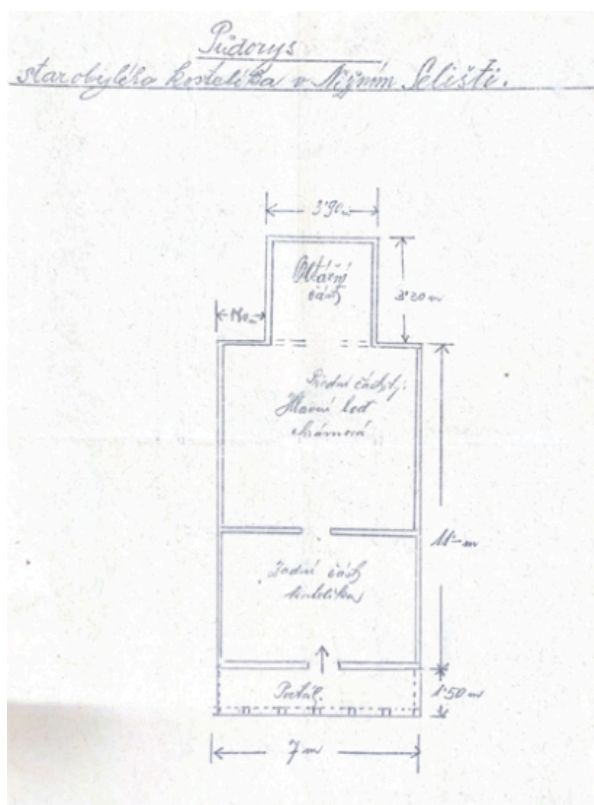
90/91

DŘEVĚNÉ KOSTELÍKY NA PODKARPATSKÉ RUSI

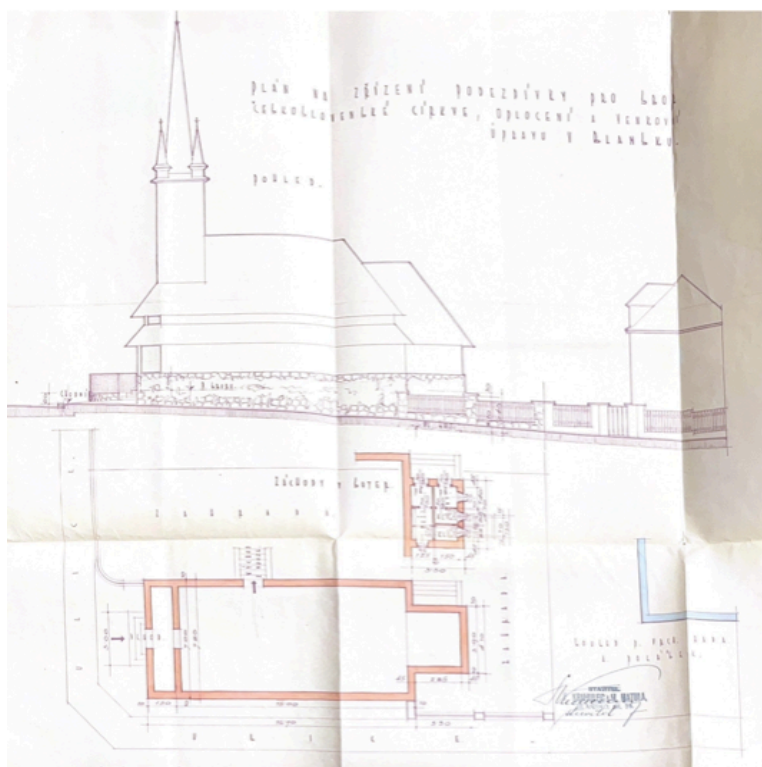
22. Kostel sv. Mikuláše v Sokyrnycje.

23. Kostel sv. Michala v Krajnykovém.

24. Půdorys vytvořený notářem z Nižního Seliště v roce 1935.

25. Plán na zřízení podezdívky pro sbor československé círke, oplocení a venkovní úpravy v Blansku od stavitelů F. Krahulce, M. Matuly. Blansko, 29. 10. 1935.

26. Ikona sv. Paraskev v kostele sv. Paraskev v Blansku.

27. Carská vrata s výjevem Zvěstování Bohorodičce a čtyř Evangelistů, která se dochovala v kostele sv. Paraskevy v Blansku.

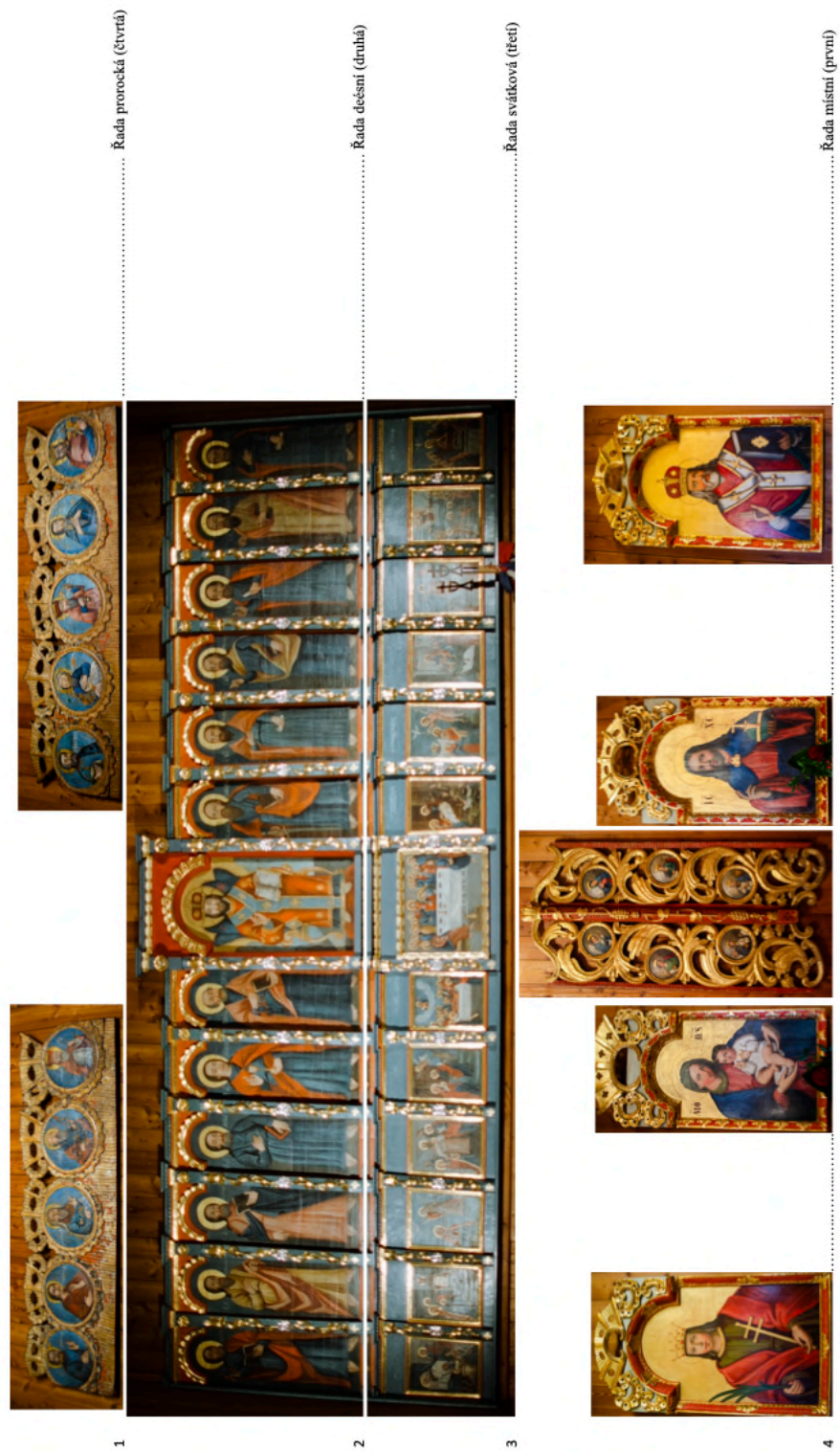
28. Ikona Kristus Pantokrátor v kostele sv. Paraskevy v Blansku.

29. Ikona Bohorodička Hodégéttria (Smolenská – Šujská) v kostele sv. Paraskevvy v Blansku

30. Rekonstrukce kompletního ikonostasu.

31. Rekonstrukce ikonostasu před transferem do Blanska.

32. Ikona Deesis, pocházející z druhé poloviny 17. st. (?)

33. Dvojice apoštolů – přímluvců z dolní řady ikonostasu, která pochází z druhé poloviny 17. st. (?)

34. Apoštolové Pavel a Petr – přímluvci z dolní řady ikonostasu, která pochází z druhé poloviny 17. st. (?)

35. Dvojice apoštolů – přímluvců z dolní řady ikonostasu, která pochází z druhé poloviny 17. st. (?)

36. Svátková a dešní řada mladšího ikonostasu. 18. století (?)

37. Prorocká řada ikonostasu. (I.)

38. Prorocká řada ikonostasu. (II.)

39. Mandylion pocházející z 18. st. (?).

40. Ikonostas v kostele sv. Mikuláše v Sokyrnycje.

41. Tzv. vylíbané ikony z babince – napravo je Panna Marie s dítětem, nalevo je obtížně identifikovatelná ikona svätce, pocházající z druhé poloviny 18. st. (?)

42. Ikona s námětem: Zesnutí Panny Marie v kostele sv. Paraskevvy v Blansku.

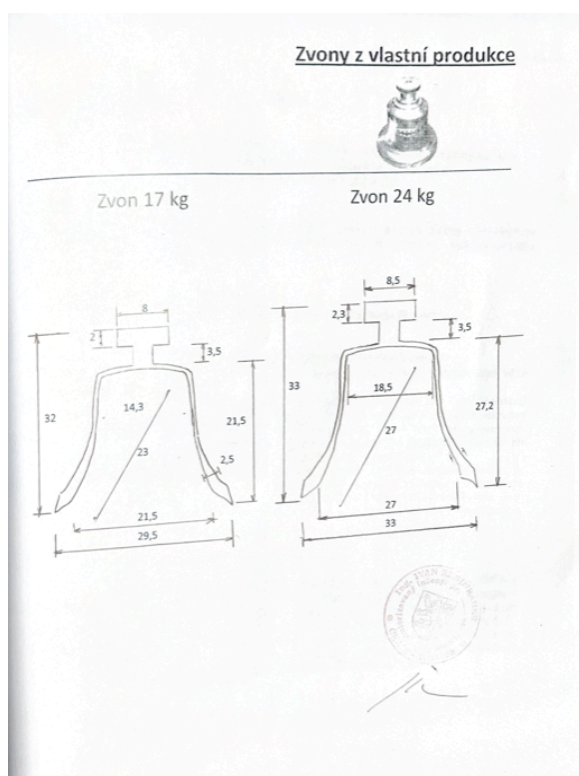
43. Ikonu s námětem: Křest Ježíše Krista v Jordánu v kostele sv. Paraskev v Blansku.

44. Ikonu Mikuláše Divotvůrce.

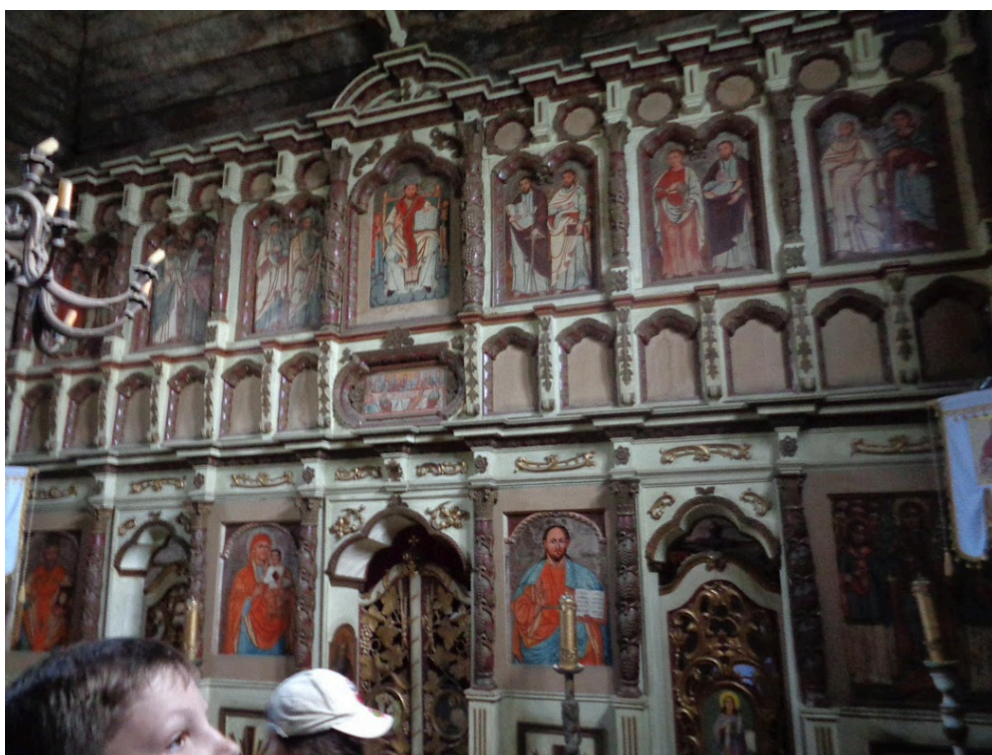
45. Řeckokatolický svatostánek.

46. Zvony Cyril a Metoděj.

47. Malířská výzdoba interiéru kostela sv. Matky Paraskiev v Oleksandrivce (Chust).

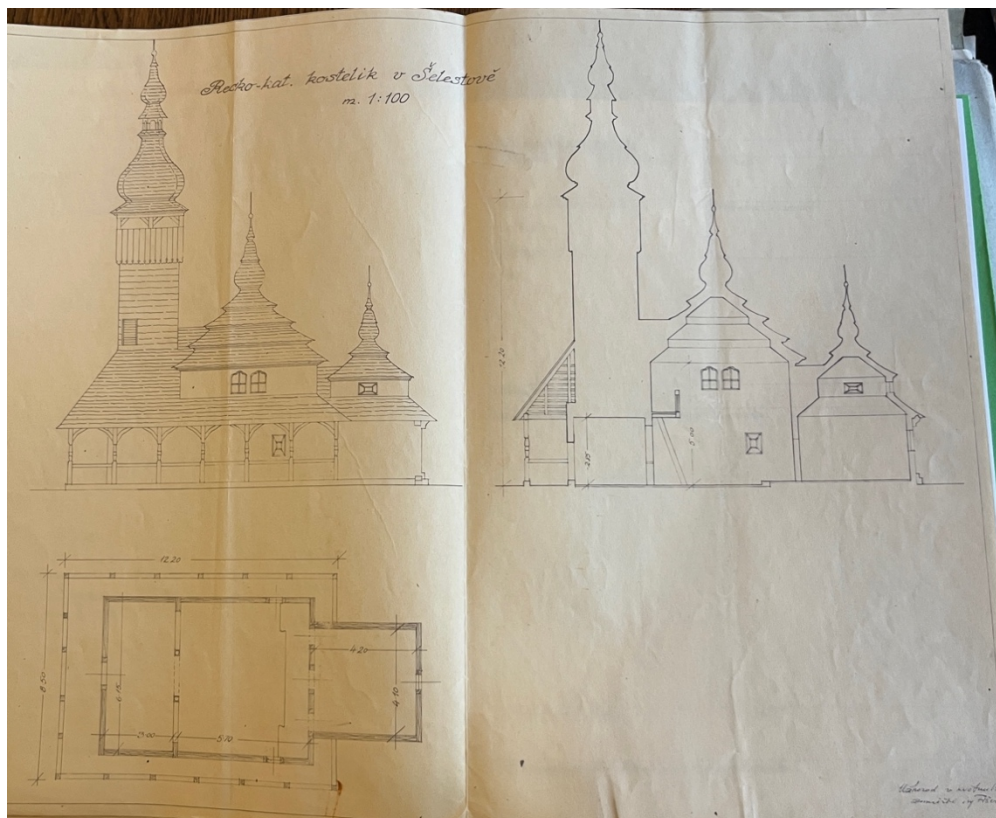
48. Kompletně dochovaný ikonostas v kostele sv. Archanděla Michaela v Šelestově (Mukačevo).

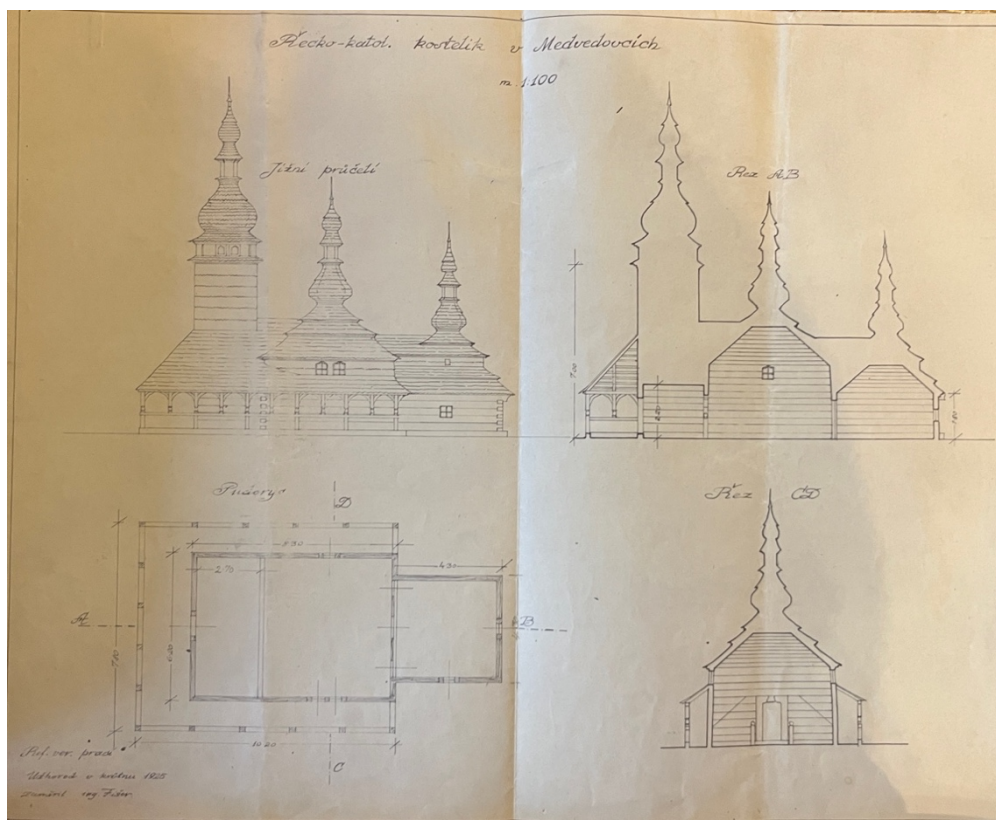
49. Kostel Nanebevstoupení Páně (kamenný).

50. Kostel Nanebevstoupení Páně (zděný).

51. Plány kostela sv. Archanděla Michaela v Šelestově.

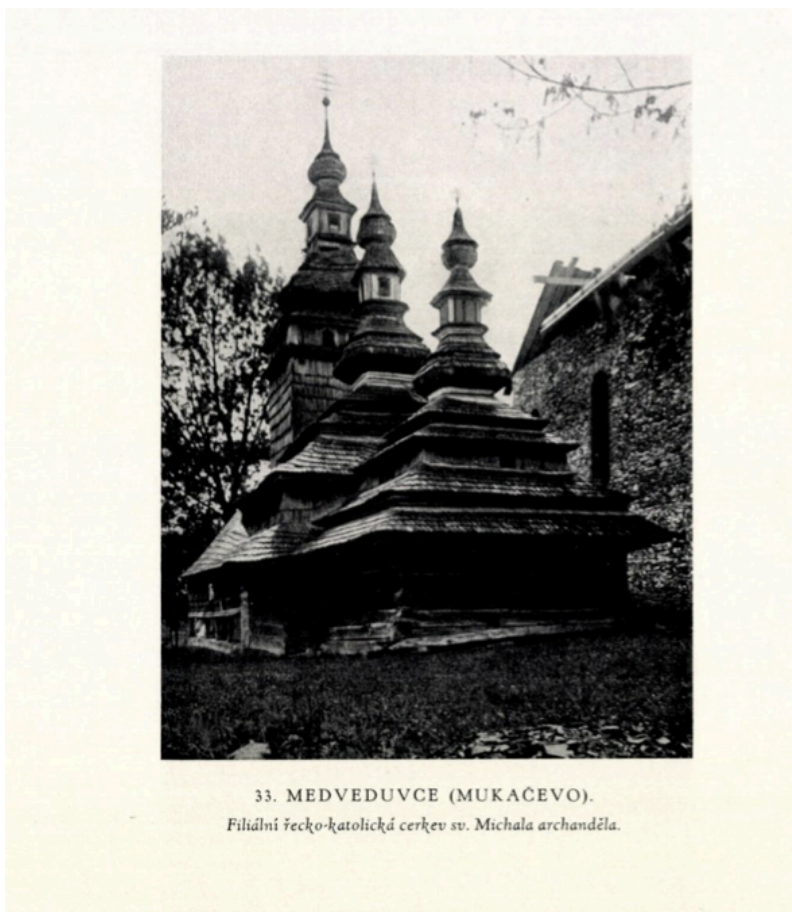
52. Plány kostela sv. Archanděla Michaela v Medvědocích.

53. Současný stav kostela sv. Archanděla Michaela v Šelestově.

54. Současný stav kostela sv. Archanděla Michaela v Šelestově.

55. Pohled na kostel sv. Archanděla Michaela před transportem do Prahy.

56. Pohled na kostel sv. Archanděla Michaela před transportem do Prahy.

57. Vesničané pomáhající v rozebírání a dopravě dřevěných konstrukcí na nádraží.

58. Pohled na ohoz kostela sv. Archanděla Michaela před transportem do Prahy.

59. Rozebírání chrámu, 1929.

60. Rozebírání chrámu, 1929.

63. Ikonostas před transferem do Prahy.

64. Vyřezávaný rám s obrazem Archanděla Michaela.

ALLOIS ZEMAN - STROJNI ZÁVOD TESÁŘSKÝ - PRAHA - POKILŮV

Strana:

	Rozměry		Obsah		Cena		Obnos	
	Metr	Metr	Kč	h	Kč	h	Kč	h
Práce.....Kč: 66.167,50								
1. Velké a 2 malých věží na přístěh- né místo, věžičky nejsou v kábrtu ře obnašeny / a náležitým přípevn- ním, obšedním, s doštinám hřeb, sko, hřeb, atd.	m ²	60,00	200,00		12,000,00			
2. Pokrytí kostelíka a všech 3 věží až k polovině se starého a z po- lovině s nového dobového štítele /na všech šrobných/ bez doštin šindele, ale s doštinami ostatních hmo/latí, hřeb/s praci a karbo- linovým nátěrem	m ²	150,00	20,00		3.000,00			
Nového štítele 18./IX. doštin Nových klisák doštin	kuš	2.000,00	720,00		3.720,00			
1.1. Doštin nového štítele jako náhrada na štítu, požehněné máj přehrad štítu dobové s dovozem, přehy, spr- ovádka atd.	m ²	4,00	2.200,00		9.200,00			
12. Oprava štítu, okének s potěhem oprava, paňál.....					600,00			
13. Postavení křesatosa s oštinám obnaš, paňál.....					900,00			
Sekání špiček u všeho štítele					2.920,00			
Výkop jámy pro křesatosa					45,00			
Měření štítu	kg	66	17,00		1.122,00			
Štítu	m ²	600,00	1,50		900,00			
Měření barva			10,00		20,00			
š šerá			20,00		30,00			
Postavení 2 stošárů na slavnost					100,00			
Dobudování vyplněno					250,00			
Postavení štítu dobového platu					100,00			
Převážení stolu pro štítu, malice z tesáři..... 4 hodiny	hodin	8	8,49		67,92			
Celkem.....Kč: 100.617,70								

V Praze, dne 1. listopadu 1929.

ALLOIS ZEMAN,
tesáři mistr
POKILŮV

(Signature)

Šedlka

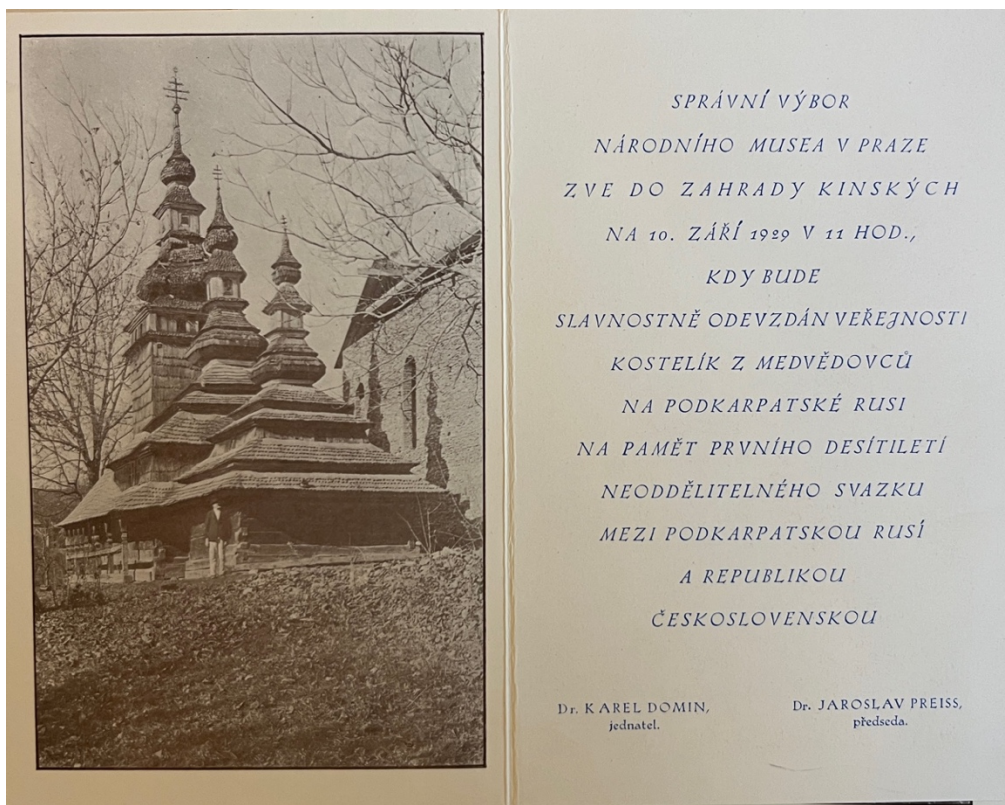
67. Konečná fakturace od firmy Alois Zeman za práce provedené při rozebrání, převozu a znovupostavení kostelíka v Praze.

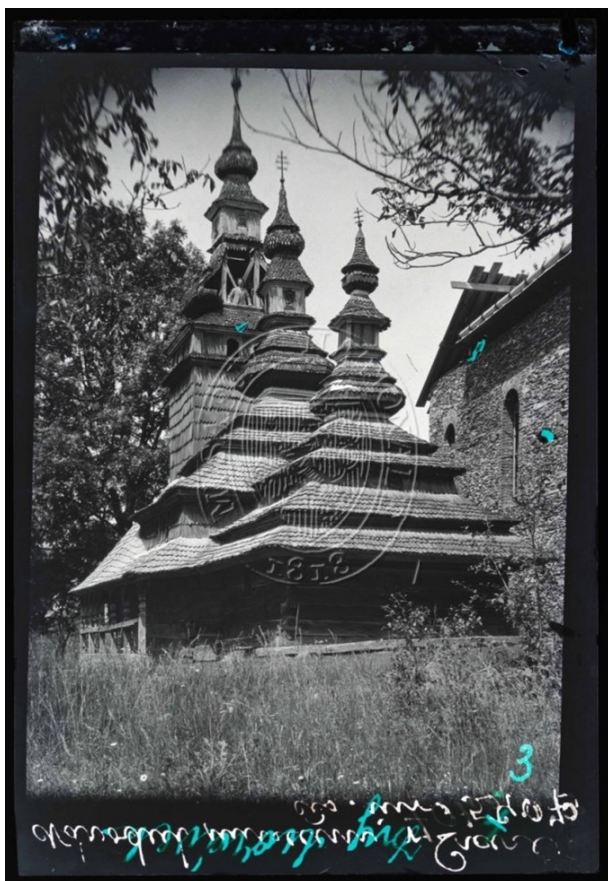
68. Znovupostavení chrámu v Praze firmou Zeman, 1929.

69. Znovupostavení chrámu v Praze firmou Zeman, 1929.

70. Pozvánka na slavnostní otevření kostela z Medvědivců.

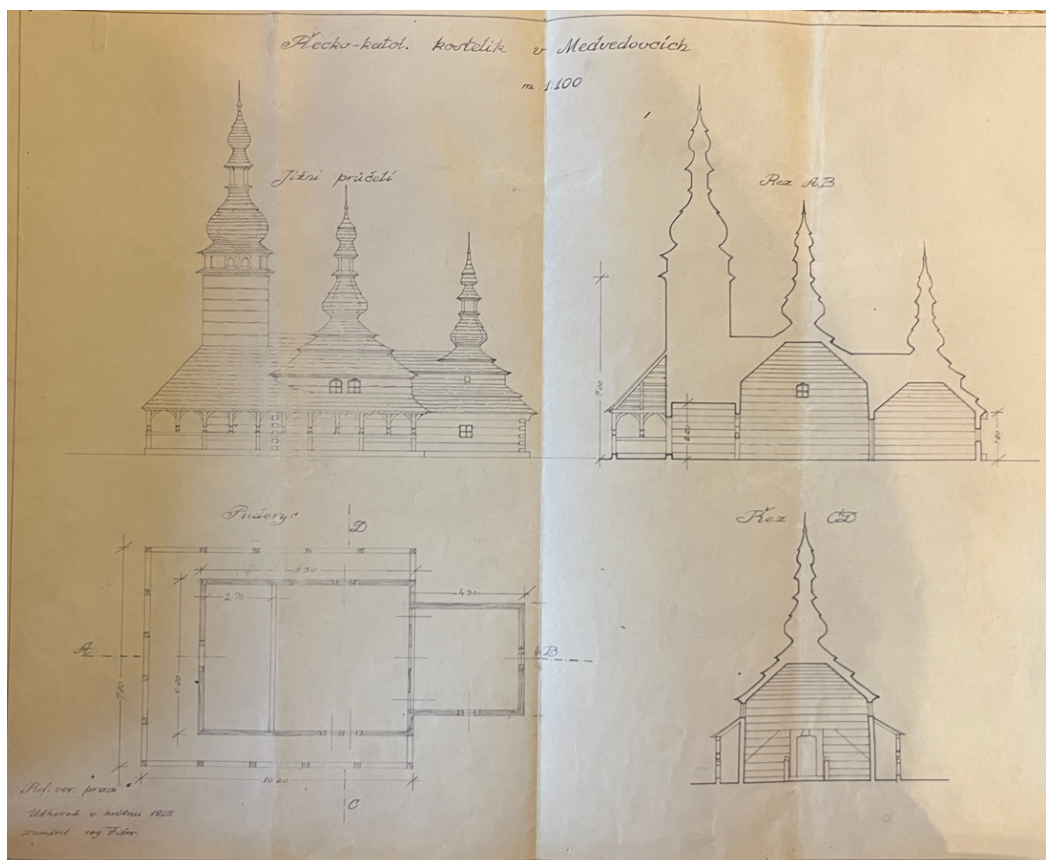
71. Pohled na kostel před rozebráním v Medvědivcích v roce 1929.

72. Pohled na kostel před rozebráním v Medvědivcích v roce 1929.

73. Pohled na okolí kostela v Medvědivcích v roce 1929.

74. Plán a půdorys kostela sv. Archanděla Michaela v Medvědivcích.

75. Pohled na východní část kostela z roku 2014.

76. Pohled na západní část kostela z roku 2014.

77. Interiér kostela v době provedení SHP v roce 2014.

78. Stav ikonostasu před transferem do Prahy ze dne 12. 4. 1905.

79. Stav ikonostasu před transferem do Prahy ze dne 12. 4. 1905.

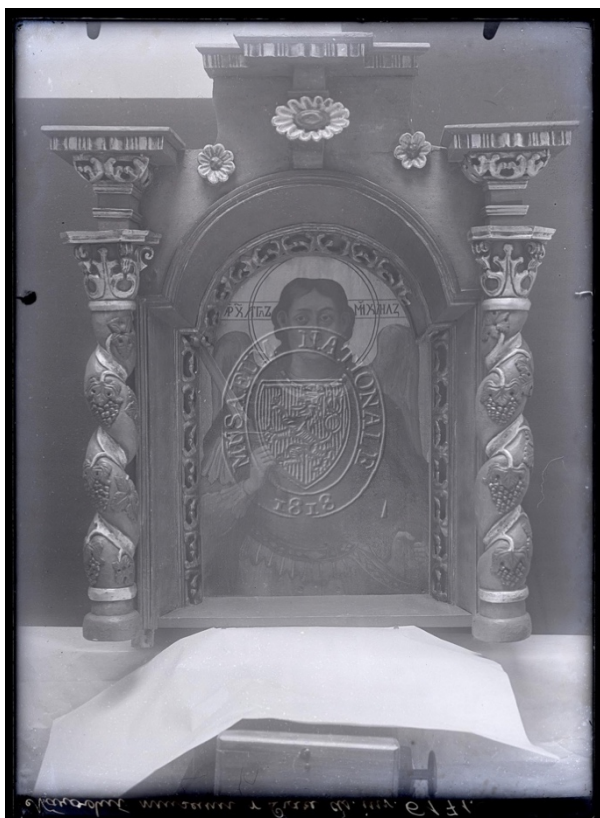
80. Ikona Mikuláše Divotvůrce z kostela sv. Archanděla Michaela.

81. Ikona Bohorodičky Hodégéttria z kostela sv. Archanděla Michaela.

82. Ikona Krista Pantokrátora z kostela sv. Archanděla Michaela.

83. Ikona Archanděla Michaela z kostela sv. Archanděla Michaela.

84. Ikona Deésis z kostela sv. Archanděla Michaela.

85. Carská vrata z kostela sv. Archanděla Michaela.

86. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (I.)

87. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela. (II.)

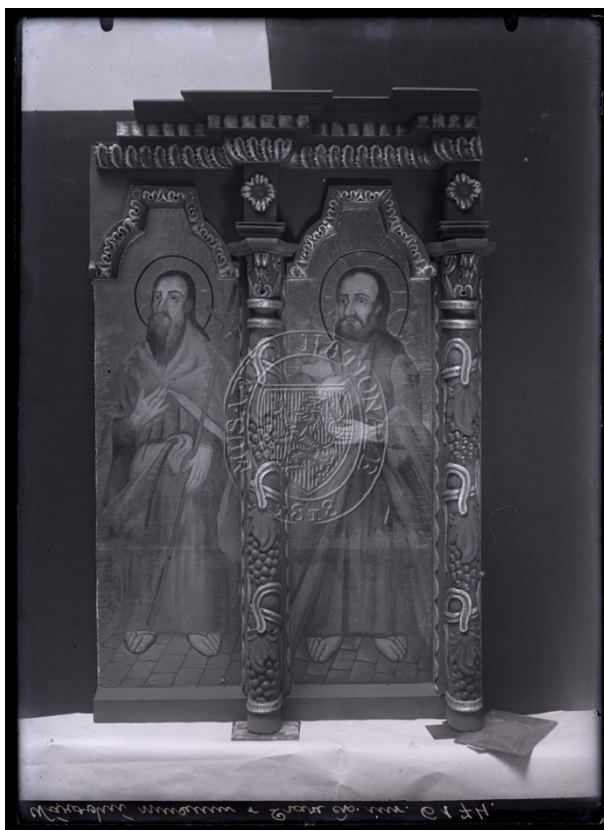
88. Ikona s námětem Poslední večeře z kostela sv. Archanděla Michaela.

89. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (III.)

90. Svátková řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (IV.)

91. Apoštolové z deésní řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (I.)

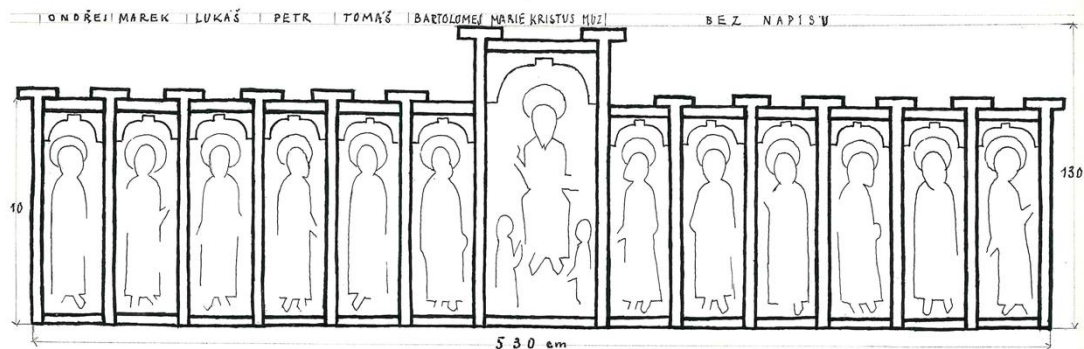
92. Apoštolové z deésní řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela. (II.)

93. Apoštolové z dešné řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (III.)

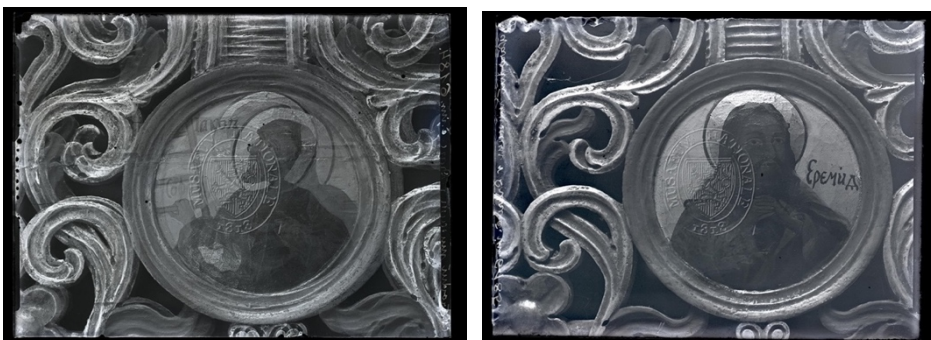

94. Apoštolové z dešné řady ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (IV.)

Plánek prvního dílu ikonostasu. Restaurování je prováděno ve dvou etapách

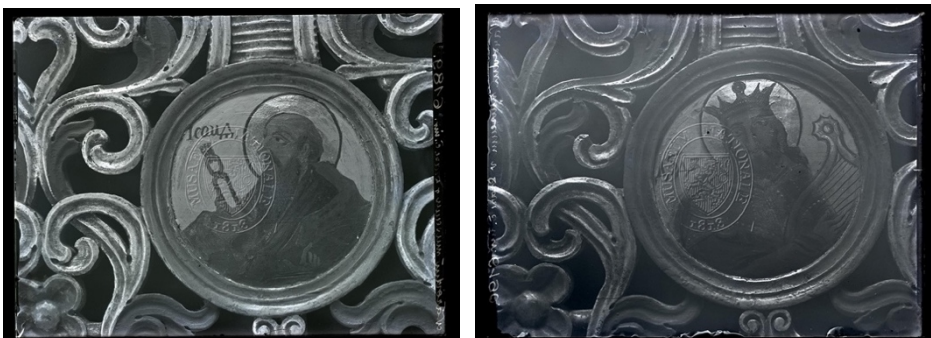
95. Plán restaurování deésní řady ikonostasu z roku 1976.

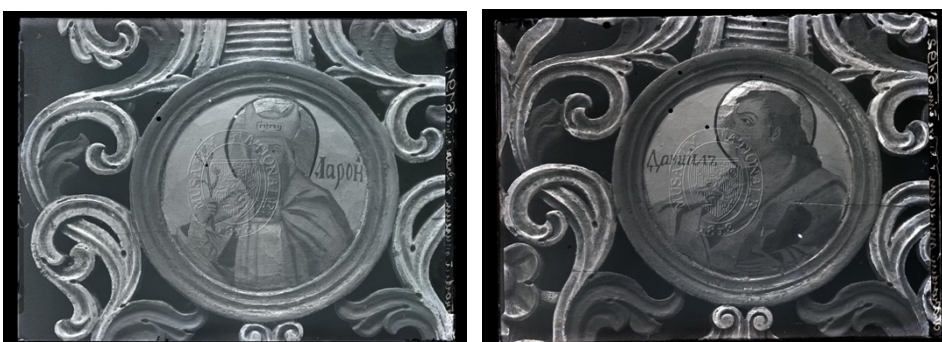
96. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (I.)

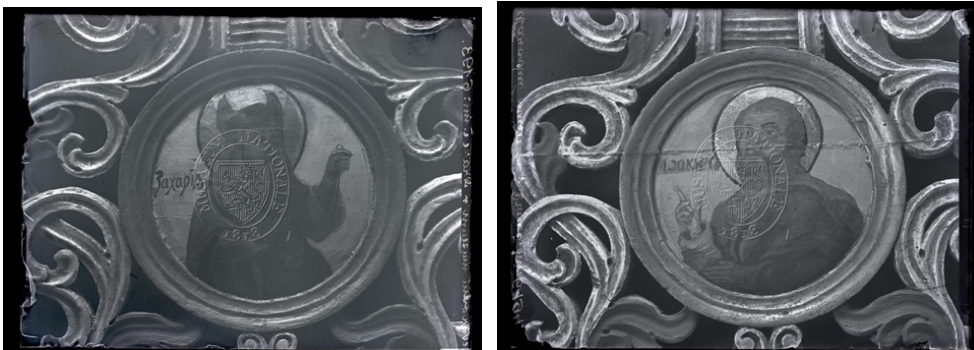
97. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (II.)

98. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (III.)

99. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (IV.)

100. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (V.)

101. Prorocká řada ikonostasu v kostele sv. Archanděla Michaela (VI.)

102. Oltář z kostela sv. Archanděla Michaela.

103. Kostelní lavice z kostela sv. Archanděla Michaela.

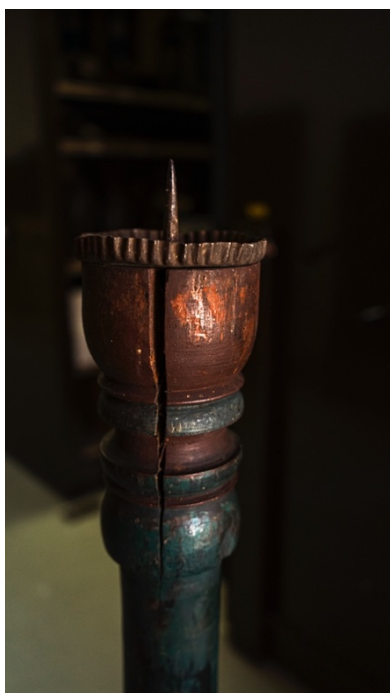

104. Křížky na tyči k zasazení do kostelních lavic z kostela sv. Archanděla Michaela.

105. Pulpity z kostela sv. Archanděla Michaela.

106. Svícny z kostela sv. Archanděla Michaela.

107. Skříňka z kostela sv. Archanděla Michaela.

108. Ikona sv. Ludmily z kostela sv. Archanděla Michaela, která nebyla zničena požárem.

109. Hašení požáru kostela sv. Archanděla Michaela 28. 10. 2020.